

Україна: події, факти, коментарі
2008
№ 9
ЗМІСТ

Коротко про головне

В. Ющенко: „Конструктивну та стабільну роботу парламенту має забезпечити діюча коаліція”

Юлія Тимошенко: чотири місяці йде повне блокування роботи уряду та нехтування антиінфляційними законопроектами, внесеними до Верховної Ради нашою політичною командою

Аналітика

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Конституционный процесс – очередной этап политического противостояния?

С. Кулицький, канд. екон. наук, старш. наук. співроб.

СОТ: ймовірні економічні наслідки вступу України до організації

Р. Джангужин, д-р. філософ. наук,
провід. наук. співроб. Інституту світової економіки
і міжнародних відносин НАН України

Интеграционные процессы в Центральной Азии как геополитический проект будущего региона

Партійна позиція

О. Козуля, наук. співроб.

Ставлення націонал-демократів до подальшого загострення відносин між Президентом і Прем'єром

О. Ворошилов, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Блок Литвина в контексте основных событий общественно-политической жизни в Украине

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів влади

Політика

Економіка

Соціальна сфера

Коментарі спеціалістів на звернення громадян

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Космічна галузь

Біотехнології

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Охорона здоров'я

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали Міжнародної наукової конференції

„Інтранет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках”

І. Соколова, мол. наук. співроб.

Відпрацювання технології бібліотечно-інформаційного обслуговування дистанційних замовників в умовах розвитку електронного середовища сучасних бібліотек

До уваги держслужбовця

М. Чиж, наук. співроб.

Нові надходження до НБУВ

В. Ющенко: “Конструктивну та стабільну роботу парламенту має забезпечити діюча коаліція”

Президент України В. Ющенко закликає парламентську більшість до конструктивної роботи, спрямованої на реалізацію національних інтересів, а не на виконання політичних авантур. У своїй сьогоднішній заяві В. Ющенко нагадав членам парламентської більшості про відповідальність, яку вони несуть перед виборцями за забезпечення стабільної роботи головного законодавчого органу країни – а відтак і за спокій у державі. Президент особливо підкреслив, що виступає категорично проти переформатування коаліції чи проведення дострокових парламентських виборів.

“Я закликаю уряд і коаліційну більшість в парламенті повернутися до демократичної роботи... Не йти популістськими кроками”, – наголосив Президент. “В руках цих політичних сил є всі можливості нормалізувати роботу парламенту, зайнятися практичною роботою, відповідати ефективними діями на кризові явища, які є в сільському господарстві, комунальному, газовому, енергетичному секторах”, – сказав він, наголосивши, що йдеться про “прикладну роботу в інтересах нації”.

“Я хотів би чітко заявити: ніякі авантюри про переформатування коаліції не пройдуть. Ніякі заходи відносно проведення дострокових парламентських виборів я не сприймаю. Категорично не сприймаю – і буду все робити для того, щоб чинний парламент, більшість несли відповідальність за зобов’язання, взяті перед виборцями”, – наголосив В. Ющенко.

Коментуючи сьогоднішню ситуацію у ВР, Президент сказав: “Мене дивує сьогодні, що вперше в нашій історії ми маємо безпрецедентний випадок, коли коаліційна більшість, яка несе відповідальність за роботу українського парламенту, приступила до його блокування”. У цьому контексті він нагадав, що порядок денний роботи Верховної Ради формується, як правило, саме її більшістю – відтак у її членів немає жодних перешкод для розгляду тих питань, що їх найбільш цікавлять. Вчора на засіданні Погоджувальної ради всі політичні сили ВР дійшли згоди, що сьогодні Президент виступає з Посланням до ВР щодо основ національної стратегії 2008 р., а далі депутати працюють над пакетом соціальних законопроектів, зазначив В. Ющенко.

“Жодна ініціатива, яка виходила з парламентської урядової коаліції, не була відкинута. Всі питання порядку денного були враховані. Я мав чітке відчуття, що сьогодні в мене буде можливість виконати свій конституційний обов’язок і виступити перед нацією зі щорічним посланням – цього не відбулося”, – сказав В. Ющенко. Очевидно, констатував він, за сьогоднішніми подіями у ВР стоять інші цілі – і це не питання антиінфляційних заходів. “Та сила, яка не виступає за політичну стабілізацію в українському парламенті, – це сила, яка виступає проти національних інтересів”, – переконаний глава

держави, адже сьогодні дестабілізація роботи ВР є “найбільшим ударом”, який можна завдати політичному, економічному та соціальному розвитку країни.

Президент також висловив стурбованість тим “великим ажіотажем”, який наразі у чинній владі зумовлюють питання виборів, змін до Конституції тощо. Щодо конституційного процесу В. Ющенко ще раз наголосив: головним майданчиком, де мають розроблятися зміни до Основного закону, є Національна конституційна рада. Водночас він вкотре підкреслив, що не бачить конституційного процесу поза парламентом – саме він має розглядати підготований Нацрадою законопроект, який внесе Президент. Найважливішим у конституційному процесі є схвалення нового проекту Конституції на Всеукраїнському референдумі, також нагадав Президент. Зміни до Конституції не можуть бути написані “під персональне замовлення”, як це вже сталося у 2004 р., підкреслив В. Ющенко.

Говорячи про нагальну потребу зайнятися реалізацією дійсно чітких та ефективних антиінфляційних заходів, Президент наголосив: найбільш відповідально та дієво це можна зробити через термінове внесення змін і доповнень до національного бюджету. “На жаль, ми на початку року прийняли рішення про терміновий перегляд бюджету-2008 і до сьогоднішнього дня мало що в цьому зробили. Очевидно, у цьому мало хто бачить з відповідальних урядовців пріоритет або серйозну відповідь на ті виклики, які існують у національній економіці”, – сказав В. Ющенко.

Серед інших актуальних нині для українського суспільства питань глава держави назвав необхідність ефективно підійти до роботи аграрного сектору, ситуації в НАК “Нафтогаз України” тощо. “Переконалий, ми повинні терміново сформулювати стратегію 2008 р. ”, – підкреслив В. Ющенко. Глава держави висловив упевненість: незалежно від політичних симпатій, належності до більшості чи меншості у ВР, влада повинна консолідуватися навколо національних інтересів *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2008. – 13.05).*

Юлія Тимошенко: чотири місяці йде повне блокування роботи уряду та нехтування антиінфляційними законопроектами, внесеними до Верховної Ради нашою політичною командою

**СТЕНОГРАМА
брифінгу Прем'єр-міністра України Ю. Тимошенко
у Верховній Раді від 13 травня 2008 р.**

“Шановні друзі, сьогодні в парламенті відбуваються не дуже звичайні події. Сьогодні наша фракція дуже чітко поставила умови, які потрібно було виконати ще чотири місяці тому. Я зараз хотіла б нагадати всім, що після Помаранчевої революції пройшло 3,5 роки. 3,5 роки, коли люди надіялися, очікували. 3,5 роки тому вони боролися за себе, за свої родини, за свою країну. 3,5 роки: повне розчарування, одні пустопорожні розмови, посилення корупції, знищення людського благополуччя, практично руйнація всіх надій. І 3,5 роки – повна бездіяльність.

Ви знаєте, що коли прийшов наш уряд і наша демократична коаліція, ми взялися до роботи. Ми буквально за декілька днів прийняли бюджет країни, в якому були дуже серйозні додаткові соціальні видатки. Чотири місяці я жодного слова, навіть жодного погляду не зробила такого, який би дав сумніви, що ми не підтримуємо демократичну коаліцію, Президента і можливий шлях вперед. Чотири місяці я не відповідала на жоден закид, на жодне приниження, на жодну заборону і перешкоди щодо дій Уряду. Чотири місяці я вірила в те, що можна зробити так, щоб демократична коаліція працювала і щоб Президент був разом з демократичною коаліцією і разом з урядом.

На сьогодні я можу сказати, що альтернативи демократичній коаліції немає, але я починаю діяти і діяти достатньо жорстко.

По-перше, сьогодні весь світ на рівні всіх світових фінансових організацій, на рівні всіх міжнародних об'єднань попередили кожну країну, що у світі достатньо погані тенденції щодо інфляції, у світі розгортається потужна фінансова криза.

Україна отримала подвійний удар. По-перше, вона отримала у спадщину від попереднього уряду інфляцію близько 17 %, по-друге, світові тенденції фінансової кризи. Я взяла зобов'язання, що за п'ять–шість місяців Україна впорається з цим явищем, але чотири місяці йде повне блокування роботи уряду, йде повне нехтування антиінфляційними законопроектами, які внесені до Верховної Ради нашою політичною командою, йде повний саботаж на рівні губернаторів, які на сьогодні за дорученням Президента навіть не з'являються на засідання уряду і не звітують за свою святу справу – за роботу проти інфляції.

Тому сьогодні ми прийняли дуже чітке рішення. Я не буду більше спостерігати за тим, як розчиняються в повітрі ті лічені гривні і копійки людей, з'їдаються інфляцією, саме внаслідок того, що борються з урядом, борються зі мною особисто, готуючись до наступних виборів Президента у 2010 р. Я до

наступних виборів не готуюся. Я кожен день хочу служити країні і давати результати.

І саме тому сьогодні ми вважаємо, що пустопорожні розмови, у тому числі і з великих трибун потрібно припинити і зайнятися чіткими і лаконічними справами.

Перше – це те, що стосується пакета антиінфляційних заходів, він лежить у парламенті місяці, ніхто навіть жодного разу в порядок денний їх не поставив. І це неправда, що порядок денний Верховної Ради сьогодні формується демократичною коаліцією. Він, на жаль, формується Секретаріатом Президента, і ми четвертий місяць бачимо в питаннях порядку денного Верховної Ради Закон “Про Кабінет Міністрів” за наполяганнями Президента, який перерозподіляє чергові повноваження в бік Президента. Будь ласка, перерозподіляйте повноваження, робіть все, що ви хочете для того, щоб влада Президента виглядала ще сильнішою, але не заважайте робити антиінфляційні заходи в державі.

Сьогодні всі країни світу об’єдналися – влада, опозиція, уряди, президенти, опоненти, конкуренти задля того, щоб свої країни утримати від світової фінансової кризи. У нас кожен день робота Секретаріату Президента направлена на те, щоб довести, що з інфляцією в країні впоратися неможливо. Не вийде. Ми не відійдемо від трибуни, поки не будуть прийняті три антиінфляційні закони. Перший законопроект, який виставляє такі імпорتنі мита, які дозволяються знизити інфляцію. Друге – це законопроект, який є у всіх абсолютно цивілізованих країнах: на ключові соціальні продукти харчування обмежуються торгівельні надбавки в супермаркетах. У нас домовлено із супермаркетами всі позиції. У нас є законопроект і це може значно знизити всі інфляційні процеси в країні. І третє – це законопроект, який направлений на поповнення на основі безмитного ввезення дефіцитів ключових продуктів харчування в Україні.

Крім того, ми також затримуємо на території України ті головні ключові продукти харчування, які мусять залишитися в Україні і забезпечувати харчовий баланс України. І тому, я як Прем’єр-міністр більше не буду дивитися на безпорадність у Верховній Раді, на те, що розподіл повноважень переважає сьогодні всі істотно важливі закони для країни, те, що сьогодні відбувається у Фонді державного майна, де корупція продовжує йти потужним практично потоком, де сьогодні розбазарюються підприємства за дорученням тих самих людей. Я думаю на цьому потрібно ставити крапку.

Я як Прем’єр-міністр маю намір пусті балачки, які тривали 3,5 роки, перетворити в реальні дії, які будуть відчувати люди. І більше того, я хочу повідомити також суспільству, що ми детінізуємо економіку, прикриваємо бази ухиляння від сплати податків і припиняємо контрабанду, а також створюємо нормальний клімат для підприємців, і як результат сьогодні маємо в бюджеті доходів більше, ніж планували, тому що ми закриваємо тіньові сфери і ми готові сьогодні кожну копійку, яка урядом сьогодні додатково залучена до бюджету, спрямувати на благополуччя людей, спрямувати на те, щоб їх життя покращилося і щоб вони відчували, що вони в цій світовій фінансовій

круговерті мають своє місце. І саме тому ми будемо вносити зміни до Закону “Про бюджет”, в якому будемо передбачати збільшення видатків на місцеві бюджети для того, щоб громади отримали додатково грошей.

Ми будемо з 1 вересня всім працівникам бюджетних установ: лікарям, вчителям, бібліотекарям, науковцям, працівникам культури, не буду далі перераховувати, всім, хто працює сьогодні в бюджетній сфері, – з 1 вересня ми можемо перейти на Єдину тарифну сітку і протягом вересня і ще двох місяців до кінця року збільшити на 30 % зарплати. Це є наша мета.

Крім того, ми зможемо ще достатньо серйозні соціальні програми для людей зробити. І, крім того, ми залучимо потужні інвестиції, бо крім зростання економіки, більше ні на якій основі не можна робити серйозні соціальні зрушення. Я хочу, щоб ви знали: якщо сьогодні наша фракція вдалася до таких кроків, це означає, що за чотири місяці нашу фракцію довели до крайньої межі. Ми бачимо, що і далі “ця політична команда в парламенті” працює не на людей, не на країну, а знову на протистояння, інтриги, на перетягування повноважень, на абсолютно порожні справи. Верховна Рада не прийняла жодного корисного законопроекту для країни, крім, слава Богу, ратифікації вступу України до СОТ. Сьогодні вся робота стоїть.

І тому ми хотіли б розпочати з антиінфляційного пакета, а також ще з 30 законопроектів ключових, які вніс уряд і які навмисно не виставляються в порядок денний. Не йде серйозне реформування і немає позитивних зрушень у країні.

Ми сьогодні вибрали цю позицію, і ми привернули увагу і демократичної коаліції, і Президента, і суспільства до того, що Верховна Рада мусить працювати, а не просто сперечатися навколо повноважень чиновників.

Крім того, мені дуже шкода, що чотири місяці не поставлений у порядок денний законопроект про скасування пільг депутатів, який ініціювала наша фракція. До сьогодні розподіляються пільги, квартири депутатам, розподіляються грошові допомоги. Що для того депутати приходили?

Тому, крім того, що потрібно ставити антиінфляційний пакет на голосування, потрібно обов’язково скасувати пільги. Це сотні мільйонів гривень, які сьогодні ідуть з бюджету України на утримання дуже “класних” депутатів України, які нічого не роблять.

Тому я хотіла би, щоб ви розуміли мою позицію. І я не хочу, щоб країна далі страждала від інфляції. Завтра на засіданні уряду ми розглядаємо діяльність п’яти губернаторів, в яких областях найгірше сьогодні інфляційна ситуація. І можу вам сказати, що я тримаю в руках законопроект, в якому чітко прописано, що відповідальність за цінову політику в регіонах несуть якраз губернатори – керівники адміністрацій. Це прописано в законах, і закони потрібно виконувати. А коли сьогодні губернатори виконують доручення практично роздмухувати інфляцію, робити так, щоб ціни зростали для того, щоб розправитися з урядом, такого ми допускати не будемо. Ми завтра заслухаємо губернаторів, і якщо будуть для цього підстави, як це передбачено в Конституції, я буду подавати Президентові на звільнення тих губернаторів, які не можуть виконувати свої повноваження і не роблять все для того, щоб

інфляційні процеси в областях були уповільнені. Можу ще раз зараз повторити: я ні в якому випадку не буду перекладати на будь-кого відповідальність за будь-що, що відбувається в країні, що пов'язано з урядом, у тому числі і за інфляцію. Але я в той же час хочу бачити в парламенті, від губернаторів, від уряду, від Президента, від Національному банку виконання антиінфляційних заходів, а не саботаж їх. Саме тому ми будемо так працювати – на благо країни.

Я переконана, що через 3,5 роки після Помаранчевої революції люди почнуть крок за кроком переконуватися, що революція, яку всі ми робили, була проведена не дарма. Ми попри всі протидії, попри всі перешкоди зробимо те, що потрібно країні.

Що стосується Конституції, я думаю, сьогодні усі парламентські сили і Президент України чітко зійшлися на тому, що зміни до Конституції потрібні. Вони потрібні тому, що хаос у державі, який започаткований змінами до Конституції, внесеними у 2004 р., сьогодні, як кажуть, міцнішає. І немає жодного політика, аналітика ні в Україні, ні у світі, які б не знали, що Україні потрібно внести зміни до Конституції і припинити двовладдя в країні, безвідповідальність влади за все, що вона робить, повернути країні справжнє правосуддя – це теж конституційна реформа. Демонізувати і зробити дієвими силові структури – це, безумовно, конституційна реформа. І дати стільки повноважень, скільки треба, місцевим органам самоврядування.

Я вважаю, що цю роботу потрібно проводити всім разом. І не може бути створено якихось окремих груп, які будуть видавати свої конституційні зміни. Ця робота може відбуватися лише у Верховній Раді, тому що тут для цього передбачені законом всі абсолютно кроки щодо зміни Конституції. Наша політична команда в парламенті буде учасником всіх цих процесів. І ми обов'язково дамо свої зміни та доповнення, які потім будуть згармонізовані і з Верховною Радою, і з кожною фракцією. Спробуємо і з Президентом України згармонізувати ці зміни. Але в Україні потрібно припинити хаос і безладдя. Сьогодні, на жаль, Конституція є одним з факторів розбалансування життя в країні.

Я думаю, що хто б зараз як не спостерігав за роботою демократичної коаліції, за роботою уряду, я можу сказати, що демократична коаліція є для нас безальтернативною і ми будемо працювати в демократичній коаліції і ми будемо все робити для того, щоб подолати всі ці не дуже гарні процеси, які відбуваються в політиці, і які ініційовані сьогодні, на жаль, не служінням Україні, не бажанням дати результат людям, а виключно боротьбою за майбутні вибори Президента у 2010 р. Якщо кожен президентський вибори перетворюються на війну і перетворюються на руйнацію життя країни, то краще подумати про них і подумати, як пом'якшити ці речі в суспільстві. Але твердо можу сказати, що ми працюємо сьогодні на результат, а не на ніякі чергові вибори. Достатньо людей втомилися вже і виборами, і суєтою, і безкінечними протистояннями. Уряд буде працювати на результат”, – Ю. Тимошенко (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2008. – 13.05).

Конституционный процесс – очередной этап политического противостояния?

Одним из определяющих аспектов реформирования Основного закона стало решение Конституционного Суда Украины, согласно которому изменять Конституцию на референдуме возможно, но лишь после того, как будет описана соответствующая процедура. Сделать это должна Верховная Рада, в соответствии со схемой: “проект – предварительное одобрение Радой (226 голосов) – вывод Конституционного Суда – окончательное утверждение парламентом (300 голосов) – референдум”, поскольку Конституция предполагает именно этот вариант, когда речь идет об изменениях XIII раздела Основного закона.

Решение Конституционного Суда, выписавшее “неподъемную процедуру” утверждения Конституции на референдуме, по мнению многих экспертов, “поставило точку на возможности В. Ющенко совершить конституционный блицкриг”. Вполне вероятно, что именно это решение КС и стало одной из причин, по которым пропрезидентские силы не стали спешить с официальным представлением своих наработок, отменив в последний момент заседание Национального конституционного совета.

Впрочем, несмотря на то что собрание НКС не состоялось, стали известны *детали наработанной экспертами НКС “Концепции системного обновления конституционного регулирования общественных отношений в Украине”*. И хотя речь идет не о конкретном проекте, а о наборе предложений, подборке тезисов, концепция достаточно активно обсуждалась в СМИ. В первую очередь привлекают внимание предложения, касающиеся перераспределения властных рычагов. По словам апологетов конституционных изменений по президентскому сценарию, речь идет о балансе властных полномочий. Отмечается, в частности, что в новой Конституции будет предусмотрено, что глава государства фактически не будет влиять на процесс формирования правительства; более того, указывается на то, что проект НКС предлагает нововведения, ограничивающие влияние на госуправление руководителя страны. Президент лишь формально будет иметь право вести консультации с депутатскими фракциями по поводу утверждения состава Кабмина. В то же время многие эксперты высказывают и прямо противоположное мнение: процесс формирования Кабинета Министров будет полностью подконтролен Президенту.

Концепцией НКС предполагается, что по новой Конституции глава государства поручает политической партии, победившей на выборах (по количеству депутатских мандатов), сформировать персональный состав правительства и вместе с программой деятельности внести на рассмотрение

Рады. Если в установленный Конституцией срок (сейчас это один месяц) оно сформировано не будет, Президент дает аналогичное задание второй по представительству в парламенте партии. Если и со второй попытки ВР не проголосует за состав нового Кабмина, глава государства по собственному усмотрению определит кандидатуру на пост Премьера, который подберет под себя команду и пропишет программу. За ним же остается право подбирать на свое усмотрение руководителей центральных органов исполнительной власти (их предложено назначать и увольнять Кабмину по представлению его главы). В случае, если через парламент не пройдет и президентская кандидатура на пост главы правительства, то гарант будет иметь право распустить Верховную Раду.

Следует отметить, что нормативные акты Кабмина, касающиеся внешнеполитической деятельности, обороны и безопасности, по новой Конституции Президент сможет не приостанавливать с одновременным обращением в КС о их несоответствии Основному закону, а отменять на свое усмотрение.

Относительно иных функций, закрепленных документом за Президентом, то глава государства теряет право приостанавливать акты КМ, касающиеся других сфер, как это происходит сейчас.

«Исполнительную власть на центральном уровне и по вертикали предлагается закрепить за правительством», – заявил экс-министр юстиции, заместитель председателя фракции НУ – НС Р. Зварыч. Но следует отметить, что концепцией предполагается, что госадминистрации будут преобразованы в наблюдательные структуры на манер французских префектур и останутся в подчинении Президента.

Предполагается, что Президент будет назначать Генпрокурора, у которого предполагается отобрать функции надзора за соблюдением законности. Передадут эти функции, скорее всего, префектурам, глав которых будет назначать все тот же Президент.

Кроме того, глава государства должен получить право предлагать весь состав Конституционного Суда, который затем будет утверждаться парламентом. Не исключено, что Президент окажется еще и главой Высшего совета юстиции, который, по замыслу авторов концепции, будет назначать, отстранять и увольнять судей.

По поводу выписаной в концепции процедуры формирования Кабмина обозреватель Vlasti.net отмечает: “Сколько места для маневра, особенно если Президент – человек с фантазией”. Директор политических программ Центра исследований политических ценностей “АКСИА” А. Медведев принцип формирования Кабинета Министров и назначения Премьер-министра, предлагаемый концепцией, определяет как “дать, чтобы забрать”. “Нетрудно предположить, что если состав Кабмина формирует Партия регионов, то, например, блок Тимошенко скорее не поддержит ни программу такого правительства, ни его кандидатов на министерские места. А когда эстафета переходит к следующему – то реализовать ее шансы не позволит выбывший из игры лидер. В итоге Президент будет сам назначать Премьера. Блиц-анализ

такого документа показывает, что концепция выписана под президентские интересы”, – резюмирует он. Большинство обозревателей также склоняются к мысли что “Президента, по сути, завуалировано пытаются наделить полномочиями единолично назначать Премьера и формировать правительство, поэтому другие положения, якобы урезающие его права вмешиваться в деятельность Кабмина, уже не имеют значения”.

Достаточно резко о концепции конституционных изменений от НКС отозвался директор Центра политических исследований и конфликтологии М. Погребинский. Политолог рассматривает ее как “попытку спрятать настоящие цели за якобы перераспределением, балансированием полномочий, предоставлением народу права законодательной инициативы”. “Все это ширма, за которой прячется настоящая цель, – поставить под свой контроль Генеральную прокуратуру и судебную ветвь власти, что там в действительности и сделано, кроме того, лишить депутатов неприкосновенности. Таким образом, можно открыть путь к реализации любой цели при любых других условиях перераспределения полномочий”, – заявил М. Погребинский.

В целом обозреватели СМИ сходятся в том, что благодаря предложенным НКС правкам к Конституции Президент сможет усилить рычаги власти.

В то же время нельзя не согласиться с председателем правления Центра прикладных политических исследований “Пента” В. Фесенко, который подчеркивает, что над обсуждаемым проектом еще будет продолжаться работа. “Я не уверен, что он превратится в законченный, согласованный конституционный текст. Нас ожидает изменение стратегии и тактики конституционного процесса Президента, не исключая существенных изменений того текста, который мы увидели”, – предполагает политолог.

Прогнозируемые изменение стратегии и тактики конституционного процесса будут определяться в первую очередь его переходом на парламентское поле. Переход этот обусловлен в первую очередь решением КС, перечеркивающим идею внесения изменений в Конституцию без участия ВР, и активизацией двух наибольших парламентских фракций. Главные политические игроки – БЮТ и ПР – пообещали после майских праздников вынести на суд общественности свои варианты изменений в Конституцию.

Относительно дальнейших перспектив развития конституционного процесса в СМИ высказываются зачастую противоположные мнения. Одни эксперты убеждены в том, что оперативно изменить Конституцию невозможно, учитывая, что оба анонсированных проекта проведения политреформы (президентский и парламентский) еще нужно подготовить. Практика показывает, что документы такого масштаба создать, а тем более – проголосовать, за три месяца фактически нереально.

В то же время обозреватель влиятельного издания “Зеркало недели” отмечает, что с каждым днем множится количество политиков, называющих вполне реалистичным сценарий, согласно которому парламентская конституционная комиссия будет создана до середины мая, к концу месяца проект нового Основного закона будет снабжен соответствующим выводом

Конституционного Суда и предварительно одобрен большинством высшего законотворческого органа страны; в сентябре модернизированная версия главного государственного документа получит абсолютную поддержку Верховной Рады, обретя необходимую юридическую силу.

Залогом успеха этого сценария обозреватель “ЗН” С. Рахманин называет “фактический союз двух самых влиятельных политических сил – Партии регионов и Блока Юлии Тимошенко”. По сведениям издания, руководители ПР и БЮТ в основном согласовали текст будущих конституционных изменений.

Есть основания считать, что между БЮТ и ПР велись активные переговоры насчет объединения усилий на конституционном фронте. Заявления представителей обеих политических сил свидетельствуют, что стороны выразили, в частности, готовность внедрять в Украине форму правления, при которой центром реальной власти становится дуэт “правительство – парламент”. И “регионалы”, и “бютовцы” считают, что пост Президента следует сохранить, однако функции его окажутся преимущественно представительскими. Судя по информации СМИ, в процессе диалога обсуждалось также изменение избирательного законодательства с целью фактического установления двухпартийной системы.

Однако предполагать, что стороны достигли окончательного согласия, судя по всему, рано. Более того, заявления Ю. Тимошенко позволяют сделать предположение о том, что лидер БЮТ, категорически высказываясь за внедрение парламентской республики в Украине, оставляет для себя пути отступления. Обращает на себя внимание ее тезис о том, что “парламентская форма правления, наконец, наведет порядок, при этом, я еще раз подчеркиваю, останется Президент страны. И останутся всенародные выборы Президента”. Нельзя не отметить, что постановка вопроса именно таким образом объединяет фактически взаимоисключающие обещания Ю. Тимошенко, поскольку функционирование парламентской республики не предполагает всенародного избрания Президента. У всенародно избранного главы государства и депутатского корпуса в этом случае одинаковая степень легитимности, полученной непосредственно на всенародных выборах, а значит, они равны перед народом. В Украине такое равенство чревато непрекращающимся противостоянием, перетягиванием властных полномочий и созданием помех в работе правительства, влиять на которое в одинаковой степени имеют право и парламент, и Президент. Не осознавать этого Ю. Тимошенко, обещающая “навести порядок в политической системе”, не может, следовательно она пока оставляет для себя своеобразный “правовой люфт”, позволяющий в будущем получить власть либо полновесного Президента, либо пресловутого “канцлера”.

Многие СМИ высказывают уверенность в том, что “игра БЮТ вокруг Основного закона” нацелена на девальвацию ценности проекта, подготовленного СП, и института Президента в частности; и используется Ю. Тимошенко “исключительно как способ шантажа В. Ющенко, при помощи которого можно получить голосование в два тура на выборах киевского мера, императивный мандат или решение относительно проведения земельных

аукционов”. Угроза создания парламентской конституционной комиссии, появление которой расценивается Секретариатом Президента как враждебный акт, должна, по мнению некоторых обозревателей, стимулировать достижение компромисса. Если же, прогнозируют они, со стороны Секретариата Президента не последуют уступки – активизация укрепления парламентаризма неминуема.

И первым шагом в этом направлении должна стать парламентская конституционная комиссия, создание которой, судя по заявлениям представителей БЮТ и ПР, возможна уже в начале новой парламентской недели, ориентировочно 14 мая. Если комиссия совместными усилиями ПР и БЮТ будет создана, этот шаг будет иметь ряд важных политических последствий.

Во-первых, конституционный процесс переводится в парламентское русло, В. Ющенко теряет инициативу.

Во-вторых, возникает вопрос о переводе на “нелегальное положение” президентского Совета, поскольку уровень легитимности парламентской комиссии на порядок выше. За время функционирования НКС как СМИ, так и политики, в том числе “союзные” Президенту “бютовцы” неоднократно указывали на его недостатки. Отмечалось, что из почти ста членов этого органа больше семидесяти являются “техническими персонажами, полностью подконтрольными Секретариату Президента”, указывалось, что “основной текст пишут десяток экспертов, перед которыми поставлено четкое и недвусмысленное задание – обеспечить абсолютное доминирование Президента в системе власти”.

В-третьих, многие эксперты склоняются к мнению, что расхождения во взглядах на конституционный процесс между пропремьерскими и пропрезидентскими силами могут даже спровоцировать развал коалиции. В пользу такого варианта развития событий говорит обмен достаточно резкими заявлениями между представителями демократических фракций, развернувшийся в последнее время.

Предыдущую попытку БЮТ создать в парламенте комиссию по наработке изменений в Основной закон в НУ – НС охарактеризовали не иначе, как сепаратной попыткой отобрать полномочия у Президента. В частности, председатель “Нашей Украины” В. Кириленко заявил, что “такие действия БЮТ создают реальную угрозу территориальной целостности и государственной независимости Украины, которые на нынешнем этапе развития страны способна защитить лишь действенная президентская власть”. “На практике это означает создание системы коллективной безответственности и всевластия парламентско-олигархических кланов”, – добавил представитель НУ – НС.

В. Кириленко также неоднократно предупреждал коллег из БЮТ о том, что в случае возникновения ситуативного большинства и голосования с оппозицией за создание комиссии, неминуем развал демократической коалиции.

В БЮТ, ссылаясь на опыт демократических стран, все громче заявляют о том, что поправки в нормы Конституции необходимо принять двумя третями парламента, что сделать без оппозиции в лице Партии регионов не представляется возможным.

“Регионалы” заняли выжидательную позицию, поскольку рассчитывают на дальнейшее обострение отношений между Премьером и Президентом. Партия регионов пытается “выжать” максимум дивидендов из противостояния Ю. Тимошенко и В. Ющенко.

В то же время не стоит исключать, что создание парламентской конституционной комиссии может быть отложено. И одним из аргументов против форсирования конституционного процесса в парламенте следует считать решение Конституционного Суда. Создание парламентской конституционной комиссии как способ защиты от “референдума имени Ющенко” можно было подать как вынужденную меру, объясняя альянс БЮТ и ПР. Появление комиссии в тот момент, когда референдум в одностороннем порядке невозможен, а президентский проект так и не увидел свет, может иметь более серьезные политические последствия.

Тем не менее, попытки запустить процесс внесения изменений в Основной закон все же будут предприняты. Следует учитывать прогнозы отдельных экспертов, согласно которым БЮТ попытается максимально обострить ситуацию, поскольку у Ю. Тимошенко, в отличие от других политических сил, есть четкий временной ограничитель: 20 и 25 мая. Это начало правительственной приватизации и дата выборов столичного мэра, и для БЮТ, по мнению обозревателя интернет-издания “Версии” “возможные поражения в этих вопросах необходимо компенсировать всеукраинским хаосом”.

Ю. Тимошенко пообещала, что в парламент попадет разработанный представителями БЮТ проект Конституции, предполагающей переход Украины к парламентской форме правления.

В секретариате ВР могут быть зарегистрированы несколько конституционных проектов: от Партии регионов, от БЮТ, от коммунистов. В любом случае, ближайшие дни смогут дать ответы и определить дальнейшие пути развития конституционного процесса.

В атмосфере интенсивной подготовки к конституционной борьбе ресурс, входящий в принадлежащий “нашеукраинцу” А. Третьякову холдинг “Главред-медиа”, обнародовал проект “бютовских” конституционных изменений. Документ предлагает создать парламентскую республику и значительно урезать полномочия Президента. Подобный выброс информации может послужить фактором давления на Секретариат Президента. Анализ обнародованного документа свидетельствует, что предлагаемые изменения оставляют широкое поле для торгов. И когда они начнутся – процесс перекройки Конституции по лекалам парламентаризма будет не остановить (*Матеріал підготовлено за інформацією видань: Версії (www.versii.com.ua), Газета по-українськи (www.gpu-ua.info), Главред (www.glavred.info), Дзеркало тижня (www.zerkalo-nedeli.com), From-ua.com (www.from-ua.com), Трибуна*

СОТ: ймовірні економічні наслідки вступу України до організації

Підписання Президентом України В. Ющенком Угоди про вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) дало новий поштовх обговоренню наслідків цієї події у ЗМІ.

Вони насамперед звертають увагу на те, що поглиблення спеціалізації на виробництві певних товарів і послуг та пов'язана з цим більш інтенсивна міжнародна торгівля об'єктивно несе із собою не лише вигоди, а й певні ризики для учасників міжнародного поділу праці. Встановлені СОТ правила міжнародної торгівлі якраз і є суб'єктивною спробою запобігання означеним ризикам.

Декларується, що всі члени СОТ мають однакові потенційні можливості для захисту своїх інтересів. Однак реальність дещо інша. Так, велике значення для захисту інтересів учасників світового ринку має їх виробнича спеціалізація. Наприклад, серед тих держав, що на сьогодні не є учасниками СОТ, багато значних експортерів нафти та газу. А попит на ці товари на міжнародних ринках останнім часом, як правило, перевищує пропозицію, що дає їх продавцям певні конкурентні переваги. До переліку експортерів енергоносіїв, що на початок 2008 р. не є членами СОТ, входять як пострадянські країни (Росія, Казахстан, Узбекистан, Туркменістан і Азербайджан), так і країни, що розвиваються (Алжир, Ірак, Іран, Лівія). Зазначимо, що й один із ключових світових експортерів нафти – Саудівська Аравія стала членом СОТ порівняно недавно. По суті нафтова та газова спеціалізація економіки надає конкурентні переваги на ринку країнам-експортерам цих товарів у цілому. І це не стосується неенергетичних секторів їх господарства.

Хоча все-таки членами СОТ є такі постачальники нафти світового масштабу, як Венесуела, Кувейт, Мексика, Нігерія, Об'єднані Арабські Емірати і, як зазначалося вище, навіть Саудівська Аравія. І це є свідченням того, що прагнення торгувати на міжнародних ринках за єдиними правилами є не лише панівною тенденцією, а, очевидно, – усталеним стереотипом економічної політики переважної більшості країн світу.

Іншим чинником фактичної нерівності країн-членів СОТ є не просто потужність їх національних економік (хоча це теж сам по собі дуже важливий фактор), а саме рівень керування національними економіками та вміння координувати свою економічну політику в неформальних об'єднаннях держав, так би мовити, за інтересами в межах СОТ. Так, практика роботи СОТ свідчить, що в її межах можна виділити не лише окремих потужних гравців, як,

наприклад, США, а й групи країн, що координують свою економічну політику. До категорії останніх, наприклад, належать Європейських Союз (ЄС) та блок 20 країн, що розвиваються (G 20). За таких обставин для продуктивного перебування України в СОТ українським є кардинальне підвищення якісного рівня державного регулювання національної економіки та налагодження координації дій з іншими членами СОТ при відстоюванні своїх національних інтересів.

Утім, ЗМІ досить багато уваги приділили зобов'язанням України як члена СОТ. Так, за повідомленням ділового тижневика “Контракти”, суть цих зобов'язань така:

“Ціновий контроль. Уряд не має права встановлювати мінімальні ціни на імпорتنі товари. Цінова політика держави повинна враховувати експортні інтереси країн-членів СОТ, зокрема тарифи державної компанії “Укрзалізниця” не можуть бути дискримінаційними.

Внутрішнє оподаткування. Заборонено дискримінаційне оподаткування імпорتنих товарів.

Інтелектуальна власність. Україна зобов'язана приєднатися і виконувати всі умови ACCORD TRIPS – угоди щодо торговельних аспектів інтелектуальної власності.

Санітарні та фітосанітарні обмеження імпорту. Україна зобов'язана приєднатися до міжнародних угод, які забороняють перешкоджати ввезенню м'яса та м'ясопродуктів, під час виробництва яких використовувалися гормональні препарати.

Імпортне мито. Зниження середнього розміру мита на промислові товари з 6,7 до 4,95 %, сільгосппродукцію – з 21 до 10,66 %.

Кількісні обмеження імпорту. Україна не може обмежувати квотами імпорт продукції, не погодивши квотування із СОТ. Скасування заборони на імпорт автобусів, вантажівок, автомобілів віком понад вісім років.

Експортні мита та обмеження. Зниження мита на насіння олійних, брухт чорних і кольорових металів, живу худобу, шкіру. Скасування заборон та обмежень на експорт зернових і брухту кольорових металів. Відмова від мінімальних експортних цін.

Правила стандартизації. В Україні встановлюється пріоритет міжнародних стандартів перед національними. Крім того, до 2012 р. всі технічні стандарти мають бути приведені у відповідність до міжнародних норм”.

Для виконання перелічених зобов'язань Української держави перед СОТ парламенту треба було ухвалити ще ряд законопроектів, частина з яких набирає чинності відразу після їх ратифікації, а частина – після закінчення певного періоду адаптації. Так, більш жорсткий порядок контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності та визначений механізм конфіскації контрафактної продукції набиратимуть чинності з моменту ратифікації Верховною Радою Закону України “Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності”. Так само з моменту ратифікації відповідних законопроектів парламентом почнеться оновлення класифікації товарів

зовнішньоекономічної діяльності, буде встановлено міжнародні правила ветеринарного контролю, стануть жорсткішими правила інспекції у сфері міжнародної торгівлі харчовими продуктами, буде знято обмеження для страхових брокерів-нерезидентів в Україні.

Взагалі-то, повідомлення ЗМІ про хід ратифікації у Верховній Раді законопроектів, необхідних для вступу України до СОТ, та відповідні оцінки експертів з цього приводу дають усі підстави припускати, що в цілому проблем з ратифікацією українською стороною необхідних законопроектів не буде.

Водночас на запровадження цілого ряду заходів, в основному у сфері податкової та митної політики, передбачено різні періоди адаптації вітчизняного законодавства до норм СОТ. Так, “за даними СОТ, рівень митного захисту АПК України після вступу до організації знизиться до 10,6 %, промисловості – до 4,9 % (фінал поетапного зменшення мита – 2013 р.). Директор з наукової роботи Інституту економічних досліджень і політичних консультацій В. Мовчан уточнила, що середньозважена ставка імпортного мита на аграрну продукцію знизиться з 16 до 9,1 %, харчопрому – з 36,1 до 12,4 %. Причому в разі різкого збільшення обсягів імпорту українські виробники можуть ініціювати проведення спеціальних розслідувань і домагатися тимчасового введення додаткових мит.

Прийняття України до СОТ практично не позначиться на тарифному захисті вітчизняної легкої промисловості (5,1 %), хімічної галузі (3 %) і металургії (1,8 %). Також відповідно до підписаного протоколу передбачаються поетапне зменшення мита на імпорт автомобілів з 25 до 10 % і скасування заборони на ввезення машин віком понад вісім років. А загалом рівень митного захисту вітчизняного машинобудування знизиться з 4,2 до 3,8 %”, – зазначає кореспондент тижневика “Контракти”.

Водночас у діловій пресі висловлюється думка, що для адаптації до умов СОТ суб’єкти вітчизняної економіки могли використати весь 15-річний період, поки тривали переговори щодо членства України в цій організації. І в цьому є раціональне зерно, принаймні стосовно тих підприємств, які дійсно прагнули адаптуватися до нових умов ведення бізнесу. А суть цих нових умов для вітчизняного товаровиробника можна коротко вимовити так: “загострення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках”. Адже ліквідація або принаймні значне послаблення різноманітних бар’єрів стосовно транскордонного переміщення товарів і послуг, що є обов’язковою умовою членства в СОТ, означає не лише кращі можливості для виходу вітчизняних експортерів на міжнародні ринки, а й послаблення бар’єрів щодо імпорту товарів і послуг в Україну.

Причому загострення конкуренції впливатиме і на ринкові позиції постачальників товарів і послуг, і на матеріальне становище споживачів цих же товарів та послуг. Для постачальників наслідком цього буде зміна обсягів продажу товарів і послуг і відповідно зміна доходів та зайнятості працівників підприємств. А для споживачів, найімовірніше, змінюватиметься ціна купівлі товарів і послуг. Питання балансу вигод і втрат виробників постачальників та споживачів товарів і послуг від вступу України до СОТ лишається відкритим.

У вітчизняних ЗМІ наслідки вступу України до СОТ розглядаються перш за все з позицій вітчизняних товаровиробників.

Спробуємо розглянути це питання на основі зазначеного “балансового” підходу. Хоча треба визнати, що послідовно й адекватно оцінити всі ризики членства України в СОТ, враховуючи баланс інтересів виробників/постачальників і споживачів товарів та послуг украї складно як через методичну невідпрацьованість цього питання, так і через брак відповідної інформації. Започаткуємо спробу такого аналізу за галузевим (ринковим) принципом з тих галузей, які посідають ключові позиції в експортній орієнтації вітчизняної економіки. Адже саме за рахунок зовнішньої торгівлі безпосередньо й опосередковано забезпечується потреба України в багатьох життєво важливих ресурсах, включаючи вільноконвертовану валюту. До того ж міжнародні зв'язки українських підприємств значно меншою мірою підконтрольні впливу з боку держави, ніж їх відносини в межах України.

Чільне місце серед вітчизняних галузей-експортерів посідає **чорна металургія**. Взагалі-то практично всі експерти схиляються до думки, що саме підприємства цієї галузі отримують чи не найбільшу вигоду від вступу України до СОТ. Однак при цьому висловлюються й деякі застереження.

Як зазначають оглядачі, після вступу України до СОТ “металурги передусім отримують можливість продавати більше металопрокату в країні Європейського Союзу, оскільки буде скасовано квоти на поставки до Європи. За оцінками експертів ІФГ “Сократ”, це дасть можливість їм додатково отримувати 600 млн дол. щороку. Додатковими можливостями зможуть скористатися меткомбінати з вільними прокатними потужностями: Алчевський меткомбінат, Єнакіївський металургійний завод і ММК ім. Ілліча. Утім, проблеми реалізації прокату в країнах Європи українські підприємці вирішують і без СОТ: купуючи профільні підприємства в країнах ЄС, вони таким чином одержують доступ на ринки збуту, на яких представлена продукція заводів, які поглинаються”.

На думку аналітиків, українські металурги завдяки членству України в СОТ можуть посилити свої позиції на російському ринку, оскільки Росія також прагне стати членом цієї організації. Тому українська сторона може вимагати усунення існуючих нині в Росії обмежень для українських металургійних підприємств. Наприклад, у зв'язку з фактичним закриттям російського ринку труб великого діаметра для українських трубників, вкрай важка ситуація склалася на Харцизькому трубному заводі, повідомляє кореспондент “Инвестгазеты”. Однак, вступивши до СОТ, Росія буде змушена послабити бар'єри проти імпорту продукції чорної металургії на свій ринок. А це, у свою чергу, розширить можливості для експорту продукції українських металургійних підприємств, включаючи Харцизький трубний завод.

Утім, всупереч поширеним в Україні стереотипам, членство в СОТ не виключає антидемпінгових розслідувань проти країн-експортерів, підкреслює старший аналітик “УкрРудПром” В. Коваленко. І цей фактор все-таки буде виступати певним обмеженням для нарощування обсягів виробництва у вітчизняній чорній металургії. З іншого боку, експерти вважають, що вступ

України до СОТ полегшить можливості захисту інтересів тих же вітчизняних металургійних підприємств при проведенні проти них антидемпінгових розслідувань в інших країнах. Адже в цьому разі українська сторона зможе використовувати встановлені в СОТ механізми розв'язання спірних ситуацій.

Водночас експерти зазначають, що вітчизняна чорна металургія потребує значних інвестицій у модернізацію виробництва задля підтримання належної конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Крім того, очікується, що вступ України до СОТ сприятиме зростанню експорту брухту чорних металів, що поглибить його дефіцит на внутрішньому ринку. Поряд із зростанням цін на енергоносії це також стимулюватиме вітчизняні металургійні підприємства до інвестицій у модернізацію виробництва.

Є й інші напрями діяльності вітчизняних металургійних компаній, актуальність яких зростає із членством України у СОТ. Йдеться, зокрема, про стратегію і тактику конкуренції на внутрішньому українському ринку. Перспективним тут може виявитися нарощування обсягів і частки виробництва продукції з високим ступенем переробки висхідної сировини (наприклад, металочерепиці) або посилення процесів вертикальної інтеграції виробничих і трейдерських (торгових) підприємств. До того ж досвід збуту металургійної продукції з високим рівнем переробки висхідної сировини на вітчизняному ринку може виявитись корисним для українських металургів і в їх зовнішньоторговельній діяльності.

У цілому можна очікувати на позитивний баланс наслідків від вступу України до СОТ для вітчизняної металургійної промисловості. Наприклад, за розрахунками Інституту економічних досліджень та політичних консультацій на середньострокову перспективу порівняно із січнем 2008 р. обсяги виробництва продукції у вітчизняній металургії завдяки вступу України до СОТ додатково збільшаться на 14,2 %, обсяги експорту металургійної продукції додатково зростуть на 14,9 %, а обсяги імпорту – зменшаться на 1,3 %.

Таким чином, вигоди для підприємств цієї галузі після вступу України до СОТ будуть більшими за ризики й негативні наслідки. Проявлятиметься означений баланс вигоди й ризиків вітчизняної чорної металургії від членства України в СОТ найімовірніше в зростанні обсягів виробництва, доходів, зайнятості та платежів металургійних підприємств до державного й місцевих бюджетів.

За оцінками більшості експертів, **хімічна промисловість** у цілому належить до тих комплексних галузей вітчизняної економіки, величина вигоди якої від вступу України до СОТ перевищуватиме негативні наслідки цього процесу. Правда, у межах вітчизняного господарського комплексу, об'єднаного загальною назвою “хімічна промисловість”, для різних галузей вступ України до СОТ матиме різні наслідки. “Для виробників азотних добрив і аміаку, таких як Одеський припортовий завод і концерн “Стирол”, уже сьогодні відкриті ринки багатьох країн – практично весь випущений аміак і карбамід (азотне добриво) компанії експортують. Експортоорієнтовані підприємства українського хімпрому вже давно пристосувалися до вимог міжнародного

ринку, зокрема пройшли сертифікацію своєї продукції за міжнародними стандартами”, – зазначають оглядачі ділових видань. На думку голови правління ВАТ “Сумихімпром” Є. Лапіна, зі вступом України до СОТ не зміняться основні гравці й на вітчизняному ринку мінеральних добрив.

У цьому контексті симптоматично, що в середині березня Рада Європейського Союзу відмінила антидемпінгові заходи проти імпорту карбаміду з України. Хоча деякі експерти сумніваються, що українські виробники цього виду добрив зможуть відвоювати значну частку європейського ринку у своїх конкурентів. І перш за все в російських компаній “ЄвроХім” та “Акрон”.

З іншого боку, начальник департаменту АПК і хімічної промисловості центру “Держзовнішінформ” Д. Гордейчук вважає, що зі вступом України до СОТ найбільше постраждає бізнес українських виробників полімерів та гумовотехнічних виробів. “В Україну буквально хлине дешева пластмаса з-за кордону. Не тільки з Китаю, а й з Польщі, Словаччини, де випускають багато дешевого пластику”, – прогнозує експерт. Однак у більш віддаленій перспективі аналітики компанії Concorde Capital вбачають, наприклад, позитивний ефект для ВАТ “Чернігівське хімволокно”, оскільки можливе усунення торгових бар’єрів з Росією, яка також орієнтована на вступ до СОТ.

Поки важко однозначно оцінити співвідношення позитивних і негативних наслідків від вступу України до СОТ для вітчизняної фармацевтичної промисловості. Так, усунення митних бар’єрів призведе до збільшення обсягів імпорту лікарських препаратів на вітчизняний фармацевтичний ринок, який і без того на 75 % заповнений іноземним товаром, зазначає оглядач “Инвестгазеты”.

Тому, попри різні думки, що висловлюються у ЗМІ, ключовими чинниками, що визначатимуть розвиток вітчизняної фармацевтичної промисловості зі вступом України до СОТ будуть:

- динаміка купівельної спроможності населення України;
- маркетингова та інвестиційна політика вітчизняних фармацевтичних підприємств;
- контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності в Україні.

Перший чинник визначатиме потенційну величину доходів, що їх зможуть отримати українські учасники вітчизняного фармацевтичного ринку. Другий – визначатиме як величину реально отриманих доходів, так і обсяги інвестицій у розвиток українських фармацевтичних підприємств. Останнє стає особливо актуальним. Адже значних інвестицій вимагають перехід українських підприємств на роботу відповідно до умов GMP (належна виробнича практика), за якими працюють підприємства розвинутих країн; придбання ліцензій на виробництво вже запатентованих ліків і розробка нових препаратів.

І нарешті контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності в Україні повинен захистити вітчизняний ринок, а відтак і великі вітчизняні фармацевтичні підприємства, від підробок. Адже експансія підробок руйнує зацікавленість підприємств у освоєнні виробництва й виведенні на ринок нових лікарських препаратів.

За оцінками згадуваного вище Інституту економічних досліджень і політичних консультацій, лише за рахунок вступу України до СОТ у середньостроковій перспективі обсяги виробництва в хімічній промисловості зростуть на 5,0 %, експорт продукції збільшиться на 5,7 %, а імпорт – скоротиться на 0,2 %. Виробництво коксопродуктів, яке хоча й базується на використанні хіміко-технологічного циклу, а за своїми виробничими зв'язками належить до сфери функціонування гірничо-металургійного комплексу, за рахунок вступу України до СОТ у середньо- строковій перспективі зросте на 13,0 %, а їх експорт – на 11,0 %. Правда, при цьому на 15,8 % збільшаться й обсяги імпорту. Пояснюється це браком в Україні коксівного вугілля власного видобутку і водночас надлишковими потужностями коксохімічних підприємств.

Водночас вступ України до СОТ справить дуже незначний вплив на вітчизняний видобуток вуглеводнів та нафтопереробку. В основному це проявлятиметься в незначному збільшенні імпорту товарів – на 3,0 і 1,4 % відповідно.

Більшого впливу зазнає **видобуток вугілля і торфу**. Виробництво в цій галузі в середньостроковій перспективі, за даними Інституту економічних досліджень і політичних консультацій, завдяки вступу України до СОТ зросте на 8,5 %. Активізуються й зовнішньоторговельні операції: обсяги експорту зростуть на 3,6 %, а обсяги імпорту – на 12,5 %. Наведені показники відображають перспективи загострення не лише фінансово-економічної, а й соціальної ситуації у вугільній промисловості після вступу України до СОТ. Це порушить нові гострі питання перед державною податково-бюджетною політикою. Так, будівництво нових шахт вимагає значних коштів: за деякими оцінками – 1–1,5 млрд дол. США на одну шахту. І поза всяким сумнівом збільшення імпорту вугілля із вступом України до СОТ лише загострить проблему збиткових шахт.

За оцінками експертів, лише за рахунок вступу України до СОТ обсяги виробництва у вітчизняній **електроенергетиці** зростуть на 3,9 %. При цьому приріст імпорту (+5,9 %) перевищуватиме приріст експорту (+0,7 %) у цій галузі. Опосередковано це свідчить, що зі вступом до СОТ кращі стимули до зростання в Україні отримають енергомісткі виробництва, значною мірою зорієнтовані на експорт своєї продукції, а залежність вітчизняної економіки від імпорту енергоносіїв матиме тенденцію до зростання. Запобігти таким досить небезпечним тенденціям розвитку української економіки можна насамперед за рахунок ефективної державної економічної політики, спрямованої на енергозбереження та розвиток неенергомістких високотехнологічних галузей в Україні.

У цьому контексті цілком логічним постає питання про вплив вступу України до СОТ на розвиток вітчизняного **машинобудування**. За оцінками експертів вже згадуваного вище Інституту економічних досліджень і політичних консультацій, цей вплив буде негативним. Участь України в згаданій міжнародній організації в середньостроковій перспективі призведе до скорочення виробництва та експорту в машинобудуванні відповідно на 5,1 та

6,0 % при одночасному збільшенні імпорту на 0,8 %. Однак оскільки вітчизняне машинобудування по суті є цілим комплексом різноманітних галузей, то для адекватної оцінки наслідків вступу України до СОТ такий аналіз треба здійснювати за окремими галузями машинобудування. При цьому необхідно враховувати цілий ряд характеристик різних галузей, як, наприклад, постачають підприємства галузі на ринок засоби виробництва чи предмети широкого вжитку (споживчі товари); рівень концентрації виробництва в галузі та характер конкуренції на ринку відповідних товарів; ключові чинники, що визначають потенціал розвитку певної галузі (чисельність та / чи кваліфікація робочої сили, обсяги науково-дослідних та конструкторських робіт, доступність джерел сировини та налагодженість зв'язків із постачальниками комплектуючих) тощо.

Якщо в цьому контексті проаналізувати відповідні повідомлення у ЗМІ, то можна зробити ряд висновків. Власне, вступ України до СОТ не буде впливовим чинником для діяльності тих великих машинобудівних підприємств, що спеціалізуються на випуску засобів виробництва й функціонують у відносно вузьких сегментах ринку досить часто на умовах олігополістичної конкуренції (якій притаманна невелика кількість конкурентів, добре обізнаних один з одним). Так, на думку керівника Новокраматорського машинобудівного заводу (НКМЗ), народного депутата Г. Скупаря вступ України до СОТ ніяк не вплине на діяльність цього підприємства, що працює в досить вузькому сегменті ринку промислового металургійного устаткування. До того ж протягом останніх років НКМЗ бере участь у спільних проектах із відповідними компаніями з Австрії, Італії та Словаччини. Тому експерти вважають, що це підприємство накопичило достатній досвід для успішної роботи в умовах СОТ.

Досить успішно, у тому числі й на світовому ринку, працює Харківський підшипниковий завод, що входить до групи УПЕК і є одним з найбільших у СНД виробників підшипників. Запорукою успіху стала правильно обрана стратегія розвитку підприємства, зорієнтована, зокрема, на випуск кулькових підшипників. За словами президента УПЕК А. Гіршфельда виробників цієї продукції в СНД майже не залишилось. Багато заводів галузі закрились або перебувають у важкому становищі. Так, нещодавно ухвалено рішення про ліквідацію Вінницького підшипникового заводу, що не витримав конкуренції з китайськими виробниками. А велике російське підприємство – Самарський підшипниковий завод – нині проводить тільки збирання підшипників, оскільки значна частина території заводу передана під девелоперський проект.

У Донецькій облдержадміністрації, наприклад, вважають, що машинобудівні підприємства, зорієнтовані на випуск продукції для внутрішнього ринку, зіткнуться з жорсткою конкуренцією з боку закордонних виробників, що призведе до зниження обсягів виробництва і скорочення робочих місць. Причина – застосування застарілих технологій та висока (понад 70 %) зношеність виробничого обладнання. У групі ризику тут перебувають підприємства сільськогосподарського та вугільного машинобудування.

Отже, доволі значна частина підприємств, які спеціалізуються на випуску машин та обладнання виробничого призначення мають істотні проблеми в конкурентній боротьбі за ринки збуту своєї продукції. Але за останні 16–17 років підприємства такого профілю пережили значно скрутніші часи, ніж нинішній вступ України до СОТ. І тому є підстави сподіватись, що переважна більшість підприємств із випуску виробничого обладнання, що залишилися на сьогодні в Україні, зможуть досить успішно адаптуватись до роботи на умовах СОТ. Це, однак, аж ніяк не означає, що держава не повинна надавати вітчизняним машинобудівникам допомогу, дозволену правилами СОТ. А надання такої допомоги означатиме збільшення витрат державного й місцевих бюджетів на науково-дослідні та конструкторські роботи, підготовку кадрів, розвиток виробничої та соціальної інфраструктури тощо.

Досить неоднозначна ситуація зі вступом України до СОТ складається для вітчизняного **літакобудування**. У цій галузі накопичено значний науковий, виробничий і кадровий потенціал. І хоча засоби виробництва в авіабудуванні сильно зношені, а кадри працівників у галузі помітно постаріли, цих ресурсів в основному достатньо для випуску цілком конкурентоспроможних літаків. Ключова проблема цієї галузі – брак фінансів для її розвитку.

Саме через це стримується оновлення парку виробничого обладнання та омолодження кадрового контингенту цієї галузі. Адже багато фахівців вітчизняної авіабудівельної промисловості протягом останніх років пішли працювати в інші фірми, у тому числі й іноземні. У свою чергу, брак фінансів у авіабудівництві обумовлений відсутністю чіткої стратегії та тактики розвитку цієї галузі.

Адже, як наголошує генеральний конструктор авіаційної техніки Д. Ківа, внутрішній український ринок слабкий і не в змозі забезпечити реалізацію програм створення перспективної авіатехніки. За його словами, останніми роками практично відсутня державна підтримка створення нової авіаційної техніки та впровадження сучасних технологій в Україні. Водночас у Росії, КНР, США, країнах Європейського Союзу подібні завдання фінансуються за допомогою бюджетних програм. У цьому контексті, наприклад, вельми показова негативна реакція Конгресу США на рішення Міністерства оборони США віддати контракт на будівництво літаків-заправників для Військово-повітряних сил США вартістю 40 млрд дол. європейському концерну Airbus.

Треба наголосити, що в українських авіабудівних підприємств існують проблеми із просуванням своєї продукції на зовнішні ринки, проблеми з менеджментом та у сфері відносин власності. Ці проблеми можуть бути розв'язані лише за участю держави. Адже кілька років перехідного періоду, пов'язані зі вступом України до СОТ, протягом яких зберігатимуться певні додаткові механізми захисту внутрішнього ринку, промайнуть дуже швидко, підкреслює Д. Ківа.

Таким чином, із вступом України до СОТ, для вітчизняної авіаційної промисловості розпочинається критично важливий період, коли, по суті, визначатиметься її подальша доля. Тому нині практично неможливо з високим ступенем точності трансформувати різноманітні вербальні експертні оцінки в

статистичні показники конкретних прогнозів. За великим рахунком, все залежить від того чи зможе держава за нових умов проводити ефективну політику, спрямовану на реальну підтримку вітчизняного авіабудування.

Чи не найгучніший резонанс у ЗМІ з приводу наслідків від вступу України до СОТ серед галузей машинобудівного комплексу отримало **автомобілебудування**. Це пояснюється швидким зростанням попиту на автомобілі в Українській державі протягом останніх років. За показниками темпів зростання обсягів продажу автомобілів Україна посідає нині одне з чільних місць у Європі. У 2005 р. в Україні було продано 250 тис. автомобілів, у 2006 р. – 370 тис., а у 2007 р. – 540 тис. (сьоме місце в Європі). Пануючою в експертному середовищі є точка зору, що обсяги продажу автомобілів в Україні зростатимуть найближчими роками. І це стане головною перепоною на шляху зниження цін на автомобілі в Україні після вступу до СОТ навіть за умови, що імпортерне мито буде знижено з 25 % до 10 % і скасування заборони на ввезення в Україну машин віком понад вісім років. Детальніше це питання в деяких ділових виданнях пояснюється таким чином.

“Автомобілі з Росії імпортуються за міжурядовою згодою України з РФ з нульовим ввізним митом... Приєднуючись до СОТ, Україна зобов'язалася забезпечувати принципи рівності доступу на свій ринок усіх членів організації. Відповідно з моменту приєднання Російської Федерації до СОТ мито на ввезення російських ГАЗ, УАЗ, ВАЗ і машинокомплектів має бути підвищено до рівня 10 %. Російські марки займають близько 23 % українського авторинку – їхнє подорожчання (за оцінками експертів, на 9–12 %) спровокує загальне зростання цін у наймасовішому сегменті легкових автомобілів до 20 тис. євро. За різними оцінками, на такі автомобілі припадає близько 50–60 % усього продажу. Слідом за подорожчанням російських моделей неминуче підвищиться вартість ЗАЗ, українських Daewoo, Chevrolet, що може спровокувати перегляд відпускних цін для України всіма світовими виробниками, які прагнуть зберігати паритет вартості машин різних марок на всіх локальних ринках”.

Водночас “постраждати можуть заводи, які практикують великовузлове (SKD) складання автомобілів. Таке виробництво і сьогодні є малорентабельним, а після зниження ввізного мита на іномарки багато проектів SKD-складання в Україні взагалі можуть згорнути – за 10 % мита буде значно вигідніше займатися імпортом нових автомобілів, аніж великовузловим складанням”.

Поряд з цим більшість експертів дотримується думки, що само по собі скасування на ввезення в Україну автомобілів віком понад вісім років не матиме вирішального значення для розвитку вітчизняного ринку. Правила та вартість старих автомобілів в Україні такі, що, за великим рахунком, вигідніше купувати нові машини, ніж імпортувати старі.

Можливі наслідки для вітчизняного автомобільного ринку від вступу України до СОТ можна коротко сформулювати так:

- зростання цін на дешеві автомобілі;
- зниження цін на дорогі іномарки;
- згорання деяких проектів великовузлового складання іномарок.

На 2008 р. президент компанії “Торговий дім “НІКО” С. Ніколайчук прогнозує продаж автомобілів в Україні на рівні 700–720 тис. шт. У подальшому, на його думку, щорічні обсяги продажу автомобілів на вітчизняному ринку зростатимуть повільніше, поки не досягнуть рівня продаж в 1 млн автомобілів на рік. Правда, райдужні оцінки автодилерів можуть бути відкориговані негативними тенденціями зниження рівня реальних доходів населення, що намітилися на початку 2008 р. Принаймні якщо виходити з відповідних самооцінок респондентів соціологічних опитувань.

Окремо зупинимося на ймовірному впливі вступу України до СОТ на вітчизняне **виробництво побутової техніки**, що також належить до машинобудівного комплексу. На сьогодні більша частина побутової техніки на внутрішньому українському ринку імпортного походження. Підприємств із повним циклом виробництва складної побутової техніки в Україні зовсім небагато. Одне з таких – великий виробник холодильників концерн “Норд”. Для ефективної роботи цього концерну, на думку його голови В. Ландика, треба знизити мито на ввезення в Україну технологічних ліній для виробництва холодильної техніки. А вступ України до СОТ відкриває можливості для таких дій.

Водночас для прибуткової роботи виробників побутової техніки необхідні значні витрати на ефективний маркетинг: проведення відповідних досліджень, реклама товару, налагодження каналів збуту та організація сервісного супроводу проданого товару. А саме такий маркетинг є вузьким місцем у роботі багатьох відповідних вітчизняних підприємств. І вступ України до СОТ загострить саме проблему ефективного маркетингу українських машинобудівних підприємств.

Поряд із цим повідомлення деяких ЗМІ свідчать, що цілком імовірним є такий сценарій розвитку, коли після вступу України до СОТ на вітчизняних машинобудівних підприємствах цілком легально буде налагоджуватись виробництво побутової техніки відомих іноземних фірм. Налагодження такого виробництва на вітчизняних підприємствах дасть змогу не лише обмежити імпорт відповідних товарів, а можливо, і налагодження їх експорту.

Проведений вище аналіз, а також інформація про стрімке збільшення обсягів виробництва в машинобудівному комплексі протягом 2007 р. дає підстави припустити, що реальна ситуація в цьому секторі вітчизняної економіки після вступу України до СОТ буде відрізнятися від прогнозу Інституту економічних досліджень і політичних консультацій принаймні в бік меншого скорочення обсягів виробництва та експорту товарів.

Переважно негативні наслідки, за оцінками експертів, матиме вступ України до СОТ для вітчизняної текстильної та деревообробної і целюлозо-паперової промисловості. У першій галузі обсяги виробництва внаслідок цього зменшаться на 9,1 %, експорту – на 8,4 %, а обсяги імпорту – зростуть на 1,2 %. А в деревообробній та целюлозо-паперовій промисловості очікується скорочення виробництва на 3,9 %, експорту – на 5,1 %, а імпорту – на 0,6 %.

До секторів вітчизняної економіки, де зі вступом України до СОТ очікуються чи не найбільші зміни, експерти практично однотайно відносять

харчову промисловість і сільське господарство. При цьому наголошується, що зазначені зміни матимуть різноплановий характер й тягтимуть за собою як негативні, так і позитивні наслідки для різних суб'єктів ринку. Внаслідок вступу України до СОТ посиляться процеси інтеграції вітчизняного агропромислового комплексу (АПК) до світової економіки. У результаті, за прогнозом Інституту економічних досліджень і політичних консультацій, у сільському господарстві обсяги виробництва скоротяться на 1,1 %, а обсяги експорту та імпорту зростуть на 15,5 % і 14,0 % відповідно. Зростання обсягів зовнішньої торгівлі буде обумовлене ліквідацією нетарифних бар'єрів (як, наприклад, квотування експорту) і зниженням ставок мита на імпорт сільськогосподарської продукції. У харчовій же промисловості прогнозується скорочення обсягів виробництва (на 12,6 %) та експорту продукції (на 8,1 %) при майже подвійному збільшенні імпорту продовольчих товарів.

Тепер щодо реакції різних галузей АПК на вступ України до СОТ. У зерновому господарстві, яке в цілому конкурентоспроможне за світовими стандартами, наслідком цієї події буде спрощення умов експорту продукції. Як наслідок – внутрішні ціни на зерно в Україні наблизатимуться до світового рівня. Тому можна очікувати на певне подорожчання хлібобулочних та макаронних виробів.

Для виробників олії в Україні, у зв'язку зі зниженням експортного мита, загостриться проблема забезпечення сировиною. Вірніше, сировина (насіння соняшнику) просто подорожчає. А це, у свою чергу, стимулюватиме наближення внутрішніх українських цін на олію до світового рівня.

“Відкриття внутрішнього ринку (зниження ввізного мита протягом п'яти років) і скасування пільг із ПДВ негативно позначаться на виробниках цукру, овочів, м'яса та молока. Тільки скасування податкових пільг (з 2009 р.) коштуватиме АПК близько 1,4 млрд грн додаткових витрат на рік”, – підкреслюють оглядачі деяких ділових видань.

Водночас “тростинний цукор, навіть з урахуванням транспортування, приблизно в півтора-два рази дешевший від українського бурякового. Отже, внутрішнє споживання, а за ним і виробництво українського цукру зменшаться з нинішніх 1,8 до 1,5–1,53 млн т. Невеликі цукрозаводи, що працюють на застарілому обладнанні, будуть змушені закритися – через високу собівартість їхня продукція не зможе конкурувати з дешевим імпортним цукром”.

“Після вступу до СОТ буде знижено і ввізне мито на молочну продукцію. Українські виробники готуються до скорочення обсягів виробництва молочних продуктів з великим терміном зберігання. “Навіть якщо ціна на новозеландські, фінські, голландські сири, масло та інші молочні продукти тривалого зберігання буде на одному рівні з українськими, імпортні продукти все одно матимуть конкурентну перевагу – їхня якість значно вища”, – пояснює голова правління ВАТ “АК “Комбінат “Придніпровський” (ТМ “Злагода”) О. Кірія.

Експерти прогнозують подорожчання українського м'яса щонайменше на 10 % – наслідок скасування пільги щодо ПДВ. Багато хто з м'ясопереробників, найімовірніше, перейде на дешеву імпортну сировину з країн Східної Європи, передусім Польщі”, – зазначає оглядач ділового тижневика “Контракти”.

“Разом з тим вступ України до СОТ може негативно позначитися на бізнесі коньячників і виноробів. На вино імпортне мито знизиться з нинішніх 2–3 євро за 1 літр до 0,3–0,4 євро. Ввізне мито на коньяк, бренді, віскі, ром, горілку, джин, Текілу, лікери і вермути у 2011 р. взагалі скасують. “Знизяться обороти українських виробників вин і коньяків, продукція яких представлена в середньому ціновому сегменті”, – вважають деякі аналітики.

“Проблема посилюється підвищенням більш ніж удвічі акцизу на коньячний спирт. У Спільці оптовиків і виробників алкоголю та тютюну прогнозують скорочення виробництва коньяку в Україні на третину протягом найближчих двох-трьох років. Експерти ринку не виключають банкрутства дрібних коньячних виробників, передусім бойлерів.

А ось для горілчаників вступ до СОТ – це можливість розширити ринки збуту, чим вони активно займаються останні 2–3 роки”.

Однозначно можна стверджувати, що вступ України до СОТ і пов’язане з цим загострення конкуренції на продовольчому ринку посилить вимоги до якості державного управління у сфері АПК. Водночас необхідно наголосити, що Україна вступає до СОТ у період сприятливої кон’юнктури для виробників продовольства, коли попит і ціни на продовольство й сільськогосподарську сировину зростають. Це полегшить процес адаптації вітчизняного АПК до роботи на умовах СОТ.

Висловлюються також припущення, що у зв’язку із збільшенням імпорту продовольчих товарів на вітчизняному продовольчому ринку загострюватиметься конкуренція. І це, у свою чергу, якщо не призведе до зниження ціни на більшість продуктів харчування, то принаймні буде стримувати інфляцію в Україні. Причому знову ж таки цей ефект може більше виявитись у великих населених пунктах з їх більш розвиненою торговельною мережею.

Ряд фахівців вважають, що вступ України до СОТ посилить конкуренцію у **сфері торгівлі**. Хоча прогнози для розвитку цієї галузі в цілому позитивні. Правда, негативні корективи в ці прогнози може внести інфляція та загрозлива тенденція до зниження реальних доходів населення, принаймні деякої його частини.

Не очікується значного впливу членства України в СОТ на вітчизняний **банківський сектор**. Адже активне проникнення іноземних банків в Україну розпочалося ще у 2005 р. І нині українська банківська система вже фактично працює на умовах міжнародної конкуренції. Кризовий стан світових фінансів звичайно впливатиме на роботу вітчизняних банків. Однак такий вплив мав би місце і без участі України у СОТ.

Дещо складнішою, ніж у банківській системі, після вступу України до СОТ буде ситуація у сфері страхування. Однак і тут, на думку фахівців, українська сторона має змогу запобігти неприємностям, дещо вдосконаливши вітчизняне законодавство.

Водночас треба зазначити, що наведена вище аргументація аж ніяк не означає, що в галузях, які, за оцінками експертів, у цілому програватимуть від вступу України до СОТ, не буде підприємств, що отримують вигоди від участі

Української держави в цій організації. І навпаки, у “виграшних” галузях цілком імовірна поява “підприємств-невдах”. Узагалі, із вступом України до СОТ стрімко зростатиме значення кваліфікованого управління економікою як на державному, так і корпоративному рівні.

Як це не парадоксально, але зі вступом України до СОТ вітчизняні споживачі зазнаватимуть втрат від необхідності дотримуватися прав інтелектуальної власності та боротьби з “інтелектуальним піратством”. Але в подальшому ця вимога може принести вигоду високотехнологічним галузям вітчизняної економіки.

Водночас треба наголосити, що конкурентні позиції багатьох українських підприємств, розвиток яких залежить від їх забезпеченості кваліфікованою робочою силою, за умов членства України в СОТ можуть значно послабшати протягом найближчих 5–7 років, якщо на ринку праці зберігатимуться нинішні тенденції. Причина такої ситуації – ймовірна нестача кваліфікованої робочої сили. Наприклад, професійно-технічні училища Харкова, одного з найбільших центрів вітчизняного машинобудування та фармацевтики, б’ють на сполох: попри всі спроби залучити абітурієнтів, чисельність тих, хто бажає отримати робочу професію, стрімко скорочується. Так, попит на фахівців машинобудівельного комплексу (верстатників, токарів, фрезерувальників, слюсарів та ін.) залишається незадоволеним, попри те, що їм платять більше, ніж випускникам ПТУ, що йдуть працювати переважно у сферу обслуговування або ж на адміністративну роботу (продавці, перукарі, секретарі, бухгалтери тощо). За оцінками заступника начальника Головного управління освіти та науки Харківської облдержадміністрації О. Курбатова, місцеві ПТУ готують фахівців згаданих вище виробничих спеціальностей у кілька разів менше, ніж їх потребують підприємства.

Ситуація з кадровим забезпеченням промислових підприємств кваліфікованою робочою силою, що склалась у м. Харків, фактично відображає нинішній стан справ у вітчизняній промисловості в цілому. І якщо означена тенденція розвитку національного ринку праці зберігатиметься й надалі, то українські промислові підприємства, що спеціалізуються на виробництві високотехнологічної продукції, через нестачу кваліфікованої робочої сили будуть змушені обмежувати випуск конкурентоспроможної продукції, а відтак – і втрачати свої позиції на ринку. Причому участь України в СОТ лише поглиблюватиме кризовий характер цієї ситуації, оскільки на той час існуючі нині бар’єри на шляху руху товарів до Української держави ще більше послабшають, а міжнародна конкуренція – і надалі зростатиме.

Не виключене скорочення робочих і в інших галузях вітчизняної економіки, на окремих підприємствах, що втрачатимуть свої позиції на ринку зі вступом України до СОТ.

У цілому можна прогнозувати, що зі вступом України до СОТ зростатимуть нерівномірність розвитку вітчизняного ринку праці та, відповідно, диференціація доходів населення. У відносно кращому становищі опиняться великі населені пункти, у яких у громадян є більше можливостей для отримання роботи та збільшення реальних доходів.

Експерти також звертають увагу на те, що вигоди від вступу України до СОТ проявлятимуться найімовірніше в більш віддаленій перспективі, тоді як збитків можна очікувати вже на початковому етапі роботи вітчизняної економіки на умовах СОТ. Це висуватиме підвищені вимоги до державного та корпоративного управління. Адже згаданий баланс вигащів і втрат від вступу України до СОТ на перших порах може виявитися збитковим для вітчизняної економіки. Йдеться не лише про ситуацію на вітчизняному ринку праці, де втрати робочих місць на початку можуть перевищувати створення таких місць.

Також цілком імовірно зростання негативного сальдо платіжного балансу. Адже попит на споживчі товари, більшість яких імпортного походження (автомобілі, побутова техніка, продукція легкої промисловості тощо) зростатиме принаймні протягом кількох найближчих років. А це призведе до підвищеного попиту на вільноконвертовану валюту. Тому саме найближчими роками ситуація вимагатиме і від держави, і від підприємств посиленої роботи з вдосконалення управління та адаптації до норм СОТ.

Таким чином, згаданий вище баланс вигоди та втрат від вступу України до СОТ на початку може бути нейтральним. І лише в подальшому, із напрацюванням всіма суб'єктами української економіки (підприємствами, населенням, державою) відповідного досвіду, баланс переваг і втрат від членства України в СОТ може виявитись позитивним.

Першим індикатором таких зрушень можуть бути переговори з Росією стосовно її членства у СОТ. Хоча у ЗМІ трапляється інформація, що Україна не повинна висувати свої вимоги до Росії на переговорах зі вступу цієї країни до СОТ, однак більшість експертів вважає, що Україна повинна висувати до Росії цілком обґрунтовані вимоги напередодні її вступу до СОТ (*При підготовці роботи були використані такі видання: Дзеркало тижня. – 2008. – № 6, 11–13; Голос України. – 2008. – № 43; Інвестгазета. – 2008. – № 1–2, 6–10, 14; Киевские ведомости. – 2008. – № 67; Коментарі. – 2008. – № 4, 8, 10–13; Контракти. – 2008. – № 7; Експерт Україна. – 2008. – № 6, 11).*

Р. Джангужин, д-р. філософ. наук,
провід. наук. співроб. Інституту світової економіки
і міжнародних відносин НАН України

Интеграционные процессы в Центральной Азии как геополитический проект будущего региона

На встрече Президентом Киргизии и Казахстана в Астане Н. Назарбаев предложил создать Союз государств Центральной Азии. “Это позволит нам стать уважаемым регионом для всех государств мира, поскольку Европа будет нуждаться в Азии, а именно в ее природных ресурсах и человеческом капитале. А Азия нуждается в высоких технологиях Европы”. По словам Н. Назарбаева, центрально-азиатский регион может обеспечить себя всем необходимым: углеводородным сырьем, металлами, водно-энергетическими ресурсами и

продовольствием. После создания такого союза для граждан откроются границы, и появится возможность свободно передвигаться и развивать свой бизнес.

“В центрально-азиатском регионе (ЦАР) проживает 55 млн человек. Это огромный рынок. Сам Бог велел объединяться, – подчеркнул Н. Назарбаев в ходе пресс-конференции по итогам второго заседания высшего казахстанско-кыргызского межгосударственного совета. Лидер Казахстана отметил, что реализовать такой замысел будет достаточно сложно, “поскольку пять государств имеют разное экономическое развитие, внутривластическое состояние”¹. Вместе с тем Н. Назарбаев высказал убеждение, что процесс региональной интеграции будет способствовать решению ряда вопросов, в первую очередь связанных с общей безопасностью.

Отметим, что в 2009 г. планируется проведение специального международного форума, на котором будет рассмотрен пакет мероприятий, посвященных созданию экономического союза стран региона.

Со своей стороны К. Бакиев активно поддержал идею создания подобного союза.

Еще одна инициатива двустороннего сотрудничества казахстанского президента получила поддержку у его кыргызского коллеги. Она касалась создания кыргызско-казахстанского инвестиционного фонда. Планируется, что Кыргызстан вложит в него 5 млн долл., а Казахстан – в пять раз больше.

По мнению казахстанских и кыргызских аналитиков, создание Высшего межгосударственного совета Казахстана (ВМСК) и Кыргызстана может активизировать реализацию проекта региональной интеграции, поскольку объединение в формате ЕврАзЭС обнаруживает свою малую эффективность.

Уместно отметить, что создание ВМСК в апреле 2007 г. вызвало неоднозначную реакцию со стороны России весьма ревностно отнеслась к такой смене приоритетов, поскольку рассматривает потенциал формирующегося регионального союза как покушение на свое монопольное влияние на страны региона. Столь же настороженно отреагировал на идею региональной интеграции и Узбекистан, считая, что такое объединение ослабляет его позиции в регионе, а также открывает возможность для Таджикистана снизить свою зависимость от Узбекистана. Разумеется, если рассматривать интеграционные процессы в регионе только под углом зрения усиления конкуренции между странами, входящими в интеграционное образование, то Астана получает дополнительные возможности для влияния на Узбекистан, используя зависимость последнего от водных ресурсов Кыргызстана и Таджикистана. Однако если исходить из стратегии развития региона, такая позиция Узбекистана представляется контрпродуктивной, поскольку консервирует развитие процессов модернизации всех сфер жизнедеятельности населения региона.

---

¹ Любовь Подоляк, Евгения Михайлова. “Н. Назарбаев предлагает создать Союз государств Центральной Азии” – Литер, 18.04.2008.

Сегодня Казахстан является крупнейшим инвестором экономики Кыргызстана. В 2007 г. объем казахстанских инвестиций составил более 150 млн долл. (порядка 40 %) от общего объема зарубежных капиталовложений в этой стране. Дополнительные 100 млн долл. в качестве помощи будут направлены в Кыргызстан, как только будут улажены вопросы наиболее рационального их использования и обеспечения возвратности этих средств.

Казахстан активно вкладывает свои средства в горнодобывающую, аграрную, водно-энергетическую и другие отрасли Киргизии. Уже ведутся переговоры по освоению золоторудных месторождений Талдыбулак Левобережный и Жеруй. Обсуждаются условия прокладки крупной автомагистрали между Алматы и рекреационными зонами высокогорного озера Иссык-Куль. Кроме того, финансирование строительства Камбаратинской ГЭС-1, входящую в систему Нарынского каскада гидроузлов, также осуществляется Казахстаном.

Товарооборот между двумя странами в 2007 г. впервые превысил отметку 531 млн долл., и существуют все предпосылки уже в краткосрочной перспективе его объемы до 1 млрд долл.²

Если же рассматривать протекающие процессы в более широком, геополитическом контексте, то за форматом двухсторонней встречи начинают все более отчетливо прорисовываться контуры нового межгосударственного образования. Вполне очевидно, что реализация новой геополитической конфигурации центрально-азиатского региона становится одним из актуальных стратегических инициативных проектов президента Казахстана Н. Назарбаева. Представляется, что исторически сложившиеся в царской России, а позднее в Советском Союзе традиции название региона Средняя Азия и Казахстан, в последние десятилетия должно было быть пересмотрено в силу очевидной анахроничности и, одновременно, тормозящим фактором позитивного развития региона. Дело в том, что бывшие советские республики, расположенные в Азии, и входившие в состав СССР (Киргизская, Таджикская, Туркменская и Узбекская) рассматривались как составляющая часть так называемого “среднеазиатского экономического района” СССР. В то время как Казахстан (частично входящий в регион Южной Сибири и Алтайского края) выделялся в отдельный экономический район.

Обретение государственного суверенитета среднеазиатскими республиками инициирует идею региональной интеграции, которая была впервые озвучена на встрече глав государств СНГ в 1993 г. Хотя можно было бы вспомнить инициативу UNESCO, во время презентации проекта шеститомного издания “История Цивилизаций Центральной Азии”, принятого на XIX сессии этой организации (ноябрь 1976 г., Найроби).

Реализация этого проекта началась в 1981 г. По версии UNESCO, геостратегическое пространство Большая Центральная Азия включало в себя Монголию, западную часть Китая, Тибет, северо-восточный Иран, территорию

---

² Любовь Подоляк, Евгения Михайлова. “Н. Назарбаев предлагает создать Союз государств Центральной Азии” – Литер, 18.04.2008.

Кашмира, Афганистан, Пакистан, восточную часть России (южнее зоны тайги), советские республики Средней Азии, Уттар Прадеш, Харьяну, Химачал Прадеш, Пенджаб и Пакистан.

После 1991 г., благодаря новому статусу среднеазиатских республик, получивших статус самостоятельных субъектов международной политики, проблема новой редакции границ ЦАР в географическом отношении приобрела реальные очертания. В изменившейся системе международных отношений в политическом, экономическом и военно-стратегическом отношениях страны, входящие в ЦАР, стали объектом активизировавшегося внимания со стороны политических экспертов Европы, США, а также других центров влияния.

В значительной мере подход международных политических экспертов к выработке новой геостратегической концепции по отношению к ЦАР повлиял объективный фактор разработки углеводородных ресурсов региона, а также широкая номенклатура и значительные объемы важнейших видов стратегического сырья (черные, цветные и редкоземельные металлы) и других продуктов ее недр³.

Именно американскими политологами был введен новый геостратегический термин “Большая Центральная Азия” в качестве геополитического обозначения центрально-азиатского мега-региона. Однако было бы несправедливым не учитывать исследований в этом направлении российских ученых. Особенно представляющих восточные регионы РФ, в которых Синьцзян, Монголия, а также южно-сибирские окраины России и часть Поволжья формируются как один из центров мирового соперничества за природные ресурсы, значительный человеческий потенциал и выгодные торговые маршруты между Европой и Южной Азией, а также дальневосточными странами АТР⁴.

Также было бы неверным недооценивать фактор латентной конкуренции за лидерство в евразийском пространстве между Москвой и Пекином, проявляющих все более усиливающийся интерес к интеграционным процессам, протекающим в Большой Центральной Азии в целом и в ЦАР в частности.

---

³ Мурат Лаумулин – аналитик и эксперт по региону, сотрудник Казахстанского института стратегических исследований при президенте Республики Казахстан, относит первые попытки концептуализации центрально-азиатского пространства представителями американской внешнеполитической мысли также к 1992–1994 гг., указывая на работы Фуллера, М. Олкотт; Ч. Андеэнда и Н. Плэтта. Fuller G. E. Central Asia. The New Geopolitics. Prepared for the Under Secretary of Defense for Policy. Santa Monica: Rand Corporation, 1992; Олкотт М. Б. Центральная Азия: катапультирование в независимость // Оборонная политика – политика обеспечения мира и безопасности. Т. I. Киев: RAND-AAAS. 1992 (Этот материал впервые вышел в виде статьи на английском языке: Olcott M. B. Central Asia's Catapult to Independence // Foreign Affairs? Summer 1992); Undeland Ch., Platt N. The Central Asian Republics: Fragments of Empire, Magnets of Wealth. New York, 1994. См.: Лаумулин М. Современные западные исследования о Казахстане и ЦентрАзии: М. Б. Олкотт, А. Джордж, И. Сванберг и др. (обзор), 18. 07. 2002. Впервые данный материал появился на сайте Казахстанской Ассоциации политической науки, однако ввиду недоступности впоследствии данного портала здесь цитируется по сайту Центразия. ру. Он же: Центральная Азия в зарубежной политологии и мировой геополитике. Т. II. Внешняя политика и стратегия США на современном этапе и Центральная Азия. Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте РК. Алма-Ата, 2006. С. 180–194.

⁴ Бойко В. С. Российский Алтай в геополитике Центральной и Внутренней Азии в 1990-е – начале 2000-х годов (к постановке проблемы) // Центральная Азия и Сибирь. Первые научные чтения памяти Е. М. Залкинда. Материалы конференции. Под ред. В. А. Моисеева. Барнаул, 2003. – С. 221.

Иллюстрацией этого интереса может выступить созданная при активном участии РФ и КНР в 1996 г., Шанхайская организация сотрудничества (ШОС), в состав которой вошло большинство стран, являвшихся субъектами геостратегического пространства Большой Центральной Азии⁵.

Ретроспективный взгляд на развивающуюся ситуацию в ЦАР надо начинать с момента обретения бывшими советскими республиками региона статуса независимых государственных образований. Это обстоятельство определило качественные трансформации во внешнем восприятии некогда входивших в него регионов, что, в свою очередь, стало причиной появления новых геополитических концепций и теорий, содержанием которых стало обеспечение некоего целостного системного подхода к произошедшим изменениям их политического статуса. В первую очередь это относилось к необходимости определения внешнеполитических векторов конкретных государств и их геополитическом позиционировании.

Учитывая транзитивное состояние новообразованных государств ЦАР, многие из высказанных политическими экспертами позиций имели очевидно дискуссионный характер. В частности, определение наиболее приемлемого внешнеполитического курса, цивилизационная самоидентификация в качестве самодостаточного субъекта мирового сообщества, а также оценок перспектив развития.

Однако ситуация в системе международных отношений приобрела после событий 11-го сентября 2001 г. новое содержательное наполнение. Последующее включение региона в кампанию по борьбе с терроризмом на Ближнем Востоке ускорили внутривнутриполитические процессы в государствах ЦАР, этому же способствовало ужесточение соперничества “центров влияния” за доступ к энергоресурсам в регионе и усиление комбинационных схем блокирования, союзничества или противостояния в Центральной Азии серьезно повлияли на последующие внутривнутриполитические события.

В феврале 2004 г. в расширенном докладе Института анализа внешней политики (США) “Центральная Азия в стратегии США и оперативном планировании: куда мы направляемся?” говорилось: “При переосмыслении нашего подхода к Центральной Азии Соединенные Штаты должны придерживаться двух стратегических соображений. Во-первых, они должны определять и разделять Центральную Азию и Кавказ. Проводя тесную связь между Кавказом и Центральной Азией, мы ограничиваем себя в том, чтобы разрабатывать более креативное представление о том, как эти два мировых региона связаны с их наиболее естественными соседями – особенно со Средним Востоком, Южной Азией и Восточной Азией в случае с Центральной Азией. Со своей стороны, Кавказ сам по себе, вероятно, более приемлемо рассматривать в широком смысле приморской зоной Черноморья и как «окончание» Европы, нежели как придаток Азии или прибрежную часть

---

⁵ В российских и китайских СМИ и специализированных изданиях появился целый корпус публикаций, в которых рассматриваются проблемы Шанхайской группы стран (ШОС) с самого начала возникновения этой организации.

Каспийского моря. США должны продолжать движение помимо существующей точки зрения на Каспий как главного места для безопасности «Евразии». Каспийские углеводородные ресурсы важны для мировых энергетических рынков, но они не являются революционными; более того, они даже не идут ни в какое сравнение с тем, чтобы избежать продолжающейся зависимости от Персидского залива как главного мирового региона, производящего нефть и газ. Таким образом, Каспийский регион не должен рассматриваться как ось стратегии США в отношении и Кавказа, и ЦА»⁶.

По мнению экспертов, в первой половине 2005 г. страны ЦАР могли изменить ситуацию в СНГ, используя в качестве инструмента стремление Москвы создать в рамках СНГ общий Совет безопасности, способный в дальнейшем превратиться в надправительственный орган по координации усилий, направленных на недопущение изменений в виде так называемых цветных революций. Категоричный отказ Украины от самой идеи подобной структуры на время затормозил ее создание, однако для властей ЦАР такая форма координации могла стать в тот период вполне приемлемой, поскольку снижал опасность экспорта цветных революций на их территориях.

В то же время для большинства аналитиков было ясно, что без решения «системных проблем» по модернизации политико-правовой, экономической и социальной жизни стран региона они подвергались опасности превратиться в источник потенциального регионального конфликта. Именно это обстоятельство обуславливало и соответствующий вывод экспертов, состоящий в том, что государства Центральной Азии слабы и недостаточно защищены от религиозных и этнических конфликтов, которые могут дестабилизировать регион. В то же время преодоление существующих и потенциальных собственными ресурсами могут сплотить регион и усилить к нему интерес России как паритетного партнера по расширению транспортно-коммуникационных коридоров, соединяющих Европу и Азию⁷.

Еще в первой половине 2005 г. китайские эксперты обращали особое внимание именно на этот фактор региональной политики, рассматривая ШОС как инструмент «консервации» ситуации в странах ЦАР и контролируемых изменений в будущем. В частности, они отмечали, что поскольку власть в ЦАР в определенной степени основана на авторитарных принципах, там отсутствует сбалансированная структура политических сил, несовершенна структура и механизм нормальной передачи власти. Поэтому уход президента может привести к обострению борьбы за власть, что при неблагоприятном развитии событий способно вызвать значительные политические и социальные потрясения и, как следствие, резкие изменения политического курса⁸.

---

⁶ Davis J., Sweeney M. Central Asia in U. S. Strategy and Operational Planning: Where do we go from here? The Institute for Foreign Policy Analysis Washington, 2004.

⁷ Mapping The Global Future: Report Of The National Intelligence Council's 2020 Project. Based on Consultations With Nongovernmental Experts Around the World. Pittsburgh December 2004. – P. 74.

⁸ См. Чжао Хуашэн Китай, Центральная Азия и Шанхайская организация сотрудничества. Московский Центр Карнеги. Рабочие материалы. 2005, № 5. М., 2005. – С. 16.

Местные эксперты, специализирующиеся на вопросах политического развития государств региона и их внешней политики, обращали внимание на конкретные примеры изменения внешнеполитических ориентиров правящих в странах ЦА режимов⁹.

Центрально-азиатские политологи приходили к выводу о том, что “для успешного продвижения России необходимо, прежде всего, установить контроль над геополитическими и геоэкономическими процессами в нашем регионе и в перспективе занять место центрального игрока, закрепив за собой право устанавливать собственные правила игры и диктовать свои условия партнерства по ключевым направлениям сотрудничества с остальными странами мира”¹⁰.

В 2007 г. президент Института общественной политики Кыргызстана М. Иманалиев отмечал: “Вновь заговорили об идее Великого шелкового пути, вернее, о его реставрации и «Большой игре». Понятна некая условность самих дефиниций в нынешнем модернизированном понимании и их применения в отношении реальной политики крупных держав в Центральной Азии. Но есть и другое в жизни людей: порой виртуализированные понятия, категории и определения нередко весьма серьезно влияют на принятие конкретных решений, в том числе таких, как проектирование процесса либо какого-нибудь международного проекта... «Большой мир» пришел в Центральную Азию со своими проектами и концепциями, как, например, «Большая Центральная Азия», Стратегия Евросоюза, «Япония – Центральная Азия», Шанхайская организация сотрудничества и так далее. К какой философии – Шелкового пути или «Большой игры» – отнести эти проекты?.. Механическое сопоставление событий XIX и XXI столетий важно лишь с точки зрения анализа опыта созидания жизни и свободы выбора, сравнительные обобщения бессмысленны без стремления извлечь уроки из прошлого. История подсказывает, что страны региона должны быть участниками всех процессов, уже идущих или набирающих силу. Но самое важное – суметь самим сформировать новый исторический процесс”¹¹.

Подводя предварительные итоги экскурса о дискуссионных моментах прогноза ближайшего периода развития ЦАР, можно отметить, что актуализация геостратегической идеи мега-регионов во внешнеполитических концепциях ряда стран, как это было сделано западными экспертами, привлекла внимание не только и не столько экспертного сообщества, сколько представителей политических кругов, представителей академической науки и публицистов. Однако, возможно именно эта дискуссия выполнила функцию

---

⁹ См. Устименко А. ШОС: потенциал и тенденции развития в контексте итогов саммита глав государств (ИА “Хабар”, 04.10.2005).

¹⁰ Абдылдаев С. Геополитика военных баз США и России. www.centrasia.ru/newsA.php4?st=1144881180.

¹¹ Иманалиев М. Центральная Азия: Обновление легенд. 06.06.2007. – www.ipp.kg/ru/analysis/503/?REDMANID=1f987779ef7066763fa4ed72526439f9.

катализатора для местных политических экспертов и властных структур, которые начали проработку идеи региональной интеграции.

Таким образом можно говорить о том, что отношение к концепции геополитической целостности ЦАР было обусловлено не столько субъективными причинами и поиском вероятных моделей развития новых государственных образований в системе международного сообщества, сколько объективной необходимостью самих представителей ЦАР изменить статус региона, переведя его из объекта притязаний внешних сил, в самодостаточный и полноценный субъект международной политики.

Партійна позиція

О. Козуля, наук. співроб.

Ставлення націонал-демократів до подальшого загострення відносин між Президентом і Прем'єром

Останні політичні події і загалом те, що відбувається в українських владних коридорах, націонал-демократи пояснюють по-різному. Ті, що входять до БЮТ або симпатизують нинішньому Прем'єрові Ю. Тимошенко, звинувачують у всіх політичних проблемах насамперед Президента і його Секретаріат.

“Дійшло до того, що В. Ющенко за кордоном (у Польщі) на прес-конференції жорстко критикує свій уряд і звинувачує в корупції. Він переконаний, що це (запропонований урядом порядок проведення земельних аукціонів) нова схема корупції. Він безапеляційний, як прокурор”, – пише оглядач “Високого Замку” Н. Балюк. “Звичайно, дискусії у взаємостосунках гілок влади не уникнути, цілком можливі і сварки, і конфлікти, але це мають бути робочі моменти, сміття не можна виносити з хати, публічно з'ясовувати стосунки”, – зауважує вона. “Коли Секретаріат Президента перейшов межу, ми не змогли більше мовчати”, – заявив на сторінках газети “День” В. Яворівський. “Секретаріат на чолі з п. Балогою провокує протистояння з урядом, половина якого складається з представників НУ – НС”, – ідеться в заяві НРУ (виголошена головою НРУ Б. Тарасюком під час брифінгу в парламенті). Заяви чиновників Секретаріату Президента мають одну мету – принизити будь-яким чином роботу уряду і не дати можливості Ю. Тимошенко працювати та виконати свої зобов'язання. Вони так шалено ревнують, що не можуть допустити, щоб у Ю. Тимошенко щось вийшло. Цим пояснюється і гальмування проведення земельних аукціонів, стверджує В. Терен.

Проте більшість політиків правого спрямування з НУ – НС і оглядачів національно-демократичних ЗМІ на боці Президента, який, за їхніми словами, цілком обгрунтовано зупинив дію Постанови КМ від 27 лютого 2008 р. № 90 “Про деякі питання проведення земельних аукціонів”. На думку “рухівця” Р. Ткача (секретаря Комітету ВР з питань аграрної політики та земельних відносин), Державний комітет із земельних ресурсів заклав у документі такий

механізм проведення аукціонів, реалізація якого потребує додаткових заходів і сьогодні просто неможлива. Зокрема, це стосується проведення земельних аукціонів виключно суб'єктами, які мають відповідну ліцензію. Жодного такого суб'єкта в країні немає, а Держкомзем навіть не затвердив ліцензійних умов, зауважує Р. Ткач. Крім того, положення про порядок проведення земельних аукціонів суперечать нормам чинного Земельного кодексу і нормативно не можуть діяти.

“Саме тому з часу прийняття урядом постанови № 90 усі земельні аукціони були зупинені. Тобто через некомпетентні дії Держкомзему постанова, яка б мала врегулювати ведення аукціонів, насправді їх заморозила”, – зазначає член НРУ. На його думку, “Прем'єр-міністру необхідно звернути увагу на некваліфіковані дії Державного комітету із земельних ресурсів, які призвели до виникнення конфліктної ситуації, та розглянути зауваження і заявлені пропозиції, оскільки вони спрямовані виключно на вдосконалення механізму проведення земельних аукціонів згідно з нормами земельного законодавства”.

За словами голови Київської міської організації ВО “Свобода” А. Мохника, їхня партія дивиться на земельні аукціони глибше. “Державою сьогодні керує лжееліта. Ця лжееліта складається з представників політичних сил, які перебувають на службі в космополітичних олігархів – людей, у чиїх руках сконцентровані найбільші капітали Української держави. Ідучи на вибори, лжееліта боролася не за ідеї. Це була боротьба олігархічних кланів за владу. Влада ж їм потрібна не для служіння українському народові, а для реалізації власних і корпоративних інтересів, щоб забрати в українців те останнє, що в них ще залишилося – землю”. Нині кривить душею Ю. Тимошенко, заявляючи, що нібито вона не звертає увагу на заяви Секретаріату Президента, зокрема, про корупцію уряду в питаннях земельних аукціонів, зазначає близький до Української консервативної партії (УКП) тижневик “Персонал Плюс”. За оцінками пропрезидентськи налаштованих націонал-демократів, Прем'єр-міністр та лідер БЮТ Ю. Тимошенко і далі “здіймає чималі хвили” в українському політикумі. Причому одна з них нещодавно справила на її колег по коаліції ефект цунамі. Ю. Тимошенко заявила, що найближчим часом, імовірно вже в середині травня, український парламент може внести зміни до Конституції і запровадити в Україні парламентську форму правління, яка “згармонізує і впорядкує владу”.

Радикальні наміри БЮТ підтвердив і один з його лідерів перший віцепрем'єр-міністр О. Турчинов. За його словами, проект конституційних змін БЮТ публічно представить відразу після травневих свят. “Так, ці зміни Конституції запровадять дуже швидко, – сказав в інтерв'ю тижневику “Експрес” депутат від БЮТ Л. Бірюк. – Адже потребу вдосконалити її декларують і провідні парламентські сили, і Президент. Інша річ, що в них різне бачення кінцевого варіанта Основного закону: Президент прагне посилення своїх повноважень, а більшість парламентарів вважає це неправильним”.

У відповідь лідер фракції НУ – НС В. Кириленко заявив, що БЮТ, “регіонали” й комуністи намагаються відібрати повноваження у Президента і передати їх “якомусь канцлерові”, який цими фракціями призначатиметься. Більше того, В. Кириленко назвав такі дії переворотом, що створює “реальну загрозу територіальній цілісності й державній незалежності України”.

Позицію головного “нунсівця” однозначно підтримують у національно-демократичних колах, навіть симпатки Ю. Тимошенко. Якщо говорити про суть змін, то в Україні на часі посилення президентської влади, вважають націонал-демократи, і особливо крайні праві. Останні про це говорять не тому, що прихильні до нинішнього Президента чи його політичної сили. Хто б не був президентом, важливо посилити президентську вертикаль. До парламентської республіки країна не готова, переконаний член Центрального проводу Об’єднання українських націоналістів (державників) В. Матяш.

“Дехто з політиків каже, що вся Європа за формою правління – парламентська республіка. По-перше, не вся Європа, а по-друге, якщо навіть є якісь окремі випадки, то треба враховувати певну національну специфіку. У теперішній ситуації парламентська республіка в Україні – це є хаос і бардак. Парламент – це є базар. У нормальній українській хаті господар один. Або тато, або мама. І тоді в хаті порядок. І тоді є з кого спитати. У даному випадку ми хочемо, щоб політично відповідав Президент. Якщо хатою керуватиме тато, мати, свекруха, теща, дід, діти, свині, кури, усякі миші, що бігають по хаті, то ви можете уявити, що з нею буде”, – пояснює логіку вибору форми державного устрою лідер ВО “Свобода” О. Тягнибок.

Отже зміни, які пропонує БЮТ, сьогодні не на часі. Парламентська республіка дуже вразлива з огляду на зовнішній тиск, підкреслюють політологи правого і правоцентристського спрямування. Зовнішні чинники, за їхніми словами, можуть серйозно впливати на політику в такій країні, граючи на інтересах лідерів фракцій чи партій. Не випадково Росія завжди виступала за перетворення України на парламентську республіку і підтримувала тих, хто просував цю ідею. “Вдумаємося: Росія, в якій потужна президентська вертикаль, раптом захотіла демократії в сусідній країні... Це має бути серйозним застереженням для України”, – попереджає директор Міжнародного інституту демократії С. Таран. Про парламентську республіку в Україні можна говорити лише за двох умов, зазначає він. Перша – внесення серйозних змін у систему виборів. Виборці мають впливати на формування списків. Як варіант: багатомандатні округи, на яких партії визначали б своїх кандидатів, а люди голосували б за цих кандидатів як по мажоритарному округу. Друга умова – членство України в НАТО, за якого зовнішні чинники не будуть такими загрозливими.

За інших умов, які існують сьогодні, держава розвалиться, вважає “рухівець” Ю. Ключковський: “Уявіть собі, що в державі запанує хаос. У такій ситуації цілісність держави – під великим питанням. «Свої» вибори відбудуться на Півдні, Заході, Сході, у Криму... Це не ігри. Це повторення 1919 р. Хтось буде втікати в еміграцію, хтось – брати в руки зброю”.

Разом з тим, зазначають більш помірковані праві, події останніх років показали, що повернення до повноважень, які були в президента за часів Л. Кучми, не буде. У цьому зацікавлені й основні елітні групи, і суспільство. Концентрація влади в одних руках небезпечна, незалежно від того, чиї це руки. Це об'єктивний момент того, про що заявляла Ю. Тимошенко. Рух до посилення повноважень парламенту й уряду, очевидно, неминучий (проте потрібно зберегти посаду всенародно обраного Президента, який виконуватиме роль Гаранта і “балансира”, щоб ні уряд, ні парламент не могли монополізувати владу). А як реалізуватиметься цей сценарій, залежатиме від дій політичних гравців, у тому числі й Президента.

У національно-демократичних колах існує різне бачення подальшого розвитку подій. Перший варіант: якщо Президент і його Секретаріат продовжуватимуть жорстку конфронтацію щодо уряду (як останній приклад, протистояння довкола Фонду держмайна стало одним із найзапекліших у відносинах між Кабміном і Секретаріатом Президента), це підштовхуватиме БЮТ до кроків у відповідь. БЮТ і Партія регіонів (ПР) спробують провести спільний варіант конституційних змін у напрямі парламентської форми правління. Тоді В. Ющенко змушений буде протидіяти – розпустити ВР і, призначивши позачергові вибори, зламати цю стратегію.

Цей варіант розвитку подій, на думку професора політології Національного університету “Києво-Могилянська академія” О. Гараня, залежатиме також від позиції ПР: захоче вона підігравати Президентові чи все-таки піде на спільне голосування з БЮТ стосовно змін до Конституції. Парламентаризація більше в інтересах ПР, як проросійської партії.

Другий варіант – усе закінчиться нічим: не буде ніяких конституційних змін. Прем'єр втомилася від “опіки” Секретаріату Президента, вона хоче бути повновласним хазяїном в уряді й у виконавчій владі. Це той мотив заяви Ю. Тимошенко, який на поверхні. Ігри в Конституцію є також певним чинником стримування Президента, його планів щодо конституційної реформи. Рішення Конституційного Суду щодо можливості проведення конституційного референдуму нейтралізувало ці плани. Як свідчить практика, в Україні більшість політичних рішень приймаються шляхом політичного бартеру, розміну. Такий варіант можливий і в цій ситуації, припускає відповідальний секретар Української народної партії (УНП) А. Мостиський. В обмін на відмову від спільних із ПР дій на конституційному полі БЮТ і Ю. Тимошенко можуть вимагати від Президента певних поступок. Це можуть бути і кадрові питання, і питання приватизації.

Та й зміна моделі Конституції разом із ПР для БЮТ не зручний варіант: напередодні президентських виборів в опонентів Ю. Тимошенко з'являться істотні аргументи не на її користь (праві мають на увазі розмови про сепаратну співпрацю БЮТ з “Регіонами”).

Тому учасники навколо конституційного “забігу” нейтралізують конституційні бажання одне одного.

Третій варіант – обмежені конституційні зміни з окремих питань, про які домовляться між собою ключові гравці. Так чи інакше, вважає голова

“Товариства закарпатців у Києві” М. Бідзіля, але зміни до Конституції доведеться вносити – або кардинальні, або часткові. Питання лише в тому, коли це відбудеться – найближчим часом чи пізніше, наприклад, після президентських виборів.

До третього варіанта схиляється голова проводу Організації українських націоналістів (ОУН) М. Плав'юк: “Так, я – за те, щоб виправити всі очевидні недоречності, які через так звану політреформу 2004 р. виникли в і без того невдосконаленому документі. Псевдореформа була продуктом трьох політиків: Медведчука, Мороза і Симоненка, які мали виразні цілі: Медведчук – ослабити владу Президента, Мороз прагнув зберегти радянську систему, Симоненко хотів зліквідувати президентство і повернути країну до статусу майже УРСР. Та це не означає, що не можна було ухваленням низки законів виправити існуючі суперечності. Насамперед треба прийняти 12 законів, яких вимагає Президент Віктор Ющенко, витворити між Президентом, парламентом та урядом атмосферу нормальних взаємин, а вже потім вести мову про зміни до Конституції”.

Ворожість у стосунках між Президентом і Прем'єром, між Секретаріатом Президента і Кабміном перекинулася на демократичну коаліцію. Сьогодні вона переживає не найсвітліші дні. Каменем спотикання і стало питання зі створення конституційної комісії у ВР. Позиція БЮТ дає чітко зрозуміти, що вони виступають за розвиток парламентської форми правління, за якої Президента мали б обирати в парламенті. У той час як послаблення ролі глави держави не влаштовує фракцію НУ – НС.

Таку позицію озвучив лідер фракції НУ – НС В. Кириленко. Він наполегливо попросив фракцію БЮТ не голосувати за створення парламентської конституційної комісії у ВР, бо Національну конституційну раду вже створив Президент. При цьому В. Кириленко додав, що цим БЮТ урятує коаліцію. Зі свого боку, погрозу вийти з коаліції, якщо президентський Секретаріат не припинить тиск на уряд, озвучила фракція Ю. Тимошенко.

Чи здатна коаліція, яка переживає сьогодні скрутні часи, знайти сили для того, щоб подолати всі розбіжності в поглядах? Більш оптимістичніші націонал-демократи з НУ – НС. За словами Т. Стецьківа, під час засідання коаліції “жодних суперечок не було” і навіть дійшли згоди “не пропонувати до розгляду парламенту питання зі створення тимчасової спеціальної комісії з внесення змін до Конституції”.

А у “бютівців” виникло враження, що якоїсь нормальної та щирої розмови не вийшло. Було відчуття, що частині фракції “Нашої України” не вистачало таких-от “вказівок із-за лаштунків”.

Як вважає Т. Стецьків, в окремих моментах обидві сторони мають просто зробити крок назад. БЮТ має зробити такий крок, відмовившись від створення згаданої комісії. Секретаріат Президента повинен зробити крок назад, припинивши “безпардонні звинувачення уряду з приводу й без нього”.

У свою чергу А. Шкіль заявив, що фракція БЮТ іде на поступки не заради влади. Якщо виникне ситуація, коли ціна поступки передбачатиме

нехтування інтересів України, коаліції кінець. Мається на увазі питання щодо земельних аукціонів. Таких поступок від БЮТ ніхто не дочекається.

Все ж “бютівці” вважають, що атмосфера дружніх взаємин у коаліції між БЮТ та НУ – НС існує. Але є вісім осіб, які підтримують дії В. Балого. Ці люди нині фактично й тримають “золоту акцію” коаліції. Саме вони її можуть і розвалити. “Здається, це їхнє основне завдання”.

Переважна ж більшість фракції НУ – НС, і всі націонал-демократи у тому числі, пропонують Президенту і Прем’єр-міністру припинити взаємні звинувачення. Бо єдина запорука успіху демократичних сил – це єдність дій глави держави та Прем’єра, відповідно – НУ – НС і БЮТ. Як тільки ця єдність буде порушена, стверджує перший заступник голови УНП І. Заєць, виграє ПР. Серед демократів переможців не буде.

Протистояння між урядом та Секретаріатом Президента та відповідне напруження між фракціями завдає непоправної шкоди національним інтересам України – таку оцінку політичній ситуації в державі дав на своєму засіданні Центральний провід УРП “Собор”. Українська республіканська партія вважає, що взаємне опонування між цими політичними силами перейшло межу розумного і перетворилося на взаємне поборювання. Це може вже в ближчій перспективі призвести до розвалу коаліції, фактичної зради інтересів виборців, більшість з яких у березні 2007 р. підтримали саме демократичні сили. Також імовірний розпад правлячої коаліції та відставка уряду вкрай негативно позначиться не лише на соціально-політичній ситуації всередині країни, але й зведе нанівець зовнішньополітичну перспективу України.

УРП “Собор” переконана: наразі ми ще не пройшли “точку неповернення”, й тому всі по-справжньому патріотичні політики в середовищах НУ – НС і БЮТ повинні докласти максимальних зусиль для збереження демократичної коаліції в ім’я України (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: (www.nru.org.ua). – 2008. – 17.04, (www.urpsobor.org.ua). – 2008. – 17.04, (www.nru.org.ua). – 2008. – 22.04, “Українське слово” (2008. – 1.04), “Україна молода” (2008. – 22.04), “Голос України” (2008. – 24.04), “Персонал плюс” (2008. – 24–30.04), “Високий Замок” (2008. – 24.04), “Експрес” (2008. – 24–30.04), “Газета по-українськи” (2008. – 30.04–2.05), “Свобода” (2008, травень. – № 16), інтерв’ю політиків ОУН(д), УНП і ВО “Свобода” СІАЗ).*

О. Ворошилов, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.

Блок Литвина в контексте основных событий общественно-политической жизни в Украине

На сегодняшний день вершина политической карьеры В. Литвина – это пост Председателя Верховной Рады Украины. Тем не менее он заявляет, что в политике свое последнее слово еще не сказал, обязательно будет

баллотироваться в президенты в 2009 г., а прежде займется укреплением Народной партии, руководителем которой по-прежнему остается.

Следует отметить, что, согласно рейтингу влиятельности политиков Украины по состоянию на конец апреля текущего года, публикуемому представительством “РИА Новости” в Украине (влиятельность политиков определяется экспертной группой, состоящей из ведущих украинских политологов и журналистов), В. Литвин занимает 15-ю позицию (в конце марта он был 18-м).

Также можно отметить, что согласно данным соцопроса, проведенного “ФОМ-Украина” с 16 по 25 апреля 2008 г., уровень доверия к лидеру блока своего имени В. Литвину составляет 12,6 %, уровень недоверия – 7,9 %.

Выступая в парламенте в середине апреля, В. Литвин призвал народных депутатов “успокоиться и договориться о проведении встречи Верховной Рады, Президента и правительства”, чтобы “обговорить, в каком состоянии находится страна”. По его мнению, ныне “Верховная Рада все больше замыкается на себе, на внутренних проблемах и на конфликтах”.

В одном из интервью, отвечая на вопрос, как он расценивает сегодняшнюю работу ВР, В. Литвин ответил: “Как можно оценивать то, чего нет?”

Причина сегодняшней непродуктивной работы парламента в том, что предлагается рассмотрение вопросов, неприемлемых для одной или другой стороны, считает нардеп. А также это “нежелание довести до логического завершения рассмотрение проекта закона о Кабинете Министров”.

На пресс-конференции 7 мая в г. Северодонецк Луганской области В. Литвин отметил, что главная проблема украинских парламентариев на сегодняшний день заключается в том, что каждый из народных депутатов лишен возможности самостоятельно принимать решение, без взгляда в сторону лидера или верхушки той силы, членом которой он является. По его убеждению, тот, кто прошел в Верховную Раду по партийным спискам, должен придерживаться партийной дисциплины и быть частью монолита. Но такая система приводит к неспособности осуществлять плодотворную деятельность, потому что две основные по количеству силы – провластные и оппозиция – никогда не смогут поладить, считает В. Литвин. “Пока страной руководит олигархия, о плодотворном труде ради людей, ради страны речь не идет, а стремление к созданию парламентской республики только еще больше осложнит ситуацию, потому что парламент будет избирать нового президента если не каждой сессии, то каждый год”, – считает народный депутат.

Анализируя концепцию изменений в Конституцию, розданную участникам Национального конституционного совета, лидер блока своего имени В. Литвин отметил, что считает причиной переноса заседания конституционного совета, планировавшегося на 23 апреля, наличие политических разногласий у основных участников.

“Если брать содержание концепции, несмотря на ряд недостатков, которые там есть, по моему мнению, это может быть основой для дальнейшего диалога, если есть соответствующее политическое желание”, – сказал

В. Литвин. „Но, судя по тому, что ... не состоялось заседание (Национального конституционного совета), я думаю, это означает, что политические разногласия, о которых говорили в последнее время, сегодня привнесли в эту комиссию”, – подчеркнул он.

Говоря о позиции своей политической силы, В. Литвин отметил, что его блок исходит из необходимости “избежать любого искушения написать новую Конституцию под политический момент”.

“Она (Конституция) должна развивать конституционные традиции, которые уже начинают складываться”, – отметил он. При этом, по мнению В. Литвина, “от концепции до практического внедрения будет большое расстояние”.

Позже в эфире канала ICTV он заявил, что его блок не будет голосовать за изменения в Конституцию, предложенные БЮТ или Президентом.

“Вполне очевидно, что и БЮТ внесет, и Президент будет предлагать свой вариант. Мы не будем принимать участие в этой похоронной процессии, так как это будет означать окончательное погребение страны”, – подчеркнул политик.

“Тимошенко предлагает свою Конституцию, Президент – свою, Регионы демонстрируют свое видение. Сегодня Конституция уже превратилась в инструмент политической борьбы. Но при этом никто не говорит о выполнении Конституции”, – отметил также В. Литвин.

Впрочем, как считает член Блока Литвина О. Зарубинский, изменений в Конституцию принимать в ближайшее время не будут. Народный депутат считает, что принятие изменений в Конституцию в условиях властного противостояния и междоусобиц – это путь в никуда. “Принятие Конституции, или ее новой редакции, как инструмент борьбы за увеличение власти и полномочий – это недостойный путь”, – подчеркнул О. Зарубинский. Он также отметил, что в демократическом обществе Конституция всегда является продуктом общественного договора, а не противостояния.

По мнению О. Зарубинского, сегодняшние проблемы в Украине базируются не в украинской Конституции, а на властном Олимпе. Он отметил, что любая конституция не может быть идеальной. „Есть страны, в которых нет конституции, но люди на властном Олимпе умеют работать”, – подчеркнул народный депутат.

Также О. Зарубинский сообщил, что Блок Литвина будет инициировать рассмотрение вопросов о принятии Трудового кодекса, законов о почасовой оплате труда, о прожиточном минимуме, о госзакупках, немедленные изменения к бюджету на 2008 г. и рассмотрение законодательной базы относительно энергосбережения.

Что касается позиций Блока Литвина по другим значимым вопросам общественно-политической жизни в Украине, то “литвиновцы”, в частности, “заступились” за В. Семенюк-Самсоненко. “Сначала Верховная Рада должна уволить Валентину Семенюк-Самсоненко с поста главы ФГИ, а потом назначить кого-то другого”, – так прокомментировал народный депутат Украины от блока М. Сирота представление Премьер-министром сотру-

Фонда госимущества А. Портнова как исполняющего обязанности главы Фонда. “Все остальное выпадает из правового поля и входит в плоскость политической борьбы и политической целесообразности”, – отметил народный депутат. “Это небезопасный путь для развития Украины. Хотя чисто по-человечески я могу понять Юлию Тимошенко”, – резюмировал М. Сирота.

Касаясь перспектив развития политической ситуации в ближайшее время, В. Литвин прогнозирует (и эти прогнозы начинают сбываться в событиях последних дней), что уже в середине мая может вспыхнуть парламентский конфликт, который будет связан с внесением поправок в Конституцию. “Проект изменений в Конституцию Украины будет принят уже в сентябре”, – отметил политик.

По его мнению, такие действия являются ранее спланированным сценарием Блока Юлии Тимошенко и Партии регионов. “Они будут пытаться поднять проходной барьер на досрочных выборах. Таким образом, проходят две партии, и договариваться им будет легче”, – считает парламентарий.

Впрочем, следует отметить, что данное заявление В. Литвин сделал в середине апреля, а уже через неделю, во время круглого стола на тему “Повышение избирательного барьера: оздоровление партийной системы или путь к бипартийности?”, говорилось о том, что БЮТ, Блок Литвина и Коммунистическая партия Украины не видят целесообразности в повышении проходного барьера для партий и блоков во время проведения парламентских выборов.

По словам народного депутата, члена фракции Блока Литвина О. Зарубинского, все разговоры о возможности повышения проходного барьера являются “стремлением зачистить политическое пространство”.

Как считает депутат, все эти предложения направлены, в первую очередь, на создание двухпартийной системы, что для Украины неприемлемо. Он объяснил это тем, что две крупнейшие политические силы в Украине имеют разные взгляды на ряд важных вопросов, в частности, по НАТО и статусу русского языка. “Это прямой путь к развалу государства”, – заявил О. Зарубинский.

Кроме того, в интервью “ИнтерМедиа консалтинг” В. Литвин спрогнозировал, что “противостояние, возникшее между Президентом и Премьером, приведет к досрочным парламентским выборам. Они уже очевидны”. “Думаю, парламентские выборы реальны в октябре–ноябре этого года. Потому что политическое противостояние, которое сейчас обостряется, просто так не рассосется”, – сообщил политик.

“Уже ни у кого не возникает сомнения, что они (досрочные парламентские выборы) будут”, – сказал В. Литвин в интервью “Українському тижню”. “У нас парламентский кризис и вообще кризис политический. И выхода из этого кризиса я не вижу. Коалиция отсутствует, это очевидный факт, а правительство коалиционное. Ни изменить правительство, ни сменить коалицию в Раде нет реальных возможностей, и это тоже очевидный факт. Поскольку нет правовых механизмов, надо искать политический выход. А он в том, чтобы провести досрочные выборы”, – добавил он.

Вместе с тем, по убеждению В. Литвина, если выборы будут проведены по нынешней избирательной системе, обновление парламента произойдет только на 10-15 %. “Это те голоса, которые получит наша политическая сила. Остальное останется неизменным – изменится лишь соотношение численности фракций внутри парламента”, – считает народный депутат.

На вопрос, на чем базируется такая уверенность в успехе его блока на вероятных перевыборах, В. Литвин ответил: “Если бы наша фракция насчитывала на 5–10 людей больше, такого бы глухого противостояния не было, ведь мы понимаем необходимость компромисса в интересах страны”.

В данной связи можно привести точку зрения члена Партии регионов, экс-генпрокурора С. Пискуна по поводу того, каким может быть позитивный сценарий развития событий. Он, в частности, считает, что “Ющенко должен объединиться с Партией регионов, Блоком Литвина и коммунистами, а Юлия Владимировна – уйти в оппозицию. В таком случае мы теряем электорат на Востоке, а Виктор Андреевич – на Западе, что нам и ему невыгодно. Но ради суверенитета Украины мы должны создать коалиционное правительство, в состав которого войдут представители четырех фракций – НУ–НС, ПР, КПУ и Блока Литвина”.

Сам же В. Литвин высказал убежденность в том, что “если сегодня сделать ставку на четыре приоритета – образование, науку, медицину и сельское хозяйство, Украину ожидает успех”. “Именно в эти сферы мы должны направить средства, кадры, особый контроль государства, чтобы достичь кумулятивного эффекта”, – считает политик. Депутат подчеркнул, что большую роль в этом должны сыграть университеты. По словам парламентария, очень важно, чтобы они превращались в настоящие исследовательские центры, которые бы готовили кадры для науки и высшего образования.

В данном контексте небезынтересна реакция В. Литвина на решение Президента В. Ющенко, который в апреле 2008 г. освободил от занимаемой должности ректора Национального университета им. Т. Шевченко В. Скопенко (как считают наблюдатели, по политическим мотивам). И. о. ректора глава государства назначил В. Литвина, который, несмотря на работу в парламенте, до сих пор числится завкафедрой новейшей истории исторического факультета (им он работал после выборов-2006). Как отмечают обозреватели, перспектива руководить главным вузом страны политика не воодушевила. После получения дополнительной нагрузки он сказал, что готов разве что организовать честные выборы нового ректора, в которых сам участвовать не собирается, так как считает, что университетом нужно заниматься системно, и совмещать эту должность с политической деятельностью невозможно.

По словам В. Литвина, университет был втянут в большую политику еще во времена премьерства В. Януковича, когда началось противостояние между Кабинетом Министров и Президентом.

Также В. Литвин считает, что Верховная Рада должна принять закон об особом статусе Киевского национального университета.

В результате Президент В. Ющенко своим указом № 413/2008 от 5 мая назначил В. Литвина председателем наблюдательного совета Киевского национального университета им. Т. Шевченко “по его желанию”.

Что же касается перспектив прохождения Блока Литвина в следующего созыва, то здесь оценки социологов расходятся. Так, согласно результатам опроса, проведенного “ФОМ-Украина”, если бы выборы в Верховную Раду проходили 27 апреля, проходной барьер преодолели бы три политические силы – БЮТ, Партия регионов и блок “Наша Украина – Народная самооборона”. За КПУ проголосовали бы 2,9 % (в марте 4,6 %). За блок Владимира Литвина отдали бы голоса 2,9 % респондентов (в марте 2,4 %).

В то же время результаты ряда социологических опросов дают основания утверждать, что коммунисты и Блок Литвина также прошли бы в парламент. По словам социологов, в этом году большинство политических сил теряет симпатии избирателей. Если в феврале выросла поддержка Ю. Тимошенко, то сейчас уменьшается количество поклонников всех блоков, кроме “регионалов”.

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів державної влади

Президент В. Ющенко медленно, но уверено теряет инициативу в политической игре. Последний удар по нему нанес Конституционный Суд, который запретил менять Конституцию без участия Верховной Рады. Это ставит крест на главном стратегическом плане В. Ющенко – поменять Основной Закон на референдуме (в обход парламента), резко расширить свои полномочия и с их помощью победить на грядущих президентских выборах (*Студенникова Г. Конституцию не поменяют // Сегодня. – 2008. – 21.04*).

После майских праздников правительство Ю. Тимошенко поработает... в режиме парламента А. Яценюка? Судя по заявлению Премьера, исполнительная власть будет заниматься не выполнением своих социальных обязательств, а... переделкой Конституции (*Боцман В. Будет канцлер. И президент останется // Столичные новости. – 2008. – 22 – 28.04*).

Х. Северінсен, відома як колишня співдоповідач Моніторингового комітету ПАРЄ, оголосила, що погодилася стати радником Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко.

Х. Северінсен зазначила, що буде на цій посаді “своєрідним фрілансером” – надаватиме рекомендації з таких питань, як, наприклад,

прийняття змін до Конституції, створення нового виборчого законодавства тощо.

Х. Северінсен має змогу бути радником українського уряду, позаяк не балотувалася до Європарламенту на виборах–2008 від своєї Ліберальної партії Данії (*Данці – порадиці // Україна молода. – 2008. – 18.04*).

Реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації в Україні пропонується завершити до 1 січня 2013 р.

Відповідну норму містить проект Закону України “Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації”, який було розроблено Міністерством юстиції та доопрацьовано з урахуванням пропозицій та зауважень, висловлених медіа-експертами та представниками журналістської громадськості.

Проект виставлено для ознайомлення та надання зауважень на сайті Міністерства юстиції України. Законопроект також направлено для розгляду до Національної спілки журналістів, Асоціації міст України, Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування, обласних рад та заінтересованих центральних органів виконавчої влади.

Зміни, внесені до проекту після врахування зауважень, наданих громадськістю, стосуються термінів та етапів реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій. Так, реформування пропонується здійснювати у два етапи: підготовчий – 2009–2010 рр. та основний – 2011–2012 рр. (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua). – 2008. – 23.04*).

МинЧС планирует создать авиационные отряды для ликвидации лесных пожаров.

За последние семь лет в Украине выгорело более 32 тыс. га леса, и необходимость оперативного тушения пожаров очень актуальна, сообщил министр по вопросам чрезвычайных ситуаций В. Шандра, пребывая с рабочим визитом в Харькове. По его словам, техника в мире ушла уже серьезно вперед. Под Харьковом в Нововодолажском районе провели масштабные показательные всеукраинские занятия, на которых спасатели МинЧС и других ведомств детально отрабатывали совместные действия во время весенне-летнего пожароопасного периода (*Техника для тушения пожаров // Киевские ведомости. – 2008. – 19.04*).

Заступник міністра ЖКГ О. Мазурчак, перебуваючи з робочою поїздкою в Кременчуці (Полтавська обл.), заявив, що 2008 р. держава виділить 200 млн грн на придбання приладів обліку води та тепла. Уже за два роки планується забезпечити ними всі багатоповерхівки (п’ять поверхів і більше). Кошти виділятимуться містам пропорційно до кількості будинків.

Держава профінансує і реконструкцію котелень, теплових та водопровідних мереж. Єдина умова: кошти мають бути використані на придбання обладнання, а не на ремонти приміщень та “латання дірок”, зазначив О. Мазурчак. На ці потреби виділено 700 млн грн, розглядатимуться пропозиції від міст (*Донченко Т. Замміністра пообіцяв гроші // Кременчуцький телеграф (www.telegraf.in.ua). – 2008. – 10.04).*

Голова Верховної Ради України А. Яценюк підписав розпорядження про створення робочої групи з питань модернізації програмно-технічного комплексу – системи “Рада-3”.

Зазначена група, до складу якої увійшли фахівці відповідних підрозділів апарату Верховної Ради та Інституту проблем математичних машин і систем НАН (розробник системи “Рада-3”), створена з метою розробки рекомендацій щодо змісту та етапності внесення змін до діючої системи “Рада-3” на відповідність системи чинним нормативним документам з технічного захисту інформації, зокрема в частині унеможливлення втручання в роботу системи та забезпечення особистого голосування народних депутатів України.

Робоча група зобов’язана до 20 червня 2008 р. розробити і подати до Комітету Верховної Ради з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради технічне завдання на створення системи нового покоління “Рада-4” та часткове технічне завдання на створення та впровадження комплексної системи захисту інформації систем “Рада-3” і “Рада-4” (*Парламентську систему «Рада» модернізують // Голос України. – 2008. – 22.04).*

Кількість перевірок суб’єктів господарської діяльності органами державної податкової служби у другому кварталі поточного року буде зменшена на 30 %. При цьому кількість перевірок суб’єктів малого й середнього бізнесу скоротиться вдвічі, повідомила заступник голови ДПА Н. Рубан (Податкова зменшує кількість перевірок // Урядовий кур’єр. – 2008. – 22.04).

Політика

Уряд РФ має намір відкрити в Києві Російський центр науки і культури. Текст відповідного розпорядження за підписом прем’єр-міністра Росії В. Зубкова розміщений на офіційному сайті уряду Росії. Аналогічні центри російський уряд планує створити в Єревані (Вірменія), Астані (Казахстан), Кишиневі (Молдова) і Ташкенті (Узбекистан). Крім того, уряд РФ профінансує створення Російського інформаційно-культурного центру в Баку (Азербайджан). Фінансування всіх проектів здійснюватиметься за рахунок

коштів державного бюджету з витрат Міністерства закордонних справ Росії (*Російський центр науки і культури в Києві // Сільські вісті. – 2008. – 24.04*).

Раздоры внутри демократической коалиции, перманентная перепалка между Президентом и Премьером, Секретариатом и Кабмином могут иметь и довольно неожиданные последствия. Как стало известно, БЮТ и Партия регионов якобы не только ведут переговоры о создании тайного союза, но и для того, чтобы объяснить это перед избирателями, будут вынуждены публично обвинить Президента В. Ющенко... в коррупции. В ближайшее время в СМИ будет опубликован компромат на главу государства. Об этом сообщил депутат Верховной Рады от Партии регионов, пожелавший не называть своего имени (*Крымский А. Ахметов подружился с Тимошенко? // Столичные новости. – 2008. – 22 – 28.04*): (*Богун В. Юля и БЮТ президенту лапти плетут // Рабочая газета. – 2008. – 24.04*).

Политики из различных партийных лагерей, исповедующие диаметрально противоположные идеологические убеждения, солидарны в том, что Украину в скором будущем ожидают досрочные парламентские выборы (Ромашова Н. Очередные внеочередные... // Киевские ведомости. – 2008. – 24.04).

Партия регионов не собирается инициировать процесс отставки правительства Ю. Тимошенко, однако полагает, что Кабмин может уйти в отставку в ближайшее время из-за распада оранжевой коалиции, противоречия в которой растут с каждым днем. “В этом случае, чтобы не допустить окончательного обвала экономики, и чтобы исправить ситуацию в стране, на смену правительству Тимошенко должно прийти правительство во главе с Виктором Януковичем. Для решения этой задачи, по мнению части «регионалов» (в том числе, группы Ахметова-Колесникова и группы Левочкина), ПР должна в качестве своего партнера поставить на Виктора Ющенко, а, следовательно, вступить в коалицию с пропрезидентской силой. Однако в партии есть и другая группа влияния, представленная Клюевым и Шуфричем, которая делает ставку на сотрудничество с БЮТ”, – сообщил высокопоставленный источник в ПР. Сам Н. Шуфрич сказал, что его разногалсия со сторонниками „широкой коалиции” заключается в том, что он выступает за досрочные выборы в случае развала оранжевой коалиции...

В свою очередь источник в Секретариате Президента подтвердил информацию, что переговоры о создании коалиции с ПР действительно ведутся (причем, в НУ – НС в последнее время сторонников такого союза заметно прибавилось), добавив при этом, что для усиления президентской составляющей в гипотетическое правительство В. Януковича на должность первого вице-премьера могут назначить или В. Балогу, или А. Яценюка

(Соломко И., Чаленко А. У Ющенко переписали Конституцию // Сегодня. – 2008. – 23.04).

В ближайшее время к новообразованному партийному тандему Народно-демократической партии и “Единого центра” может присоединиться еще ряд партий.

Прежде всего речь идет о бывших союзниках НДП по избирательным блокам в 2006–2007 гг. Как известно, лидеры ЕЦ и НДП И. Криль и Л. Супрун сообщили о начале процесса по объединению в одну партию. Ее основой станет одна из партий-участниц. Л. Супрун считает, это должна быть партия, имеющая наибольшее количество представительств в областях. Участники уже обсуждают название новой силы (*Как партию назовешь // Столичные новости. – 2008. – 22–28.04).*

Украинцы смогут ездить в гости к полякам без виз только с середины июня. Дело в том, что Польша еще не начинала процедуру ратификации договора о малом пограничном движении с Украиной (*Студенникова Г. Пограничных украинцев спасут от виз только летом // Сегодня. – 2008. – 23.04).*

Економіка

У 2008 році світові ціни на нафту навряд чи опустяться нижче ніж 100 дол. за барель – нафтопродукти в Україні вже не подешевшають. Найоптимістичніший прогноз для України за умови, що нафта на світових ринках подорожчає не більш ніж до 120 дол. за барель, – 5,9–6,5 грн за літр високого октану (враховуючи, що частка нафти у вартості українського високооктанового пального становить близько 40–45 %) (*Бережанський А., Хомяков В. 100 сталося // Контракти. – 2008. – 21.04).*

Треба думати, що на кшталт артпідготовки, Україну вже попередили про те, що з 1 січня 2009 р. газ для неї може обходитися вже не менш як 290 дол. за 1000 куб. м на російсько-українському кордоні (нині – 179,5 дол.).

Мотивація проста – центрально- і середньоазіатські країни (продавці газу) заявили про підвищення цін (*Єрмоєнко А. Чи витримає українська економіка ціну газу в 300 доларів? // Дзеркало тижня. – 2008. – 19–25.04).*

На ЧАЕС ситуація стабільна, контрольована, роботи тривають у плановому порядку. На цьому наголосив заступник міністра України з питань

надзвичайних ситуацій В. Холоша, виступаючи на прес-конференції, присвяченій 22-й річниці Чорнобильської катастрофи і стану виконання проектів, спрямованих на зняття станції з експлуатації та перетворення об'єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему. Як він наголосив, це, зокрема, роботи, пов'язані з вилученням відпрацьованого ядерного палива з реактора блоку № 3 та з підготовки інфраструктури для спорудження нового безпечного конфайнмента (НБК) – захисної оболонки над об'єктом “Укриття”.

Як поінформував директор Групи управління проектом “План здійснення заходів на об'єкті «Укриття»” (ГУП ПЗУ) Л. Додд, роботи з проектування конструкції НБК сьогодні вже ведуться і будуть завершені у травні наступного року. Після цього розпочнуться роботи з власне зведення конструкції арки. Земляні ж роботи з укладання фундаменту НБК розпочнуться вже через два-три місяці (*На ЧАЕС ситуація стабільна // Сільські вісті. – 2008. – 24.04*).

Национальная энергетическая компания рассматривает возможность строительства еще одной гидроэлектростанции на базе Каховской ГЭС. Проект, получивший неофициальное название “ГЭС-2”, специалисты Каховской гидроэлектростанции считают вполне реальным, хотя источники его финансирования еще не определены.

Главный инженер ГЭС О. Пащенко рассказал о схемах, иллюстрирующих варианты размещения комплекса гидросилового оборудования в “теле” плотины. Его называют вполне окупаемым, поскольку “дублирующая” станция дает в энергетическую копилку страны еще 250–300 мегаватт в сутки – столько же, сколько Каховская ГЭС производит сегодня. Однако экологи оптимизма энергетиков не разделяют. Ведь ни один из двух обсуждающихся вариантов строительства ГЭС-2 не предполагает прокладки так называемого рыбоходного канала, позволяющего рыбьим косякам проходить от нагульных пастбищ в низовьях Днепра к нерестилищам выше по течению (*Яновский С. Новая Каховская ГЭС // Киевские ведомости. – 2008. – 23.04*).

Официальный курс гривны изменится, следуя за рыночными тенденциями, сообщил глава Национального банка Украины (НБУ) В. Стельмах.

Глава Нацбанка пояснил, что формирование оптимального значения курса окажет существенное влияние на цены и сбережения (*Подробности (www.podrobnosti.ua). – 2008. – 24.04; Панченко А. Доллар может обвалиться до 4,5 грн // Сегодня. – 2008. – 24.04*).

Обіцяні урядом “доступні м'ясопродукти” можуть виявитися не такими дешевими, але вони боляче вдарять у спину нашому тваринницькому сектору...

Законопроект про безмитне ввезення 354 тис. т м'ясної сировини, зареєстрований у Верховній Раді, не враховує так званих “сотівських” нововведень. Адже мито за м'ясний імпорт і так значно зменшиться – з оподаткування вилучать специфічну складову в європейській валюті, яка нині становить 600–800 євро за тонну. Вже сам цей фактор здатний спричинити революцію на ринку: Україну завалять європейське м'ясо і ковбаси, а “безмитне” може остаточно добити галузь *(Патиківський Ю. Нам «імплантують» чуже м'ясо // Україна молода. – 2008. – 22.04).*

В мае Украина становится полноправным членом мирового торгового клуба – ВТО. Этот шаг открывает новые перспективы для экономики страны, которая в значительной мере ориентирована на экспортно-импортные операции *(Рябкова Д. Уйти от сырьевых ориентиров // Украинская инвестиционная газета. – 2008. – 21 – 27.04).*

Крюківський вагонобудівний завод налагоджує співпрацю з фінською компанією TRANSTECH OY з виготовлення двоповерхових пасажирських вагонів. Як повідомила прес-служба підприємства, делегація заводу побувала у фінському місті Оулу і обговорила питання про співпрацю сторін. Компанія TRANSTECH OY випускає двоповерхові пасажирські вагони із кріслами для сидіння, двоповерхові спальні вагони і двоповерхові вагони для перевезення автомобілів. Особливістю фінських вагонів є те, що вони відповідають нормативним вимогам щодо рухомого складу, які діють на території країн СНД, мають високий рівень комфорту, безпеки, невелику вагу тари і тривалий термін служби – 40 років *(Двоповерховий пасажирський вагон – у планах вагонобудівників // Кременчуцький телеграф (www.telegraf.in.ua). – 2008. – 10.04).*

До чемпіонату Євро-2012 аеропорт “Бориспіль” з'єднають швидкісною залізничною колією з вокзалом “Київ-Пасажирський”. У аеропорту побудують новий термінал. Він займатиме 95 тис. м². У чотирирусній споруді будуть зручні зали для пасажирів, сучасна технологія обробки багажу. За одну годину термінал зможе прийняти від двох до трьох тис. пасажирів. Разом із тим, уже в жовтні цього року в “Борисполі” запрацює термінал для недорогих авіакомпаній. Квитки на літаки там коштуватимуть мінімум на 20–30 дол. дешевше *(Свачій І. До чемпіонату у “Борисполі” з'явиться новий термінал // Хрещатик (www.kreschatic.kiev.ua). – 2008. – 16.04).*

У травні відбудеться Київський міський форум представників влади та бізнесу “Влада і бізнес: від стратегії підтримки до стратегії партнерства”.

Метою форуму є затвердження “Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва у Києві на період до 2015 року”.

До участі у Форумі запрошені керівництво держави, народні депутати України, депутати міської та районних у місті Києві рад, керівництво КМДА, представники Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва, представники громадських об’єднань підприємців, окремі підприємці, науковці та експерти (***Офіційний портал Київської міської влади (www.kmv.gov.ua). – 2008. – 28. 03).***

В Соломенском районі столиці вскорі начнут підготовку к сооружению новой автотрассы. Трехкилометровая магістраль соединит улицу Суздальскую с Воздухофлотским проспектом при помощи автомобильного мостового перехода над железнодорожными путями.

Как сообщает пресс-служба горгосадминистрации, на эти цели только в нынешнем году выделено шесть млн грн, которые следует освоить. Потому одновременно с утверждением проекта в первом полугодии будут готовить территорию, по которой пройдет новая дорога. Мостовой переход длиной в 300 м в районе улицы Суздальской планируют шестиполосным, и водители смогут быстро добраться с Отрадного до Чоколовки.

Полностью закончить строительство магістрали хотят до 2010 г., и на это потребуется 130 лн грн. Основные трудности в реализации проекта ожидаются из-за ликвидации расположенных на участке будущей дороги автомобильных гаражей, открытых автостоянок и переноса их на другое место (***Новая магістраль с мостовым переходом через железнодорожные пути соединит в Киеве улицу Суздальскую с Воздухофлотским проспектом // Факты и комментарии. – 2008. – 23.04).***

Крім побудови нового стадіону, на якому у Львові прийматимуть матчі чемпіонату з футболу Євро-2012, місто має ще “обзавестися” підготовленою на європейському рівні готельною та дорожньою інфраструктурою, впровадити медичну концепцію прийому гостей чемпіонату, чітко дотриматися рекомендацій УЄФА.

Про це вчергове йшлося на круглому столі, присвяченому підготовці до Євро-2012, який відбувся у мерії (***Ліценко Ю. Євро-2012: далі розмов і проектів справа не рухається // Високий Замок (www.wz.lviv.ua). – 2008. – 14.04).***

Декларацією про реалізацію проекту євроколії між Львовом, Вроцлавом та Краковом заявила про себе Рада міст “Євро-2012”, установче

засідання якої відбулося у Львові. Перший спільний документ спрямований на підтримку ідеї будівництва залізничної колії UIC (1435 mm) на ділянці Перемишль–Львів в рамках пан'європейського транспортного коридору (Дрезден–Вроцлав–Краків–Львів).

Згідно з декларацією представники міст спільно домагатимуться залучення коштів як державних структур, так і міжнародних, у тому числі Європейського Союзу.

Уже до кінця року буде завершено фазу вивчення інвестиційної привабливості евроколії, на що піде майже 6 млн євро. Такі ж суми необхідні і для наступних етапів. А сам проект, який фахівці оцінили в 500–600 млн євро, планується реалізувати до фіналу Євро-2012 (**Львівщина отримає європейську колію // Урядовий кур'єр. – 2008. – 23.04).**

Научно-производственное объединение “Массандра” в ожидании исторического для себя решения. В Верховной Раде Украины готов выйти на финишную прямую персональный законопроект, определяющий особый статус флагмана крымского виноделия. Недавно профильный комитет парламента рекомендовал депутатам принять во втором чтении законопроект “О структуре, полномочиях и особенностях правового и экономического режима имущественного комплекса Национального производственно-аграрного объединения «Массандра»” (**Винник С. «Массандру» обнадежили персональным законопроектом // Первая крымская (www.1k.com.ua). – 2008. – 11-17.04).**

Державна митна служба збирається перенести процедуру розмитнення імпортованих автомобілів з кордону на внутрішні митниці. За словами начальника Рівненської митниці С. Яблонського, це значно пришвидшить процедуру оформлення документів та дасть додаткові надходження до бюджету в обсязі 50–60 млн грн. За словами С. Яблонського, коли наказ вступить у дію, на митниці доведеться провести реорганізацію. Тобто підрозділи, які займаються митним оформленням автомобілів, перевести на внутрішні митниці (**Дюг Ю. Іномарки приберуть з кордону // Рівненська газета (www.gazeta.rv.ua). – 2008. – 14.04).**

О том, что экосистемы Азовского и Черного морей находятся под угрозой исчезновения из-за непрекращающегося варварского уничтожения рыбных запасов, заявила Крымская республиканская ассоциация “Экология и мир” (КРАЭМ).

На этот раз виноваты не стихия и не загрязнения. Организация начала бить тревогу исключительно из-за человеческого фактора. По словам представителей КРАЭМ, основной браконьерский метод, который наносит наибольший вред экосистеме, – это донное траление. И хотя официально его

запретили еще в середине 70-х, рыбаки продолжают использовать тралы, о чем свидетельствуют многочисленные следы донных тралений. А при таком способе отлова рыбы уничтожаются также и все придонные места обитания не только рыб, но и других морских жителей, уничтожаются моллюски-фильтраторы, которые “кормят” подводных обитателей. Не говоря уже о том, что поднимающаяся муть разносится на десятки километров и резко уменьшает прозрачность воды.

Как пояснили в Южном институте рыбного хозяйства, из-за подобных действий не только уничтожаются запасы рыбы, но и ликвидируются постоянные места кормления и нереста. А сохранение подводных лугов осложняется еще и тем, что после ноябрьского шторма в Керченском проливе донная трава впитала много вытекшего мазута и впоследствии была выброшена на берег (*Хорольская Е. Привычные морепродукты скоро могут исчезнуть // Вечерние вести. – 2008. – 23.04*).

Соціальна сфера

Л. Черновецький підписав розпорядження про надання у 2008 р. фінансової підтримки міським громадським організаціям інвалідів – на придбання паливно-мастильних матеріалів для автомобілів, які перебувають на балансі таких організацій. Цими транспортними засобами опікуються керівники міських громадських організацій, які самі є інвалідами й мають труднощі з пересуванням або з певних причин не можуть користуватися громадським транспортом.

Як повідомила заступник голови КМДА І. Кільчицька, метою відповідного розпорядження є виконання ст. 13 Закону України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” та реалізація міської комплексної програми “Турбота” на 2006–2010 рр. (*Київські громадські організації інвалідів отримують матеріальну допомогу // Вечірній Київ. – 2008. – 12.04*).

Міська влада продовжує працювати в напрямку збільшення обсягів фінансування забезпечення киян засобами для ендопротезування суглобів. За словами заступника київського міського голови І. Кільчицької, згідно з розпорядженням Л. Черновецького “Про виділення коштів на закупівлю ендопротезів суглобів та комплектів інструментів для ендопротезування”, у 2008 р. буде виділено 12,6 млн грн на придбання на тендерній основі ендопротезів колінних та кульшових суглобів, а також комплектів інструментів для їхньої імплантації.

“Це більше ніж удвічі перевищує минулорічні показники й дозволить у рамках міської комплексної програми «Турбота» закупити необхідний інструментарій та понад 1000 комплектів штучних суглобів. Своєчасне забезпечення хворих ендопротезуванням дасть їм змогу зберегти працездатність і спрямоване на покращення якості життя киян”, – зазначила

І. Кільчицька (Киян із проблемами опорно-рухового апарату забезпечать необхідними медичними комплектами // Вечірній Київ. – 2008. – 12.04).

У Подільській районній лікарні № 2 з'явиться нове обладнання. Пристрої закупають для жіночої консультації. Кошти на придбання багатофункціональних апаратів виділять з місцевого бюджету на 2008 р. Таке розпорядження підписав голова Подільської районної ради Є. Романенко. Гроші на доукомплектування лікарні передбачено програмою для вирішення соціально-економічних питань територіальної громади Подільського району (Для лікарні № 2 закупають нове обладнання // Хрещатик (www.kreschatic.kiev.ua). – 2008. – 14.04).

Заплановані соціально важливі об'єкти будівництва завершать, а екологічний стан у Дніпропетровській області поліпшиться, запевнив заступник голови облдержадміністрації В. Сергєєв.

За рахунок коштів обласного бюджету, що надходять від збору за забруднення, у регіоні фінансуються сім регіональних екологічних програм (Гаюн Т. Охорона довкілля – пріоритетний напрямок діяльності влади // Вісті Придніпров'я (www.vesti.dp.ua). – 2008. – 15.04).

Как сообщила заместитель председателя Харьковской облгосадминистрации Л. Белова, в течение 2008 г. в области планируется открытие 930 детских оздоровительных заведений.

По ее словам, на Харьковщине будет открыто 838 лагерей с дневным пребыванием, 35 профильных, 12 – для детей девиантного поведения, четыре – с санаторными палатами, один – санаторного типа и 40 загородных детских оздоровительных лагерей. Л. Белова предупредила руководителей районов, что для недопущения закрытия и перепрофилирования загородных детских оздоровительных заведений в течение апреля-мая Министерство семьи и молодежи совместно с профильными управлениями проведут инвентаризацию загородных оздоровительных лагерей в каждой области (Зайцева А. Скоро лето. Детские лагеря готовятся к сезону // Время (www.time.kharkov.ua). – 2008. – 17.04).

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Порядок застосування митного законодавства

Чи звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції із ввезення на митну територію України виробів мистецтв, предметів колекціонування або антикваріату неплатником цього податку?

Відповідно до внесених змін Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату” від 22.12.2006 р. № 535-V, до ст. 5 Закону України “Про податок на додану вартість” від 03.04.1997 р. № 168/97-ВР звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення неплатником цього податку культурних цінностей, визначених такими у ст. 82 Закону України “Про податок на додану вартість”. Згідно зі ст. 9 Закону України “Про податок на додану вартість” реєстр платників ПДВ веде Державна податкова адміністрація України.

З метою виконання умов щодо звільнення податку на додану вартість громадянам необхідно надати митному органу довідку податкової інспекції про невіднесення особи до платників податку на додану вартість.

Державна митна служба України

***

Який порядок отримання одноразового дозволу на ввезення в Україну незареєстрованих виробів медичного призначення як гуманітарну допомогу?

Згідно з наказом МОЗ України від 12.01.2001 р. № 10 “Про Порядок надання одноразового дозволу на ввезення на митну територію України незареєстрованих виробів медичного призначення”, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26.06.2001 р. за № 548/5739 та наказом МОЗ України від 15.10.2003 р. № 85 “Про внесення змін до наказу МОЗ України від 12.01.2001 р. № 10”, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21.10.2003 р. за № 956/8277, для отримання дозволу на ввезення гуманітарної допомоги на митну територію України необхідно подати до Державної служби лікарських засобів і виробів медичного призначення наступні документи:

1. Заяву про отримання одноразового дозволу.
2. Копію супроводжувальних документів (інвойс, накладна тощо).
3. Рішення (витяг з рішення) Комісії з питань координації, приймання, транспортування, охорони та розподілу гуманітарної допомоги, що надходить із зарубіжних країн, при:
  - Кабінеті Міністрів України з метою надання гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України про визнання вантажу гуманітарною допомогою;
  - Раді Міністрів Автономної Республіки Крим; обласних державних адміністраціях, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях.
4. Копія документів, що підтверджують якість та безпеку виробів медичного призначення, виданих відповідно до вимог чинного законодавства.

Міністерство охорони здоров'я України

Правові відносини об'єднань співвласників багатоквартирних будинків

Чи передбачена необхідність нотаріального посвідчення довіреності власника приміщення в житловому будинку уповноваженій особі для участі в установчих зборах?

Установчі збори об'єднання є правомочними, якщо на них присутні більше 50 % власників приміщень у житловому будинку та дотримано процедуру їх скликання. Кожний власник на установчих зборах має один голос, незалежно від площі та кількості квартир або приміщень, що перебувають у його власності.

У разі неможливості співвласника квартири бути присутнім на установчих зборах його інтереси може представляти уповноважена особа, яка має відповідним чином оформлену довіреність.

Кількість голосів, які матиме така уповноважена особа, залежить від кількості отриманих нею довіреностей. Питання цивільної дієздатності неповнолітньої особи та представлення її інтересів врегульовано Цивільним кодексом України. Діяльність господарського товариства (юридичної особи) повинна відбуватися у відповідності до його статуту та вимог законодавства. Кожне товариство має керівні органи (або окремого керівника), уповноважені на представлення інтересів співвласників цього товариства та оперативне управління діяльністю товариства. На установчих і загальних зборах об'єднання будь-яка юридична особа – власник нежитлового чи житлового приміщення – матиме один голос незалежно від кількості та площі приміщень у її власності.

Відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 244), довіреністю є письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. Довіреність на вчинення правочину представником може бути надана особою, яку представляють (довірителем), безпосередньо третій особі. Довіреність, що видається у порядку передоручення (ст. 245), підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, встановлених ч. 4 цієї статті. Правочин, який вчинений у письмовій формі (ст. 209), підлягає нотаріальному посвідченню лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю сторін.

П. 146 “Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України”, затвердженої наказом Мін'юсту України від 03.03.2004 р. № 20/5 і зареєстрованої в Мін'юсті України 03.03.2004 р. за № 283/8882, визначено, що довіреність на вчинення правочину, який відповідно до його змісту може бути вчинений лише особисто довірителем, нотаріусом не посвідчується. Зважаючи на викладене, оскільки Законом України “Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку” не передбачено необхідності нотаріального посвідчення довіреності власника приміщення в житловому будинку уповноваженій особі для участі в установчих зборах, така довіреність на право голосування під час проведення установчих зборів об'єднання співвласників

багатоквартирного будинку нотаріального посвідчення не потребує. Довіреність має бути складена в письмовій формі. Довіреність завжди є строковою угодою. У довіреності обов'язково має бути зазначена особа, якій вона видана.

Міністерство з питань житлово-комунального господарства України

Забезпечення житлом

Чи мають право на одержання житла власники житла під час передачі його органу, який здійснює поліпшення житлових умов?

Відповідно до Закону України „Про приватизацію державного житлового фонду” кожний громадянин України має право приватизувати займане ним житло безоплатно в межах номінальної вартості житлового чека або з частковою доплатою.

Безоплатна передача житла здійснюється з розрахунку 21 м² загальної площі на наймача і кожного члена сім'ї та додатково 10 м² на сім'ю. Тобто в межах норми, визначеної згаданим Законом, громадяни мають право скористатися правом приватизувати житло в повному обсязі один раз. Таке право може бути використано повністю і частинами, згідно зі ст. 48 Житлового кодексу УРСР жила приміщення надається громадянам у межах норми жилої площі, але не менше розміру, який визначається Кабінетом Міністрів України і Федерацією професійних спілок України. При цьому враховується площа в житловому будинку (квартирі), що перебуває у приватній власності громадян, якщо ними не використані житлові чеки.

При передачі громадянами житла, яке перебуває в їх приватній власності, органу, який здійснює поліпшення житлових умов, вони мають право на одержання житла у межах встановленої норми житлової площі. Громадяни, які одержали житло в державному фонді на цих умовах, мають право на його приватизацію відповідно до вимог чинного законодавства.

Міністерство з питань житлово-комунального господарства України

Нормативні акти про користування житлово-комунальними послугами

Як відповідно до законодавства пояснюється запровадження двоставкових тарифів на теплову енергію та послуги централізованого теплопостачання?

Відповідно до Закону України “Про житлово-комунальні послуги” встановлення цін і тарифів за виконання робіт та надання житлово-

комунальних послуг підприємствами, а також встановлення норм їх споживання та контроль за їх додержанням, дотримання законодавства щодо захисту прав споживачів у зазначених питаннях та прийняття рішення щодо запровадження двоставкових тарифів на теплову енергію та послуги централізованого теплопостачання належить до повноважень органів місцевого самоврядування.

Це зумовлено тим, що саме органи місцевого самоврядування відповідають за стає функціонування підприємств житлово-комунального господарства і мають можливість під час формування тарифів враховувати місцеві особливості виробництва та надання житлово-комунальних послуг.

Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 10.07.2006 р. № 955 “Про затвердження Порядку формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води”. Наказом Держбуду від 08.09.2000 р. № 191 затверджено Правила розрахунку двоставкового тарифу на теплову енергію та гарячу воду, які зареєстровані в Мін’юсті 02.11.2000 р. за № 776/4997.

Двоставковий тариф – це тариф на послуги теплопостачання, який складається з річної вартості обслуговування одиниці приєднаного теплового навантаження (абонентська плата) та вартості одиниці спожитої теплової енергії.

Плата за одиницю приєднаного теплового навантаження (абонентська плата) включає в себе умовно-постійну частину витрат теплопостачальної організації на виробництво, транспортування та розподілення теплової енергії для потреб централізованого опалення.

Підприємства теплопостачання несуть витрати з надання послуг населенню увесь рік, зокрема, у між опалювальний період підприємствами проводяться в установленому порядку ремонтні та профілактичні роботи, пов’язані з необхідністю підтримання в робочому стані обладнання та теплових мереж, підготовки до нового опалювального сезону. Тому оплата послуг з теплопостачання здійснюється протягом року.

Міністерство з питань житлово-комунального господарства України

Правові відносини у сфері постачання та користування електричною енергією

Як регулюється питання продажу електричної енергії юридичною особою – постачальником електричної енергії іншій юридичній особі – населеному пункту?

Відповідно до абзацу 38 і п. 1. 2 Правил користування електричною енергією, затверджених постановою НКРЕ від 31. 07. 1996 р. № 28 (у редакції постанови НКРЕ від 17. 10. 2005 р. № 910) (далі – ПКЕЕ), населений пункт – це

юридична особа – споживач (власник електроустановок населеного пункту або уповноважена власником [співвласниками] експлуатаційна організація, у господарському віданні якої є електроустановки населеного пункту), об'єднує населення на визначеній території та утримує ці електроустановки з метою забезпечення електричною енергією споживачів населеного пункту.

Особливості постачання електричної енергії для населених пунктів, у тому числі садових товариств, регулюються розділом 12 ПКЕЕ.

Згідно з п. 12. 3 ПКЕЕ, населений пункт на підставі договору про постачання електричної енергії здійснює закупівлю електричної енергії в постачальника електричної енергії з метою її подальшого використання споживачами населеного пункту для задоволення комунально-побутових потреб споживачів населеного пункту, для технічних цілей та інших потреб населеного пункту. За обсяг закупленої електричної енергії з постачальником електричної енергії розраховується населений пункт відповідно до умов договору.

П. 12. 4 ПКЕЕ встановлено, що закупівля електричної енергії в постачальника за рахунок коштів споживачів населеного пункту, умови використання електричної енергії, розрахунків за неї, умови технічного забезпечення електропостачання електроустановок споживачів населеного пункту, утримання та обслуговування технологічних електричних мереж населеного пункту регулюються установчими документами населеного пункту та/або укладеними у встановленому законодавством порядку договорами між споживачами населеного пункту та населеним пунктом щодо обслуговування технологічних електричних мереж населеного пункту.

Таким чином, електрична енергія продається юридичною особою – постачальником електричної енергії іншій юридичній особі – населеному пункту на межі балансової належності електричних мереж зазначених суб'єктів взаємовідносин.

Разом з тим звертаємо увагу, що садові товариства створюються відповідно до вимог Закону України “Про об'єднання громадян” і визначаються, як добровільне об'єднання громадян для організації колективного саду та городництва і створення умов для культурного проведення вільного часу на земельних ділянках, які зареєстровані в органах державної влади і мають статус юридичної особи.

Відповідно до положень ст. 13 Закону України “Про об'єднання громадян”, об'єднання громадян діє на основі статуту або положення.

Крім того, згідно зі ст. 25 Закону України “Про об'єднання громадян”, державний контроль за діяльністю об'єднань громадян здійснюється державними органами у порядку, передбаченому законодавством України.

Органи, що проводять легалізацію об'єднань громадян, здійснюють контроль за додержанням ними положень статуту. Представники цих органів мають право бути присутніми на заходах, що проводяться об'єднаннями громадян, вимагати необхідні документи, одержувати пояснення.

Нагляд за виконанням та додержанням законності об'єднаннями громадян здійснюють органи прокуратури. Контроль за джерелами та

розмірами надходжень, сплатою податків об'єднаннями громадян здійснюють відповідно фінансові органи та органи державної податкової інспекції.

Додатково зазначаємо, що згідно з положеннями п. 12.5 ПКЕЕ, у разі виходу зі складу населеного пункту або прийняття відповідного рішення органом управління населеного пункту споживач населеного пункту або фізична особа, електроустановки якої приєднані до технологічних електричних мереж населеного пункту, для користування електричною енергією має право:

– змінити у встановленому порядку схему електропостачання та приєднати належну йому електроустановку до електричних мереж електропередавальної організації;

– укласти тристоронній договір про користування електричною енергією на території населеного пункту з постачальником електричної енергії та населеним пунктом на основі типового договору (Додаток 5 до ПКЕЕ) та договір про користування електричною енергією відповідно до Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 № 1357.

Національна комісія регулювання електроенергетики України

***

Який порядок проведення оплати вартості обсягу споживання електричної енергії та коригування договірної його величини?

Відповідно до ч. 7 ст. 276 Господарського кодексу України (далі – Кодекс), оплата енергії, що відпускається, здійснюється, як правило, у формі попередньої оплати. За погодженням сторін можуть застосовуватися планові платежі з наступним перерахунком або оплата, що провадиться за фактично відпущену енергію.

Абзацом 55 п. 1.2 Правил користування електричною енергією, затверджених постановою НКРЕ від 31.07.1996 р. № 28 (у редакції постанови НКРЕ від 17.10.2005 р. № 910) (далі – ПКЕЕ), встановлено, що попередня оплата – це оплата до початку розрахункового або планового періоду повної вартості прогнозованого обсягу споживання електричної енергії у відповідному періоді.

Крім того, згідно з положеннями п. 6.6 ПКЕЕ, оплата електричної енергії, яка відпускається споживачу, здійснюється споживачем, як правило, у формі попередньої оплати в розмірі вартості заявленого обсягу споживання електричної енергії на відповідний розрахунковий або плановий період.

Споживачі за взаємною згодою сторін (постачальника електричної енергії та споживача) можуть здійснювати оплату вартості обсягу електричної енергії плановими платежами з наступним перерахунком або оплатою, що провадиться за фактично відпущену електричну енергію.

Початок та тривалість розрахункового та/або планового періоду для розрахунку плати за спожиту електричну енергію, форма та порядок оплати,

терміни здійснення планових платежів та остаточного розрахунку зазначаються у договорі між постачальником електричної енергії та споживачем.

Відповідно до положень п. 4.4 ПКЕЕ, споживач має право протягом розрахункового періоду звернутися до постачальника електричної енергії за регульованим тарифом із заявою щодо коригування договірної величини споживання електричної енергії.

Постачальник електричної енергії за регульованим тарифом протягом п'яти робочих днів від дня отримання звернення розглядає заяву споживача, приймає рішення за цим зверненням та не пізніше шостого робочого дня від дня отримання звернення письмово повідомляє споживача про результати розгляду заяви. Пропозиції споживача щодо коригування договірних величин є пріоритетними за умови попередньої оплати додатково заявлених обсягів та отримання постачальником за регульованим тарифом заяви споживача не пізніше ніж за п'ять робочих днів до закінчення розрахункового періоду.

Постачальник електричної енергії за регульованим тарифом має право відмовити споживачу в коригуванні (збільшенні) договірних величин у разі невиконання споживачем своїх зобов'язань щодо оплати електричної енергії за договором про постачання електричної енергії.

Датою коригування вважається дата попередньої оплати додатково заявлених обсягів активної електричної енергії. У разі, якщо договором про постачання електричної енергії попередня оплата не передбачена, датою коригування вважається дата прийняття постачальником електричної енергії рішення про коригування договірних величин на підставі письмового звернення споживача.

За результатами розгляду споживачу надсилається повідомлення про рівні відкоригованих договірних величин або обґрунтована відмова здійснення коригування. Повідомлення про рівні відкоригованих договірних величин обсягу споживання та електричної потужності є невід'ємною частиною договору.

Національна комісія регулювання електроенергетики України

***

Який порядок укладання договорів про постачання електричної енергії?

Згідно з положеннями п. 1. 3 Правил користування електричною енергією, затверджених постановою НКРЕ від 31.07.1996 р. № 28 (у редакції постанови НКРЕ від 17.10.2005 р. № 910) (далі – ПКЕЕ), постачання електричної енергії для забезпечення потреб електроустановки здійснюється на підставі договору про постачання електричної енергії, що укладається між власником цієї електроустановки (уповноваженою власником особою) та постачальником електричної енергії за регульованим тарифом.

Договір про постачання електричної енергії на основі типового договору (Додаток 3 до ПКЕЕ) укладається постачальником електричної енергії за

регульованим тарифом з усіма споживачами та субспоживачами (крім населення), які розташовані на території здійснення ліцензованої діяльності постачальником електричної енергії за регульованим тарифом (абзац 1 п. 1.6 ПКЕЕ).

Водночас звертаємо увагу, що особливості укладання договорів на основі типових визначені господарським законодавством України, а саме, на підставі абзацу 4 ч. 4 ст. 179 кодексу, при укладанні господарських договорів на основі типового договору сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови.

Відповідно до ч. 3 ст. 184 кодексу, укладання господарських договорів на основі примірних і типових договорів повинно здійснюватися з додержанням умов, передбачених ст. 179 цього кодексу, не інакше як шляхом викладення договору у вигляді єдиного документа, оформленого згідно з вимогами ст. 181 кодексу та відповідно до правил, встановлених нормативно-правовими актами щодо застосування примірних або типових договорів.

Національна комісія регулювання електроенергетики України

***

Як обчислюється розмір відшкодування збитків, заподіяних енергопостачальнику внаслідок користування електричною енергією? Чи переходить до спадкоємця обов'язок відшкодувати майнову шкоду (збитки), яка була заподіяна спадкодавцем?

На підставі положень п. 48 Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 р. № 1357 (далі – Правила) споживач несе відповідальність згідно із законодавством за розкрадання електричної енергії у разі самовільного підключення до електромереж і споживання електричної енергії без приладів обліку.

При цьому, відповідно до п. 53 Правил, у разі виявлення представником енергопостачальника порушення споживачем правил користування електричною енергією, у тому числі фактів розкрадання електричної енергії, складається акт, який підписується представником енергопостачальника та споживачем. Один примірник акта вручається споживачу, другий залишається в енергопостачальника. Споживач має право внести до акта свої зауваження.

У разі відмови споживача від підпису в акті робиться позначка про відмову. Акт вважається дійсним, якщо його підписали три представники енергопостачальника.

Звертаємо увагу і на те, що відповідно до абзацу 5 п. 53 Правил, розмір відшкодування збитків, заподіяних енергопостачальнику внаслідок користування електричною енергією, обчислюється відповідно до методики, затвердженої НКРЕ.

Згідно з підпунктом 6 п. 3.1 Методики визначення обсягу та вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачами правил

користування електричною енергією, затвердженої постановою НКРЕ від 04.05.2006 р. № 562, у редакції що була чинна на момент складання Акта (далі – Методика), Методика застосовується в разі виявлення самовільного підключення електроустановок, струмоприймачів або проводів до електричної мережі поза засобами обліку електричної енергії.

Положеннями п. 3.3 Методики визначено, що розрахунок вартості необлікованої електричної енергії здійснюється:

– за добовою величиною розрахункового споживання електричної енергії;

– за тарифами (цінами) для населення, що діяли в період, за який розраховується розмір вартості необлікованої електричної енергії;

– за кількістю днів, у разі виявлення у споживача порушень, зазначених у підпунктах 1–4, 6 (якщо самовільне підключення було здійснено таким чином, що представники енергопостачальника могли виявити його при проведенні контрольного огляду засобу обліку) п. 3.1 Методики, – з дня останнього контрольного огляду засобу обліку до дня усунення порушення.

Під час проведення розрахунку вартості необлікованої електричної енергії не враховується наявність у споживача пільг з оплати спожитої електроенергії.

Додатково повідомляємо, що відповідно до положень ст. 1231 Цивільного кодексу України, до спадкоємця переходить обов'язок відшкодувати майнову шкоду (збитки), яка була завдана спадкодавцем. Крім того, частиною п'ятою цієї статті передбачено, що за позовом спадкоємця суд може зменшити розмір неустойки (штрафу, пені), розмір відшкодування майнової шкоди (збитків) та моральної шкоди, якщо вони є непомірно великими порівняно з вартістю рухомого чи нерухомого майна, яке було одержане ним у спадщину.

Отже, спадкоємець померлого споживача електричної енергії зобов'язаний сплатити його борг.

Звертаємо Вашу увагу на те, що п. 28 Правил передбачено, що в разі відсутності у споживача коштів на оплату заборгованості він повинен звернутися до енергопостачальника із заявою про складання графіка погашення заборгованості або відстрочення терміну оплати та надати довідки, що підтверджують його неплатоспроможність.

Відповідно до абзацу 7 п. 53 Правил, якщо між споживачем і енергопостачальником не досягнуто згоди про користування електричною енергією, її оплату, збереження приладів обліку тощо, спірні питання вирішуються в установленому законодавством порядку.

Національна комісія регулювання електроенергетики України

**Система пільг, передбачених українським законодавством.
Статус і соціальний захист громадян,
які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи**

Як регулюється питання розподілу та надання відповідно до законодавства житла інваліду Великої Вітчизняної війни першої групи, учаснику бо-йових дій?

Питання розподілу і надання житлових приміщень регулюється Житловим кодексом Української РСР (зі змінами та доповненнями) та “Правилами обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм житлових приміщень в Українській РСР”, затвердженими постановою Ради Міністрів УРСР та Укрпрофради від 11.12.1984 р. № 470. Ці функції належать до виключної компетенції органів місцевої влади, на які відповідно до ст. 30 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” покладено повноваження щодо обліку громадян, які згідно з чинним законодавством потребують поліпшення житлових умов, розподілу та надання відповідно до законодавства житла, що належить до комунальної власності, тощо.

Відповідно до Житлового кодексу та згаданих Правил громадянам, які перебувають на квартирному обліку, жилі приміщення надаються у порядку черговості. На підставі ст. 46 (із змінами, внесеними згідно із Законами України від 18.12.1991 р. № 1993-12; від 11.07.1995 р. № 287/95-ВР; від 29.06.2004 р. № 1925-IV (1925-15) цього Кодексу поза чергою житлове приміщення надається інвалідам Великої Вітчизняної війни і прирівняним до них у встановленому порядку особам протягом двох років з дати прийняття рішення про включення їх до списку на позачергове одержання житлового приміщення, а з них інвалідам першої групи з числа учасників бойових дій на території інших держав – протягом року з визначенням переважного права інвалідів Великої Вітчизняної війни і прирівняних до них у встановленому порядку осіб на одержання житлових приміщень перед всіма іншими категоріями позачерговиків.

Особа, як інвалід Великої Вітчизняної війни першої групи, учасник бойових дій, має право на позачергове одержання житла згідно із законодавством. Спірні питання вирішуються у судовому порядку.

Міністерство з питань житлово-комунального господарства України

Правові основи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів

Чи можуть бути зняті з розгляду дисертації здобувачем чи відкликані вченою радою, в якій відбувся захист?

Відповідно до п. 4.7 Положення про спеціалізовані вчені ради дисертації, які розглядаються у ВАК України, не можуть бути зняті з розгляду здобувачем чи відкликані радою, в якій відбувся захист.

Вища атестаційна комісія України

***

Яким чином здійснюється нострифікація дипломів про науковий ступінь, виданих у Російській Федерації?

Відповідно до п. 35 і 36 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.1997 р. № 644, нострифікація дипломів про науковий ступінь, виданих у Російській Федерації, проводиться шляхом переатестації.

Вища атестаційна комісія України

* Відповіді на запитання підготовлені за матеріалами Департаменту комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

В начале апреля В. Ющенко открыл станцию управления египетским спутником EgyptSat-1, который год назад был выведен на орбиту отечественной ракетой “Днепр”. Кроме того, осуществилась договоренность обеих стран об украинском участии в изготовлении еще одного спутника для Египта.

Почти год после запуска с “Байконура” египетского спутника управление им осуществлялось из Евпатории и Мукачево. Параллельно с этим на территории египетского технопарка “Мубарак Сити” под Александрией монтировалось оборудование системы планирования баллистической информации, а также средства приема и передачи информации для станции. По данным египтян, около 60 африканских специалистов обучались управлению космическими аппаратами, в том числе в Украине.

Land Launch с помощью украинской ракеты “Зенит-3SLB” собирается вывести с “Байконура” на орбиту израильский спутник Amos-3, который должен заменить отслуживший свое Amos-1, запущенный в 1996 г. Главное предназначение аппарата – телекоммуникационное. По замыслам его создателей, Amos-3 должен обеспечить высококачественную связь и широкополосную передачу данных на территории Ближнего Востока, Европы, Африки и некоторых районов Северной и Южной Америки. Учитывая, что среди разработчиков спутника числятся оборонные предприятия, можно предположить, что и Amos-3 отчасти послужит укреплению обороноспособности Израиля.

Представители Национального космического агентства, побывавшие на открытии станции управления полетами под Александрией, заявили, что Украина запустит еще один египетский аппарат – EgyptSat-2, который будет наблюдать за земной поверхностью. Кроме того, государства договорились сотрудничать по проекту создания спутника дистанционного зондирования Земли DesertSat для поиска полезных ископаемых на территории Египта. Этот аппарат страна изготавливает вместе с Космическим агентством Италии на базе ее микроспутниковой платформы. Что касается аппарата EgyptSat-2, в пресс-службе КБ “Южное” сообщили, что готовы принять участие в его изготовлении, как только египетская сторона объявит условия тендера.

Сотрудничество с Египтом, которое началось в 2001 г., помогло Украине выйти на африканский аэрокосмический рынок. До 2012 г. Украина намерена построить и запустить на орбиту спутники дистанционного зондирования Земли нового поколения “Сич-2” и “Сич-3” (*Ярославский Д. Восток – дело тонкое // Деловая столица. – 2008. – 21.04*).

***

Єврокомісія виділила 1,5 млн євро на розвиток співробітництва Україна – Європейський Союз у космічній сфері в рамках проекту Twinning. Учасниками проекту “Прискорення українсько-європейського співробітництва в космічній сфері” виступають космічні відомства України (НКАУ), Франції, (CNES) і Німеччини (DLR). Мета проекту, розрахованого на півтора року – забезпечення зближення України та ЄС у космічній сфері, поглиблення партнерства й обмін досвідом у сфері правового, наукового та промислового співробітництва. Програма Twinning – особливий вид технічної допомоги ЄС, мета якого – встановлення партнерських відносин і обміну досвідом між держструктурами України та країн ЄС (*Україна інтегрується з ЄС. У космічній сфері // День. – 2008. – 24.04*).

***

Космические агентства Германии и Украины парафировали Рамочное соглашение о сотрудничестве в космической сфере.

В Киеве состоялась официальная встреча директора Немецкого космического агентства (DLR) Л. Баумгартена с руководством Национального космического агентства Украины. Подписание соглашения планируется в ходе

работы Международного авиакосмического салона “ILA-2008” (Берлин, Германия) в мае 2008 г.

Среди направлений совместной деятельности НКАУ и DLR предусматривается разработка технологий для космических платформ, полезных нагрузок, аппаратов и сервисных систем, использование космической инфраструктуры и рабочих мощностей, обмен и использование космических данных, наземные тренировки и осуществлении замеров с воздуха на местах. Кроме того, предусматриваются научные эксперименты и деятельность в сфере астрофизики и изучения солнечной системы, наблюдения и изучения изменений климата и окружающей среды и т. п. (*Украина промышленная (www.ukrindustrial.com). – 2008. – 22.04*).

***

Уряд РФ має намір відкрити в Києві Російський центр науки і культури. Текст відповідного розпорядження (№ 540-р від 21 квітня) за підписом прем'єр-міністра Росії В. Зубкова розміщений на офіційному сайті уряду Росії. Аналогічні центри російський уряд планує створити в Єревані (Вірменія), Астані (Казахстан), Кишиневі (Молдова) і Ташкенті (Узбекистан). Крім того, уряд РФ профінансує створення Російського інформаційно-культурного центру в Баку (Азербайджан). Фінансування всіх проектів здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету з витрат Міністерства закордонних справ Росії (*Російський центр науки і культури в Києві // Сільські вісті. – 2008. – 24.04*).

***

Урядова делегація Чеської Республіки на чолі з головою Палати депутатів парламенту М. Влчком висловила зацікавленість у розвитку співпраці з АНТК ім. Антонова. Про це під час офіційного візиту чеської делегації в Україну і відвідання льотної бази АНТК заявив спікер парламенту Чехії. Під час зустрічі члени делегації ознайомилися з основними напрямками діяльності, науково-технічним потенціалом підприємства і сучасними програмами “Антонов”.

Особливу увагу приділили ходу програми регіонального реактивного літака нового покоління Ан-148, широкому застосуванню багатofункціонального сімейства Ан-74, можливостям широкофюзеляжного військово-транспортного літака КВП Ан-70, роботі важкого транспортного літака Ан-124-100 “Руслан”.

Чехія має намір оновити парк військово-транспортної авіації, що складається з літаків Ан-26. У зв'язку з цим очікується оголошення тендера, до участі в якому запрошено АНТК ім. Антонова (*Чехію цікавлять наші літаки // Урядовий кур'єр. – 2008. – 12.04*).

***

Науковці прагнуть визначити особливості сонячно-земних зв'язків і, зокрема, з'ясувати, як ультрафіолетове та рентгенівське випромінення

Сонця і так званий “сонячний вітер” – потоки корпускулярних часточок, що йдуть від цього світила, – взаємодіють з магнітним полем Землі. У цих спостереженнях і експериментах беруть участь фахівці з Інституту космічних досліджень (підпорядкованого Національному космічному агентству та Національній академії наук), Львівського центру інституту, Радіоастрономічного інституту НАНУ (Харків), Національного університету ім. Т. Шевченка, державного конструкторського бюро “Південне” ім. М. Янгеля (Дніпропетровськ) і деяких інших організацій.

Однією з найважливіших характеристик досліджуваного середовища в геокосмосі вчені вважають просторово-часові варіації параметрів космічної плазми та зміни електромагнітних полів і струмів у іоно- й магнітосфері. Вивчати такі явища, певна річ, найкраще безпосередньо в навколосемному космічному просторі, де на борту штучних супутників Землі функціонує різна дослідницька апаратура.

Прикладом таких експериментів може слугувати міжнародний проект “Інтербол”, відповідно до якого українські фахівці розробили для встановлення на борту космічного апарата унікальні прилади – надчутливі електричні датчики, що допомагають досліджувати хвильову активність у геокосмосі, й запропонували новий метод комбінованої хвильової діагностики космічної плазми.

Нагадаємо й інший приклад – опрацьований українськими фахівцями експеримент “Варіант”, реалізований за допомогою космічного апарата “Січ-1М” вітчизняними науковцями разом із колегами з Великої Британії, Росії, Польщі та Франції. Під час цього експерименту для порівняльних вимірювань густини просторового струму в космічній плазмі було використано не лише відомі раніше прилади, а й створений в Україні та вперше випробуваний у космосі новий унікальний хвильовий зонд, у компактному корпусі якого розмістилися відразу три різні типи фізичних датчиків.

Під час розробки певних приладів ученим і конструкторам довелося зіткнутись із суперечностями, які майже завжди виникають при створенні бортової дослідницької апаратури для вивчення космосу. Адже, з одного боку, ці прилади мають бути максимально чутливими й охоплювати бажано ширші динамічні й частотні діапазони, з іншого – при створенні будь-якого космічного апарата завжди існують обмеження щодо маси і габаритів приладів, а це потребує робити бортову апаратуру і датчики мініатюрнішими. До того ж потрібно, щоб ефективному функціонуванню цих приладів у космосі не заважали “шуми” – електромагнітні випромінення від різних систем життєзабезпечення супутника, передавачів телеметричної інформації та інших бортових пристроїв. Усі ці проблеми вдалося вирішити за допомогою оригінальних конструкційно-технологічних рішень, завдяки чому під час космічних експериментів отримано чимало наукових результатів світового рівня.

Проте науковці розуміють, що лише супутникових експериментів і спостережень у геокосмосі, проведених на борту космічних апаратів, які працюють на орбітах, здебільшого буває замало для того, аби досягнути сутності

фізичних процесів у навколоземному просторі, у тому числі в іоно- й магнітосфері Землі. Тому на допомогу приходять наземні, так звані “підсупутникові” дослідження, які здійснюються паралельно з безпосередніми космічними експериментами.

За таких комплексних досліджень і під час розробки необхідних для цього приладів важливим є те, що було винайдено можливість водночас вирішити ще й певні екологічні проблеми, а саме – обходитися без створення додаткових джерел електромагнітних випромінювань, які є зайвими негативними навантаженнями для навколишнього середовища на землі та землян. Тож для діагностики процесів, що відбуваються в геокосмосі, науковці почали використовувати як пробні сигнали існуючі природні й техногенні джерела електромагнітного випромінювання. До таких природних джерел належать потужні грозові розряди, сонячна радіація, радіовипромінювання квазарів і радіогалактик, резонансні пульсації магнітного поля Землі, а до техногенних – сигнали численних службових і ширококомовних радіостанцій (високо- і надвисокочастотних), а також супутникових надвисокочастотних передавачів.

Українські вчені запропонували новий метод досліджень – частотно-кутове зондування навколоземної іоносфери – за допомогою високочастотних сигналів. Створено три покоління таких установок, які ефективно працюють не лише на території нашої країни, а й за її межами – на українській антарктичній станції “Академік Вернадський” та в Сполучених Штатах Америки.

Крім того, українські фахівці на базі існуючих високочастотних радіостанцій та оригінальних приймальних комплексів створили таку багатопозиційну радарну систему, яка використовується для зондування навколоземної іоносфери та магнітосфери Землі. Це, наприклад, система когерентного радіолокатора, в якій задіяні найбільший у світі, у своєму класі, український радіотелескоп УТР-2 і європейські ширококомовні високочастотні радіопередавачі. Завдяки такій системі вченим вдається досліджувати динамічні процеси, що відбуваються в іоносфері на тисячокілометровій відстані від поверхні Землі.

Поряд із цим в Україні та Антарктиді організовано наземний моніторинг варіацій електромагнітного поля, для чого використовуються вітчизняні надчутливі магнітометричні станції.

Велику увагу науковців нині привертає опрацювання концепції “космічної погоди” та перспективи вивчення головних принципів її формування. Зазначимо, що тут важливим є так званий террагенний (від лат. terra – Земля) вплив на іоносферу.

Розробки, проведені українськими науковцями і конструкторами, знайшли прикладне втілення не тільки в космічній сфері, а й у багатьох галузях. Зокрема, в геофізичній розвідці покладів різних корисних копалин (Український державний геологорозвідувальний інститут), у системах управління бурінням свердловини під нахилом (науково-виробниче об’єднання “Потенціал”), в апаратурі для пошуку місць корозійного ушкодження магістральних газо- і нафтопроводів (підприємство “Укроргтехдіагностика”), у

пошуку родовищ нафти і газу (підприємство “Геофізика”). До того ж, такі прилади ще й експортуються з України більш як у 20 держав.

Для експерименту “Обстановка”, який має невдовзі початися на МКС – Міжнародній космічній станції, – українські фахівці взяли участь у розробці плазмово-хвильового комплексу, призначеного для досліджень за тематикою “космічної погоди” та вивчення взаємодії космічної плазми з невеликими тілами.

Для експерименту “Радіоастрон” (запуск відповідного супутника заплановано на 2009 р.) українські фахівці є одними з учасників створення комплексу апаратури “Плазма-Ф”, за допомогою якого проводитимуться дослідження з фізики плазми та радіоастрономії (*Фельдман В. Лабораторії на орбітах // Демократична Україна. – 2008. – 11.04.*)

***

Міжнародний молодіжний форум “Радіоелектроніка та молодь у ХХІ столітті” пройшов у Харківському національному університеті радіоелектроніки за підтримки Міністерства науки і освіти України. Мета цього заходу – об’єднання молодих учених, студентів та аспірантів близького і далекого зарубіжжя, яке сприятиме створенню інформаційного простору в інтересах розвитку усіх країн, закріпленню між ними довіри та співробітництва.

На форум було подано близько 900 тез доповідей за 13 науковими напрямками із 76 вищих навчальних закладів і установ України та СНД від молодих науковців, аспірантів і студентів з 27 міст України, Росії, Білорусі, Польщі і Німеччини.

Під час роботи форуму працювала виставка технічної творчості молоді, яка викликала зацікавленість провідних фахівців підприємств. В експозиції демонструвалися програмні продукти і технічні розробки молодих науковців, які вже впроваджуються у виробництво харківських підприємств (*Галаур С. Інтелект служить прогресу // Урядовий кур’єр. – 2008. – 23.04.*)

Космічна галузь

12 пусков українських ракетноносителей планируется осуществить в нынешнем году. Об этом сообщил генеральный директор Национального космического агентства Украины Ю. Алексеев.

В частности, планируется шесть запусков по программе “Морской старт”, два запуска – по программе “Наземный старт” с космодрома Байконур, а также три запуска ракетноносителя “Днепр” (два – с площадки “Ясный” под Оренбургом, один – с Байконура). Также, по словам Ю. Алексеева, на конец года запланирован запуск с космодрома “Плисецк” украинской ракеты-носителя “Циклон-3” с российским спутником по программе “Корона”.

По данным генерального директора НКАУ, в I квартале 2008 г. объемы производства предприятий ракетно-космической отрасли увеличились на 12 %

по сравнению с I кварталом 2007 г. и составили 300 млн грн (*Украина промышленная (www.ukrindustrial.com). – 2008. – 14.04*).

Біотехнології

Використання нехарчових рослин, що містять у собі жирні кислоти, пропонує вчений Д. Турченко. Необхідною біологічною сировиною, придатною для виробництва високоякісного моторного пального, стала водорослина дунанієла. З метою її окультурювання для одержання більшої біомаси і розведення в лиманах та сивашах звернулися до Інституту біології південних морів ім. А. Ковальського НАН України. Запропонували одержати продуктивніші штами водорості і відпрацювати технологію промислового вирощування у добре прогрітих мілких лиманах Чорного та Азовського морів. А площа цих лиманів дає змогу брати щороку таку кількість біомаси, з якої можна отримати пальне для всієї України і навіть продавати іншим державам.

Уже перші дослідження показали: при створенні оптимальних умов продуктивність кожного гектара аквакультури може становити 45 тис. т олії. У порівнянні гектар орної землі в умовах країни забезпечує одержання 630 кг соєвої чи 1400 кг ріпакової олії.

Не лише у власній лабораторії, але і в наукових центрах Європи пройшла апробацію речовина “Біо-100”. Вона засвідчила, що біопаливо абсолютно нетоксичне і без шкідливих частин розкладається в природних умовах. На технологію “Одержання біопалива особливим методом” одержано патент європейського зразка № 20901, а також міжнародний сертифікат якості (*Лісовенко М. Дунанієла дарує надію // Урядовий кур’єр. – 2008. – 15.04*).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Министерство образования и науки Автономной Республики Крым информирует, что с 2006 г. проводится эксперимент по частичной передаче полномочий региональным органам управления образованием.

По инициативе Министерства образования и науки АРК Министерство образования и науки Украины в рамках эксперимента передало полномочия по проведению лицензионной экспертизы при лицензировании подготовки к поступлению в высшие учебные заведения и подготовки младших специалистов в вузах, расположенных в Крыму. Также в эксперименте принимали участие еще три региона Украины. Срок проведения эксперимента был установлен до 01. 12. 2006 г.

После детального рассмотрения результатов и определения эффективности эксперимента на заседании коллегии Министерства образования и науки Украины было принято решение о продлении срока еще на один год.

За период участия в эксперименте Министерством образования и науки АРК рассмотрено 18 лицензионных дел девяти высших учебных заведений, из них: четыре – по лицензированию подготовки к поступлению граждан Украины в высшие учебные заведения; 14 – по лицензированию подготовки младших специалистов в колледжах и техникумах.

Положительный эффект эксперимента выразился в том, что все лицензионные дела были рассмотрены в кратчайшие сроки; представителям крымских вузов не приходилось по нескольку раз выезжать в Киев для сдачи документов, пересмотра дела и участия в формировании комиссий (что определило и экономию средств).

И самым главным показателем стал факт, что все высшие учебные заведения получили лицензии по решению Государственной аккредитационной комиссии Министерства образования и науки Украины.

Так как проведение лицензирования данных видов образовательной деятельности стало более открытым: в принятии решения о необходимости открытия подготовки по новым специальностям принимала активное участие Общественная экспертная комиссия Государственной аккредитационной комиссии в Автономной Республике Крым.

С целью предотвращения открытия в регионе и лицензирования высших учебных заведений с сомнительной репутацией, а также регулирования рынка образовательных услуг Министерство образования и науки Автономной Республики Крым инициировало создание в 2006 г. этой комиссии, в состав которой вошли представители высших учебных заведений, молодые ученые.

За два года было проведено девять заседаний, на которых рассмотрена 171 концепция образовательной деятельности по специальностям 95 высших учебных заведений.

Отказано в согласовании 90 концепции по специальностям, невостребованным или имеющимся в переизбытке на рынке труда Крыма. Также принято решение о нецелесообразности открытия на территории автономии восьми новых вузов. Руководителям 27 высших учебных заведений предложено доработать проекты концепций в соответствии с требованиями нормативно-правовых документов в сфере высшего образования.

Благодаря расширению полномочий, Министерство образования и науки Крыма начало согласовывать объемы приема с 2006 г. в вузы, относящиеся к сфере управления Министерства образования и науки Украины, то есть количество специалистов, которых готовит вуз, определяется с учетом социально-экономического развития региона.

Коллегия Министерства образования и науки Украины приняла решение о прекращении эксперимента в Днепропетровской, Донецкой, Луганской, Львовской, Одесской и Харьковской областях. Учитывая качество и эффективность проведенной работы в соответствии с приказом Министерства образования и науки Украины от 31. 03. 2008 г. № 279 только Министерству образования и науки Крыма срок участия в эксперименте продлен еще на один год.

В связи с тем, что наиважнейшим требованием Болонского процесса является постоянный и жесткий контроль за качеством высшего образования, Министерство образования и науки Автономной Республики Крым, в рамках делегированных полномочий, будет и дальше проводить работу по обеспечению в Крыму постоянного мониторинга не только правомерности деятельности вузов, но и качества образования.

Обращаем внимание руководителей высших учебных заведений на необходимость согласования с Общественной экспертной комиссией Государственной аккредитационной комиссии Министерства образования и науки Украины обоснований необходимости осуществления образовательной деятельности по направлениям, специальностям подготовки в соответствии с приказом Министерства образования и науки Украины от 15. 11. 2007 г. № 1008, а также своевременность предоставления материалов для проведения лицензионной экспертизы подготовки младших специалистов, подготовки граждан Украины к поступлению в высшие учебные заведения (*Портал “Автономная Республика Крым” (www.crimea-portal.gov.ua. – 2008. – 14.04).*

Охорона здоров'я

18 квітня у Київській міській онкологічній лікарні відбувся симпозіум на тему “Сучасна ядерна медицина – клінічні застосування, клінічні рішення”.

У симпозіумі взяли участь спеціалісти в галузі ядерної медицини з усієї України. Окрім того, захід відвідали провідні фахівці з Німеччини і Росії. Зокрема, президент Європейської асоціації ядерної медицини професор В. Кнапп, завідувач відділенням ядерної медицини К. Заплатніков (приватна лікарня ядерної медицини, м. Нюрнберг), лікарі С. Сухов (Військова медична академія) та М. Плоткін (добродійна клініка Берлінського університету, м. Берлін).

Як зазначив головний онколог столиці Г. Олійниченко, на симпозіумі обговорено теми фізичних принципів та клінічних рішень в ядерній медицині, а також клінічних застосувань технологій ПЕТ/КТ. Окрім того, відбулася презентація Європейської асоціації ядерної медицини (*Офіційний портал Київської міської влади (www.kmv.gov.ua). – 2008. – 21.04).*

Наука і влада

Одним із пріоритетів держави має стати розвиток вітчизняної наукової думки, оскільки від прогресу в науковій царині значною мірою залежить як економічний, так і політичний розвиток країни. На цьому наголосив у своєму виступі на загальних зборах Академії наук України Президент України В. Ющенко. Сьогодні перед Україною, яка з кожним днем дедалі більше інтегрується у світовий економічний простір, постають серйозні

виклики, і від того, яку відповідь вона зможе дати на них, залежить її майбутнє як держави, її роль і місце в глобалізаційних процесах. Саме наука, освіта, найновіші наукові технології, переконаний він, визначають національну безпеку держави, конкурентоспроможність її економіки, рівень життя кожної людини.

Президент вважає, що принципово важливим для подальшого розвитку науково-дослідницької сфери України є поглиблення міжнародної інтеграції. Він висловив переконання в тому, що науково-технічне співробітництво з Європейським Союзом сприятиме залученню української науки до єдиного європейського науково-дослідницького простору. Зокрема, це стосується активної участі у сьомій Рамковій програмі ЄС, що розпочалася нинішнього року і триватиме наступні сім років.

Українська наукова думка за минулий рік зробила значний крок уперед на шляху відкриттів у фундаментальних дослідженнях, орієнтованих на розв'язання науково-технічних, соціально-економічних, освітньо-культурних проблем, створення принципово нових технологій. Про це у своїй доповіді на загальних зборах Національної академії наук заявив її президент Б. Патон.

На найближчу перспективу, підкреслив президент НАНУ, є три основних завдання, від розв'язання яких значною мірою залежить подальший суспільно-економічний розвиток країни. Першим є енергозбереження. Учений наголосив, що на сьогодні необхідно принаймні на 30 % скоротити енергозатратність виробництва, якщо прагнемо успіхів на закордонному ринку. На друге місце нині вийшла проблема високоякісної питної води. Її розв'язання, переконаний учений, додасть здоров'я кожній людині, а відтак – і всій нації. На третьому “проблемному” місці перед Академією наук стоїть утилізація твердих побутових відходів, яких на сьогодні на території країни нагромадилось понад 15 млн т.

Розв'язанням цих проблем займатимуться провідні науково-дослідні колективи (*НАНУ: чим пишаємося і переймаємося // Урядовий кур'єр. – 2008. – 19.04*).

***

В. Полохало голова Комітету з питань науки і освіти:

“Співпраця з країнами-членами ЄС допоможе Україні успішно просуватися до інформаційного простору Європи. Як приклад слугує пілотний модельний проект із Республікою Польща, а саме намір створити спільний українсько-польський університет, про що недавно йшлося на засіданні Комітету Верховної Ради з відповідною комісією Сейму”.

М. Згуровський, керівник консультативної ради:

“Однією з основних проблем інформаційного розвитку країни є відсутність єдиного центру управління сферою. Проблему розпорошеності та дублювання функцій розглядають члени парламентського комітету.

Ці та інші думки висловлювалися на спільному засіданні Комітетом з питань науки і освіти та Консультативною радою з питань інформатизації. Учасники засідання рекомендують Кабінету Міністрів проаналізувати хід

виконання Закону України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр. ” та відповідного плану заходів, затвердженого розпорядженням уряду, а також Постанови Верховної Ради “Про рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні”.

Уряду запропоновано прискорити підготовку та затвердження програми завдань з інформатизації на 2008 бюджетний рік.

Комітет з питань науки і освіти та Консультативна рада з питань інформатизації запланували провести спільні засідання, на яких розглядатимуть питання про хід виконання вищезазначених Закону та Постанови Верховної Ради України, а також питання про стан та перспективи впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у банківській сфері України.

На засіданні схвалена робота Національного технічного університету “Київський політехнічний інститут” з підготовки до проведення в жовтні 2008 р. XXI Міжнародної конференції та інших форумів (*Є стратегія, є механізми реалізації // Голос України. – 2008. – 24.04*).

Проблеми інформатизації

Матеріали Міжнародної наукової конференції

„Інтранет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках”

I. Соколова, мол. наук. співроб.

Відпрацювання технології бібліотечно-інформаційного обслуговування дистанційних замовників в умовах розвитку електронного середовища сучасних бібліотек

У статті розкривається необхідність роботи інформаційно-аналітичних структур як найбільш ефективного способу вирішення проблеми освоєння, структуризації та наближення до користувача дедалі зростаючих потоків інформації. Розглянуто питання технологічного забезпечення та організації роботи служб, які здійснюють надання інформаційно-аналітичних послуг.

Інформація є одним з основних ресурсів життєзабезпеченості суспільства, яке перебуває в постійному русі та розвитку. Проте останнім часом людство впритул зіткнулося з проблемою інформаційного буму, при цьому прискоренню темпів продукування інформації послугувало також опанування цифрових технологій, спрощення процесу фіксації інформації на матеріальних носіях, поява інформації в електронному вигляді, активне використання електронної мережі Інтернет. Значно зріс обсяг інформаційних ресурсів і в Україні. Так, якщо в 1999 р. свої матеріали користувачам пропонували 1,4 тис. українських сайтів, то у 2007 р., згідно з реєстром, який створено Українським інститутом науково-технічної та економічної інформації, їх уже більше 10 тис.

Широко представлений і тематичний діапазон їх наповнення, адже на інтернет-сторінках знаходять своє відображення всі сторони людського життя, зокрема, діяльність державних та регіональних органів влади, політичних і громадських організацій, правознавство, наука, освіта, бізнес тощо. Так, матеріали суспільно-політичного напрямку в українському сегменті Інтернет на кінець 2007 р. були представлені на 36 серверах політичних партій та 20 персональних сторінках окремих політичних діячів, державні та регіональні органи влади надавали інформацію про себе та висвітлювали свою роботу на сторінках 170 власних серверів. Також новини про події в Україні та за кордоном в on-line-режимі подавали 56 сайтів, близько 130 електронних версій центральної та регіональної преси, 120 сайтів радіо і телебачення.

За таких умов особливого значення набуває вміння орієнтуватися в документальних масивах, знайти корисну інформацію. На сьогодні одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати інформаційне суспільство, у якому кожен мав би вільний доступ до інформації, міг би користуватися і обмінюватися інформаційними ресурсами, проте створення інфраструктури інформаційних послуг відбувається повільно. Загальна концепція розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки українського суспільства викладена в нормативно-правових актах, зокрема в Законі України від 4.02.1998 р. “Про Національну програму інформатизації”, в Указі Президента України від 14. 07. 2000 р. “Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади”. Закон України від 9.01.2007 р. “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” акцентує на тому, що “пріоритетність науково-технічного та інноваційного розвитку України потребує удосконалення координації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо створення елементів інформаційної інфраструктури, зокрема, при побудові корпоративних інформаційно-аналітичних систем”. Створення загальнодоступної інформаційної інфраструктури держави формується шляхом розвитку національної, галузевих і регіональних інформаційних систем, мереж та електронних ресурсів, інформаційно-аналітичних систем органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Значно полегшити процес орієнтування в інформаційному масиві та пошуку необхідних відомостей покликані спеціальні структури, служби і агентства, які працюють у сфері надання інформаційних послуг.

Питання становлення та формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення в українському суспільстві, а також досвід роботи структури, яка вже має певний досвід роботи в цьому напрямі – Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) НБУВ – висвітлюються в працях В. Горового, М. Нечая. Питання налагодження ефективної системи інформаційного супроводу суспільних процесів як на державному, так і на регіональному рівнях порушуються в публікаціях Л. Чуприни, С. Кулицького, І. Вишневської, О. Ворошилова, Л. Присяжної, О. Чебан та ін., які розробляють цю тематику на фактологічному матеріалі.

Науковий аналіз усіх етапів роботи інформаційно-аналітичних структур (ІАС), алгоритм творчої складової при підготовці кінцевого продукту розглянуто в публікації Л. Присяжної. У праці С. Кулицького розглянуто окремі питання кадрового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності.

В Україні створення інформаційно-аналітичних структур (ІАС) почалось у 90-х роках і відбувалось одночасно як при державних відомствах, установах, так і при організаціях, що мають власні інформаційні ресурси чи доступ до подібних ресурсів загальносуспільного значення у сфері економіки, політики, культури. Проте формування інформаційної інфраструктури триває, на сьогодні ІАС активно працюють при органах державного урядування та господарювання, установах Національної академії наук України, бібліотеках, у системі науково-технічної інформації, при галузевих науково-дослідних інститутах, є й незалежні агентства, які працюють для представників ділового світу, бізнесу тощо. Відповідно до Національної програми інформатизації в областях прийняті регіональні програми інформатизації та поступово здійснюється їх впровадження. Головна мета ІАС – знайти необхідну інформацію, обробити, проаналізувати, якщо в цьому є потреба, – порівняти з показниками минулих років, світовим рівнем і у вигляді певного інформаційного продукту подати відповідному замовнику для роботи. Створення кінцевого продукту можна розглядати як процес структуризації масивів інформації та введення в обіг нової суспільно значущої інформації. Завдання цих структур полягає також у створенні та архівації баз даних і збереженні їх для можливого подальшого використання. ІАС можуть надавати допомогу при пошуку одного документа, у підборі документів чи фактажу за темою, але часто виконується і частково аналітична обробка, тобто інформаційно-аналітичний огляд ряду документів, позицій чи точок зору з проблеми. Водночас такі послуги можуть надаватися як разове виконання замовлення і тривале, яке передбачає створення інформаційного продукту з визначеної тематики з певною періодичністю протягом значного проміжку часу. Сучасні реалії українського суспільства свідчать про поступову комерціалізацію виконання інформаційних послуг. На сьогодні спостерігається поступове роздержавлення цього сектору сфери послуг, інформаційні послуги надаються на комерційній основі, що свідчить про появу інформаційного ринку. Сучасний інформаційний ринок діє за своїми законами: виробляти тільки те, що потрібно споживачу.

Як правило, сфери діяльності ІАС відповідають напрямам інформації, з якою вони працюють: соціально-економічна, ділова, науково-технічна тощо. Відповідно, можна виділити й окремі сектори інформаційних послуг: сектор соціально-політичної інформації, що забезпечує суб'єкти державного управління та господарювання соціальною, правовою, статистичною та спеціальною інформацією; сектор ділової інформації, яка охоплює біржову, економічну, статистичну, комерційну інформацію та ін. ; сектор науково-технічної інформації, яка охоплює галузеву, наукову, технічну інформацію. Так, тільки в секторі надання інформаційних послуг науково-технічного напрямку в Україні на початок 2007 р. працювало понад 300 центральних,

регіональних та галузевих органів НТІ, наукових та технічних бібліотек, організацій та установ різної форми власності.

Серед структур, які надають інформаційні послуги, окрему роль відіграють бібліотеки. Бібліотеки є основними центрами інформації в суспільстві, адже саме вони зберігають максимально повні масиви друкованої продукції в країні. При наданні інформаційних послуг у бібліотек є своєї переваги перед іншими суб'єктами сектору інформаційних послуг, тими структурами, які працюють переважно з інформацією в електронному вигляді. Це пояснюється тим, що бібліотеки мають велику базу друкованої продукції, що в поєднанні з Інтернетом розширює їхні можливості при виконанні інформаційних запитів замовника. Якщо ж говорити про центральні бібліотеки, які володіють максимальним за наповненням фондом друкованої продукції в країні, отримують обов'язковий екземпляр або, наприклад, комплектуються періодикою з усіх регіонів України, чого не може бути в бібліотеках більш низького рівня, то при виконанні певного роду інформаційних запитів ці заклади перебувають поза конкуренцією. Так, в українському інформаційному середовищі активно працює цілий ряд бібліотек, серед яких: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека України, Миколаївська, Одеська, Дніпропетровська та інші обласні, а також деякі галузеві бібліотечні заклади. Значний досвід у наданні інформаційних послуг органам державної влади має Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського. При цьому бібліотечні заклади активно співпрацюють з органами державного урядування та господарювання, виконуючи одноразові і тривалі запити із суспільно-політичної та економічної тематики. Інформація, яку потребують управлінські структури, може мати бібліографічний характер, але, як правило, для вирішення конкретних питань і вчасного прийняття рішень більш прийнятні фактографічні або аналітично-фактографічні добірки.

Надзвичайно високі темпи сучасного життя обумовили доцільність здійснення дистанційного обслуговування замовників, тобто такої форми обслуговування, за якої кінцевий результат передається за допомогою Інтернету в електронному вигляді. При цьому дистанційне обслуговування не тільки економить час доставки готового продукту, скажімо, у межах одного міста, але й розширює "географічні можливості" співробітництва, робить можливим надання інформаційних послуг на відстані, у межах регіону, країни. Це – надзвичайно корисна функція організації роботи інформаційних структур, що прискорює роботу самих служб, а також надає додаткові зручності при роботі з замовником. Безумовно, не втрачає значення й друкована форма кінцевого інформаційного продукту, але вона передбачає роботу відповідної кур'єрської служби.

Загалом можна визначити окремі вузлові моменти технологічного забезпечення та організації процесу підготовки інформаційного продукту. Очевидно, що побудова роботи ІАС насамперед обумовлена специфікою запитів замовника. Ключовим моментом у підготовці інформаційного продукту є початковий етап – формулювання окремого завдання, тематики випуску. При

цьому максимально чітке формулювання кожного конкретного запиту та попередня конкретизація уявного кінцевого результату, а також окреслення меж тематики сприятимуть більш швидкому і якісному виконанню завдання.

Робота структур, діяльність яких спрямована на надання інформаційних послуг, передбачає наявність трьох складових – доступу до інформаційного ресурсу, у якому має здійснюватися пошук, відповідного кадрового забезпечення та достатньої матеріально-технічної бази.

Доступ до інформаційного ресурсу передбачає можливість користування електронними ресурсами Інтернету або баз даних в електронному вигляді, матеріалами на паперових носіях. Залежно від завдань і тематики, за якою здійснюється інформаційно-аналітичне забезпечення замовника, визначається обсяг охопленого інформаційного потоку. Так, для виконання запиту окремих бізнесових структур може бути достатньо інтернет-ресурсу. Найбільш універсальний і глибокий пошук може здійснюватися на базі бібліотечного фонду в поєднанні з Інтернет. Так, обсяг фондів НБУВ, яка є найбільшою книгозбірнею країни, становить близько 15 млн одиниць зберігання, при цьому щорічно до бібліотеки надходить 160–180 тис. документів.

Розглядаючи питання кадрового забезпечення ІАС, варто зосередити увагу на таких характеристиках, як якість і кількість персоналу інформаційних структур. Операції з відбору інформації надзвичайно трудомісткі і забирають велику кількість часу, отже, терміни виконання завдання і створення кінцевого продукту напряду залежать від кількості працівників, які можуть бути задіяні для виконання роботи. При цьому очевидно, що більша кількість персоналу роботу виконає швидше. Цей момент набуває особливої гостроти, якщо інформаційна служба спеціалізується на роботі з поточною інформацією, яка швидко застаріває і за кілька днів, або й годин втрачає свою актуальність. Отже, “виробничі потужності” окремої служби для її ефективної організації доцільно розраховувати за рівнем попиту на них у період максимального навантаження з урахуванням взаємозамінності ресурсів.

Для ефективної організації виробництва інформаційного продукту особливого значення набуває рівень підготовки кадрів. Як свідчить практика, кваліфікаційні вимоги до працівників, які задіяні до роботи в ІАС, містять досить високий рівень комп’ютерної грамотності, відповідну орієнтацію в тематиці матеріалу, вміння оперативного знайти у великих обсягах інформації потрібний матеріал і проаналізувати його. При цьому, зважаючи на те що підготовка кінцевого продукту передбачає різні операції: пошук, відбір, сортування, оброблення, аналіз, остаточне оформлення та підготовку випуску, важливо, щоб персонал міг виконувати ці операції на високому рівні. Добре, якщо вдається досягти гармонійної рівноваги таких характеристик, як взаємозамінність і спеціалізація всередині колективу. Закріплення окремих груп персоналу за певними ланками роботи дає змогу досягти високої продуктивності праці. Взаємозамінність передбачає освоєння працівником кількох або й усіх операцій при підготовці інформаційно-аналітичного продукту, але має свої межі, і якщо працівника, який виконує інформаційний пошук, у разі крайньої необхідності може замінити аналітик, то аналітика

бібліограф замінити не зможе. На сьогодні ефективна робота суб'єктів інформаційно-пошукової діяльності неможлива без наявності комп'ютерної техніки та доступу до мережі Інтернет, отже, окрему роль в організації роботи виконує персонал, який відповідає за технічний супровід, програмне забезпечення тощо. Налагодження функціонування роботи структур, що задовольняють інформаційні потреби суспільства, неможливе без досвідченого керівництва, яке відповідає за злагоджену роботу всіх ланок, якість кінцевого інформаційного продукту, контакти з замовником, обґрунтування і стратегію розвитку інформаційної служби.

Отже, робота структур, які працюють, щоб задовольнити інформаційні запити замовника, є дуже важливою, вона дає змогу витримувати темпи життя, не загубитися в морі інформації, активізує інформаційні потоки. Говорячи про відповідні структури на терені бібліотек, слід також відзначити, що їхня інформаційна діяльність є прогресивним і суттєвим доповненням до вже існуючих традиційних форм роботи бібліотек. Діяльність служб, які надають інформаційно-аналітичні послуги, економить сили й час замовника, пришвидшує обіг інформаційних потоків, відкриває доступ до матеріалів, до нового знання, виконуючи при цьому цілком конкретну функцію в суспільстві. Адже чим швидше і більше якісної інформації впроваджується в усі сфери життя та господарювання, тим вищий науково-технічний, економічний, політичний та соціальний потенціал країни.

Література

База даних “Інтернет-ресурси України” за вересень 2007 р. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: Сайт Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (www.catalog.uin-tei.kiev.ua).

Горовий В., Нечай М. СІАЗ: обслуговування владних структур // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 3.

Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. – К.: НБУВ, 2005. – 300 с.

Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.” // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102.

Информационные технологии в библиотеках и информационном обществе. – М., 2001. – 95 с.

Інформаційні організації та служби науково-технічної інформації України: Довідник. К., 2007. – 160 с.

Кулицький С. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління. – К., 2002. – 222 с.

Марчук Ю. Забезпечення регіональних органів управління ситуативною інформацією: Автореф. канд. пед. наук. – К., 2003. – 17 с.

Орлов П. Інформаційні системи і технології в управлінні, освіті, бібліотечній справі. – Донецьк, 2004. – 291 с.

Присяжна Л. Наукова складова процесу підготовки інформаційно-аналітичного продукту // Наукові праці національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Вип. 18 – К., 2007. – С. 130–135.

Чебан О. Можливості інформаційно-аналітичний структур бібліотек у забезпеченні інформаційного супроводу суспільних процесів // Наукові праці національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Вип. 18 – К., 2007. – С. 169–174.

Чубукова О. Економіка інформації: ринок продуктів та послуг. – К., 2001. – 344 с.

Щербініна Ю. Формування інформаційного ринку в перехідній економічній системі: Автореф... канд. ек. наук. – Х., 2003. – 19 с.

До уваги держслужбовця

М. Чиж, наук. співроб.

Нові надходження до НБУВ

Величайшие исторические события мира: Энциклопед. справ. / Худож. оформитель Л. Д. Киркач-Осипова. – Х.: Фолио, 2007. – 623 с.

Вс 44765

Довідник подає відомості про 500 ключових подій різних епох історії людства, які відбулися із стародавніх часів і до наших днів, а також про людей, які жили в різні епохи в різних країнах, про творців і жертви історії. Найбільше статей присвячено: Стародавньому Єгипету і Вавілону, Греції і Риму, Франції, Англії і США, Росії і Україні тощо.

Інститути ЄС і НАТО: Глосарій основних термінів та понять / Уклад. І. В. Артёмов, Д. В. Вітер, Л. І. Загайнова та ін. – Ужгород: Ліра, 2007. – 220 с.

Ва 691702

Довідник містить основні терміни і поняття щодо структури й інституцій НАТО та Європейського Союзу, впливових міжнародних організацій, процесів європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Текст подається українською та російською мовами, для зручності користування включено українсько-російський словник основних термінів і понять, двомовні термінологічні покажчики та перелік загальноприйнятих скорочень.

Короткий оксфордський політичний словник: Пер. з англ. / За ред. І. Макліна, А. Макмілана – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2006. – 789 с.

Ва 674987

Довідник знайомить з найголовнішими політичними та економіко-політичними подіями світу, найвидатнішими постатями, що сприяли розвитку політології, подає короткі історичні довідки, які допомагають зрозуміти тенденції та конфлікти сьогодення.

Подається перелік головних державних урядовців окремих країн за хронологічним порядком.

Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К.: Довіра, 2007. – 205 с.

Ао 265867

Перший в Україні словник, у якому подано 705 найуживаніших термінів теорії та практики міжкультурної комунікації. Наведено коротке тлумачення терміна, а також представлені системні зв'язки між термінологічними поняттями кількох напрямів сучасного гуманітарного знання.

Психологічна енциклопедія / Автор-упоряд. О. М. Степанов. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.

ВС 41842

Енциклопедія відображає сучасний рівень розвитку психологічної науки, охоплює основну інформацію з різноманітних її галузей, відомості про видатних учених-психологів. Містить 2185 статей, алфавітний покажчик термінів.

Жадько В. О. У пам'яті Києва: Наук. фотоіл. довід. -посіб. / Автор проекту, текстів, світлин та упоряд. – письменник, проф. В. О. Жадько. – К.: ПП “Вид-во “Фенікс”, 2007. – 480 с.

Вс 44398

Перше видання, у якому всебічно досліджено історію становлення київської Спілки письменників від Нестора-Літописця до сьогодення.

Подаються дані про майстрів пера, мовознавців і видавців: стислий життєпис особи, дату й місце народження та смерті, адресу проживання в Києві чи області, опис і точні координати місця поховання, фото прижиттєве та могили (якщо вона збереглася) тощо.

Включено матеріали про друкарні, у яких виходили у світ книжки столичних майстрів пера, фундаторів редакційно-видавничої справи; будівлі, де мешкали та відпочивали поети й прозаїки; вулиці, парки і сквери, які носять ім'я письменників. Уперше вміщено зображення та відомості про меморіальні дошки на честь літераторів.

Автор подає наукові розвідки та архівні джерела з історії Києва й столичної організації Співки письменників України на всіх етапах її становлення; досліджує історію кладовищ, де поховані письменники.